

ERDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

XIII. évf. 2024/4. DECEMBER

700 Ft

Baka Györgyi

TÜZEM KIOLTHATATLAN

Brunszvik Teréz emlékére

(Büki Attila: Az elhivatott – című
monodrámája alapján)

Szemeim csodálkozva nyílnak rá
a réten szunnyadó fűszálakra,
a növekvő lombok alatt átjár
Beethoven lángoló zenéje.

Belső hangom sugallatára hallgatok,
kisdédóvókat akarok létrehozni
az ártatlan, szenvedő gyermekeknek,
nőnevelőket a tanulatlan asszonyoknak.

Asztalom mellett ülve Pestalozzi
sorait olvasom: „A nevelés
nemcsak a szegények, hanem az
egész nemzet felemelésére alkalmas.”

Terveim elképesztik a rokonságomat,
anyám szorosra fogja rajtam a gyeplőt.
„Fellegjáró!” visítja rám, „Fellegjáró!”

A megvalósítás szenvedélye éget,
készen állok az áldozathozatalra.
Mintha egy láthatatlan angyal
vigyázná megkezdett lépteimet.

Bátran elindulok sorsadta utamon.

Angyal a víz fölött

(*El Greco festményei láttán*)

A létezők öntudatlanul
áthatolni vágnak
külsőből a belsőbe

A színek, vonalak
függőlegesen égnek
fehérségbe áhitozva

Csillapíthatatlan
szomjúság növeszt,
vonz fölfelé

miként a virág csírázik,
rügyezik, bontakozik
szépülve, tisztulva

Égbenyúló alakokban
a lélek vágya lángolva ég,
áradó látomások

égi kékbe tapadó
könnyfátyolos szemek
eleven zöldek

felragyogó bíborok
napsárga fényfolyamok
angyal a víz fölött

Botos Ferenc

Haikuk

már őszi szegfű
virít a réten: szólj hát
tücsökrekvem

-

gyönyörű mosoly
holdezüstben táncoló
lány, nyírfakörben

-

a futó zápor
gyémánttal szőtt pókhálót
feszít az ágra

-

háromágú fűz
az alvó hajléktalant
épp betakarja

-

pókfonál köt még
hulló levelet ághoz
végső haladék

-

hervadó mezőn
felkélő harangvirág
magányos ima

-

novemberi szél
Silvanus rőt palástját
hordja szerteszét

-

vén hárs hegyélen
sziklához gombolyulva
levele sincsen

-

ködből, levélből
elevenedő sóhaj
késő őszi szél

-

őszülő erdőn
fekete - piros ösztánc
egy pillangó nász

-

vörösfenyőág
érzi a fagy illatát
ébred a napon

-

egy tündérkönnycsepp
téli ágról, reszketve
arcomra hullott

Büki Attila

A vonat

a vonat igen a vonat
ő visz ő nyit messzi tájat
a vonat igen a vonat
ő hozza el a fenyőfámat

a vonat igen a vonat
ő hoz ő nyit fehér ágat
a vonat igen a vonat
ő hozza el az anyámat
(Megjelent a Népszavában)

A Fundoklia-völgyben

hull fénylő fenyő alá
megbarnult tülevél
porlad kő hátán a kő
a karsztos aszóvölgy
hérics turbánliliom
ringó árvalányhaj
röpíthetné lelkemet
súghatna éneket
ám tűzbe lobban a fű
virágok füstje leng
elvész a vad virágzás
az izzó köveken
a földben meg-megroppan
medve szarvas csontja
fölszáll holtak sírjából
évezredek pora

*Szavaknak súlyuk,
tettek, döntések – inkább
kinek a baja?
(tm)*

*Jókedv, társaság?
Féltékenység, irigység
rágja a lelked.
(tm)*

Cettler Gertrúd

józan ész

mi is az a józan ész...?
előre vágtat-e sebesen,
vagy csak mindig vissza-visszanéz?
gondol-e szépet, erkölcsöset,
értékrenden túlit?
vagy olykor-olykor inkább
csillogó hősieset,
melyre mindannyiunk
gondtalanul büszke lehet?
van-e gondja arra, hogy amit
gondol, azt ki is mondja?
esetleg időtlen időkig mindazt
magában tartja?
hallgat-e felebarátra, társra,
közeli-távoli pajtásra?
netán csak a maga igazát
szajkózza?
létezik vagy csak kitalált,
amolyan kitalált, de mégis becsomagolt falat?
mely nem elég arra, hogy lebontson minden rettegett
falat?
talán mégis létező elem,
melyben megtalálhatom rég elvesztett másik felem...
(?)

áloműzés

Nézem, ahogy a fák ágait lengeti a szél,
lengeti, mert hozzájuk szépen beszél,
a szellő mellett elsuhanva látni, ahogy a nap sugarai
árnyékot szelnek a kis kerti dombokon,
a dombokon, melyeken még méltatlankodva
mormogom, hogy
az idő pereghetne kissé lassabban,
be-be lopva önmagát a szívembe,
az aprócska kis pirossal megfestett
szívembe, mert valaki belelát a lelkembe,
no, de csak ha engedem,
de hát miért is ne engedném, ha
megtehetem,
mivel ettől majd csak jobb lesz nekünk s énnekem,
addig is álmaimat szellőlengette fák alatt
tovakergetem

Fazekas Imre Pál

Ha egyenesen ha görbén ha minden rossz

ha a Föld egyszer meg lenne hatódva
 ha életet lehelne rá a törvény
 a köszívűeket úgy meggyötörném
 hogy mind a méla pokolba gurulna

ezen a sok nép fel lenne vidulva
 velük – a múltakat is összetörném
 nem bánnám ha egyenesen ha görbén
 ha minden rossz már végre porba hullna

s a munka haszna leszünk: a reményem
 hogy így elapad a boldogtalanság –
 szeretetből sem lesz világtalanság –

egymásra találunk Emberegészen
 közösért élő alkotás: a béke
 nyugalmat hoz mindnyájunk szívébe

Fazekas Ivett

III.

Fénytelen pillangók csókolják ujjam hegyét.

Elmennek,
 s mész velük te is.
 Hátrahagyva engem
 az elnyelő sötétség
 önmarcangoló szeleteinek egyikében.

Itt hagysz.
 S bár azt ígéred, visszajössz,
 soha többé nem látom arcod,
 s vonalának éles,
 mégis kifinomult ívét.

IV.

Szeretnék valakit visszavonhatatlanul,
 megingathatatlanul
 és örökké szeretni.
 Szeretném, ha valaki úgy nézne rám,
 ahogy édesanyámra néz édesapám,
 és szeretnék majd unokákkal játszani a kertben.

Ha férjem búcsúcsókot adna munkába menet,
 és szeretném rengetegszer hallani,
 ahogy a kisfiam nevet.
 Szeretném, ha a gondtalanság édes szellője borzólná
 össze
 hajamat,
 és ha az enyém lehetne az összes pillanat.
 Azt szeretném, mikor meghalok,
 Te fogd a két kezem,
 hogy téged lásson utoljára a két szemem.
 Sokat szeretnék még rajtad gondolkodni,
 mit szeretsz és mit nem.
 Tárcsázni számod, ha baj van,
 és megígérni, hogy nem lesz több gond velem.
 Zokogni karjaidban,
 vagy nevetni mindenem,
 szeretném, ha Te lennél első és utolsó igenem.
 Maradj velem, kérlek!
 Engem szeress mindig,
 pont úgy, ahogy eddig,
 vitatkozzunk még ezerszer ennyit.
 Találj el ott, ahol a legjobban fáj,
 mert kedvességed határtalan,
 s arcod lehet csupa báj,
 egy szörnyeteg vagy, lelkem,
 ezt mindenki tudja már.
 De ez az elfogadás gyönyörű törvénye.
 Mindegy, mit teszel, mennyire bánt,
 mindannyian betartjuk ezt az íratlan szabályt.

Gani Zsuzsa

Téli haikucsokor

Fagyos lett a föld,
 drágakövek csillannak,
 itt a kemény tél.

Zúzmarás a fa,
 jégcsap vígan csilingel,
 nem lesz olvadás.

Alszik a tölgyfa,
 most békésen szendereg,
 gondolat pihen.

Bóbiskol a táj,
alszik a medve, mókus,
csodát álmodik.

Köd-fátyol pereg,
kristály-hó szállingózik,
meseszép vidék.

Örjög az orkán,
jég-zúzmarák duzzadnak,
szörnyű idő lesz.
Jégvirág nyílik,
hó-bunda csak növoget,
gyönyörűséges!

Tél közeleg

November van, tél közeleg,
avar ropog, így szeretem.
Tar teraszom árván búsul,
kikeletre majd megújul.

Addig csöndben az ősz mesél,
a köd szítál, a szél zenél.
Csíz bóbiskol, tán álmodik,
mondd, Nap fényére vágyódik?

November van, tél közeleg,
szunnyadnak az ősz levelek.
Megvetették az ágyukat...
Psz! Ne zavarjuk meg álmukat!

Kádár Tibor

Karácsony

*„Szül pedig fiat, és nevezd annak nevét Jézusnak,
Mert ő szabadítja meg az ő népét annak bűneitől.”
(MT.1.21.)*

Advent, áhítatos, boldog várakozás!
Napunknak, éjünknek minden perce áldás.
Megszületik mostan mindnyájunk reménye,
Elárasztja lelkünk a szeretet fénye.

Gáspár, Menyhért, Boldizsár – napkeleti bölcsek,
Betlehembe menő csillagot követnek.
Ajándékot hoznak: aranyt, tömjént, mirhát,
Mária hallgatja hódolatuk szavát.

Templomok tornyában csupa harangzengés!
Emberk házában boldog készülődés.
Lelkünket előnti mélységes áhítat,
Megtisztulsz a fényben, mit karácsony áraszt.

Áldott ez az ünnep, boldogság és béke!
Szeretetet áraszt a fenyőfa fénye.
Összeölelkezve áll körül a család,
Hálás imát mondunk, Jézusunk, tereád.

Te hoztad el nekünk bűnök bocsánatát,
Te adod a reményt egy egész éltlen át,
Te segítesz mindig nehéz óráinkban,
Te vagy az iránytű összes útjainkban!

Te vagy a pásztor a emberi nyájnak,
Üdvözítője vagy te az egész világnak!
Áldott a te neved, áldott küldetésed,
Áldott a karácsony, áldott születésed!

Karácsony István

Újra együtt

Miért szakad el a föld az égtől,
ha jön a bordó alkonyat?
Miért csorog a kék jégcsapokról
az éltet adó áradat?
Miért érzem én a forráságban
a jégvirágok zuzmóját?
Miért a tarló füstködének
tömjénező mámorát?

Láttam a vén holdat is, mely
bandukolt a nap alatt,
és a csillagot is: fénye
pislákolva kacsintgat.
Mágnesnek a déli sarka szereti az északit,
de ha török, vajh, ki fogja
összerakni roncsait?

A csermelynek szikrázata
egykor másfelé szaladt,
s te is kedves, kit az idő
lánc-sodronya elragadt.
Most, hogy újra eggyé válunk,
s lélegzetünk összeér.

Most, hogy megint tüzes lényünk
ficánkolva egybe ég.

Most, hogy tested koronája
kedves írral vesz körül,
szívünk szaporázva vágat,
megújul az életünk!
Ím, már érzem, sejtjeimbe
visszatér a forróság,
a szeleknek mátkaszárnyán
szállunk, mint a tűzmadár.

Cél: halál, de mennybe érve
sohasem érezzük ezt,
de az éden kertben állva
csak mi vagyunk: fenn és lenn.

Nem nézünk mi visszafelé,
csak „előre, kedvesem”!
Ím, lávafolyam ereiként
egyesül a VÉGTELEN.

Kerepesi Igor

Budapest

Mondd, mit rejt egy pesti este,
Mondd, mit súg az Éj neked,
Mikor mint egy szép Szerető
Fonja körbe lelkedet,
S mondd, mily álom, mit szemedre
Lámpák arany fénye hint,
Míg a régmúlt kőszobra mind
Zavart lelkedbe tekint.

S mondd, mit súg a hűvös szellő
Novemberi éjjelen,
Mikor benned Dallam busong,
S kapirgáló Félelem,
Miről mesél rég-kövek közt
Meggúvó sok ősz-levél,
S mi az, mit a szived titkos félszek
Mentén vágy-remél.

Mily vágy járja lelked át,
Mig kergetőz a Múlt s Jövő,
S kezded fogva, reménytelen
Borúl rád e gyöngé nő,

Mily Gyötrődés osztályrészed,
Mily Béke, mit nem találsz,
Mily Álom (oly bizonytalan),
Melyért folyton rúgkapálsz?

Feledd el mind, s legyen élted
Csak e néhány pillanat,
Simogassa lámpa fénye
Lágyan szeppent arcodat,
Feküdj csak az éj leplére,
Engedd, röpjöljön veled,
S hagyd, hogy e nő gyöngé keze
Cirógassa kezedet!

Kissné Matkó Gabriella

Karácsonyra várva

Illatfelhőbe burkol
a szárított ruhák jegesre
fagyott, széfúttá
s felengedett néhány darabja.

Vajon mi is néha
megfagyunk,
s lelkünk legmélyebb
bugyraiból várjuk a
lassú, de biztosan
előntő forróságot?
Vagy „csak” kiengedünk?
Néhány percre, órára,
napra, egy életre,
egy más életre vágyva?

Hol van a titok?
Előttünk, mellettünk,
Bennünk?

Száradnak a ruhák,
nem is száradnak,
melegszenek.
Feltöltődnek fénnel,
s a fényruhám én is
magamra öltöm,
mint e szép ünnepet.

Koncz Teréz

Októberi tűnődés

A Balaton oly selymesen ragyog,
a fák aransárgában fürdenek –
Nem volt az ősz tán soha ily parázsló,
nem égtek így lángban a levelek.

Az égen apró, merengő füstdarabkák –
Nem is lesznek itt fellegek soha?
Mért oly vidám a lebegő madárraj?
Úgy döntöttek, hogy nem mennek tova?

Jó lenne lassan, csöndben nézelődni,
és csodálni a hunyorgó napot.
Ez a sugár most önti rám varázsát,
és búcsúzva még egyszer fölragyog.

Az nem fáj, hogy lassan már sötét lesz,
minden estének volt, lesz reggele –
Hol minden ilyen ragyogó és békés,
az emberszív is csönddel van tele?

Olyan csodák teremnek itt a parkban,
illattal, színnel betelni sem tudok.
A zenész szobra, operettje csillog,
itt könnyek kútja: ötvenhatosok.

Két kötömb; egyiken sok-sok név van,
mind háborúba mentek, vissza egy se.
Görnyedt asszony arcát kézzel takarja
a másikon, jövő reménye lesz-e?

Utazva, csöndben, édes bódulatban
szemem téged lát, lángoló bokor,
de lelkemnek a szenvedők üzennek,
boruljon rájuk mély sóhaj-csokor.

*Füge-tenyerek
sárga szőnyeg beterít
Gyümölcs? Hol van már?
(tm)*

Kósa Márta

Czabai Balázs emlékére

Lehullik minden őszbúcsúztatáskor
sárgult levél sem vár szebb napokat
szótlán társaikkal földet takarnak

s

pereg

dió

gesztenye

vén tölgyesek mélyén

makkszemek ma halkan koppannak

és

gurulnak

jobbra-balra

a

vörhenyesen rőt avarba

nem hajol le értük többé a szorgalmas gazda

bohókás kedve

fel nem ragyog.

Árnyak lebbennek

egy

másik

tágas világ felé nyílik ki az ég

szeptemberi könnyek hullanak

mégis

egy percre a bánat széthasad

s

halkan szólnak

alakod idéző kedves búcsúszavak

átutaztál derűsen a földön

volt szeretett helyed lombos fák alatt

felbukkan mindenféle emlék

kert

kép

szó

muzsika

fészkek

madarak

édes dallam száll a messzeségben

szívmélységben bánat

szirom pereg

repül

s

a

létálcok mind lehullanak.

Kotaszek Hedvig

Lehetnél

Álommá lehetnék,
hangod a dalban,

Öledbe bújva
dalolnék halkán.

Suttogó szélben
hintenék lágyan

Sziromvirágot
utánad porban.

Sóhajod lennék
tünékeny lélek,

Minden percedben
megkeresnélek.

Nevetve égre
felhőkre szállnék,

Lépteid neszében
utaddá válnék.

Hallgatag írisz
mélysötét virága:

lehetnél életem
rejtőző hiánya.

Krisztbaum Mihály

Csillagok alatt

Ülök az ablaknál, nézem a holdat,
ahogy az égen baktat
csendesen, komótosan,
megnyugtat a látszat,
de el is gondolkodtat.
Még a földnek is van társa,
évmilliókon át, hűen
kísérik egymást egyszerűen.
Amikor ezt látom,
csak azt sajnálom,

nekem is volt álmom,
de ezt az álmot nem találom.
A valóság fogságában
veszett el valójában.
Maradt a magány,
s most én vagyok csak vagány?
E kérdés a szívembe hasít,
nem szerethet senki ilyen pasit?
Része vagyok az univerzumnak,
bár fejemben hangok zúgnak,
s azt mondják, ne legyek gyáva,
akkor talán nem leszek árva.
De az idő nekem nem végtelen,
lassan eltelik az életem,
ahogy nézem a földről a holdat,
bár van bennem egy kis hódolat,
de gyötör az irigység,
miért nem vagyok én a világmindenség.

Jelen idő

Tiszta ég, zöld mező,
dús legelő, felemelő,
az érzés, mely jön elő
őseink birodalmában
bár lehetnénk a mában,
de elveszünk a homályban.
Koszorú atmoszféra látszik,
a mai korban játszik.
Korom a porban,
a légkörben, ott van nyomban.
Túllőttünk a célon,
de nem az a célom,
hogy elbukjon e birodalom,
van erre más irodalom
Mindig többet, mindig jobbat,
a nagyobb nál is nagyobb,
akkor is, ha még is,
leszakad az ég is.
De miért, a semmiért?
a dicsőségért? Mely utána véget ér?
Igen! Mert a verseny a létünk,
enélkül nem léteznénk.

Koncz Teréz

Emlékek fogságában

– *A Senák című darab megtekintése után* –

A hold sarlója beragyogja
szép, enyhe téli estemet.
Világom kis hullámverése
itt-ott zavar, be nem temet.

Kissé sietve készülődöm,
de jóleső az izgalom.
Ám váratlan, egy mozdulatnál
benéz a múlt az ablakon:

Éppen így állt vidám barátnőm
nemrég még a tükör előtt,
éppen így fordult csizmás lába,
sírján tavaly a fű kinőtt . –

Bennem még győz az est varázsa,
ragyog a város, a világ...
de a színpad nem csak bepillant,
kinyitja múltam ablakát.

Szívem fagyos fuvallat éri,
és rám zúdul a gyötirelem.
A régi napok kínja újul,
és kéretlenül itt terem.

Mert nem megy végső feledésbe,
mit évek száma eltakart.
Egy érintés, bezúg az ajtón,
beléd markol, és fogva tart.

Látom régi, szerény tanyánkat,
anyám arcán a bánatot,
ahogy az ostobaság duzzadt,
gyötrődést, kétséget hagyott.

Maradnak-e az állatok még,
a szekér, borona, eke?
Az összeizzadt földdarabkák
végleg semmivé lesznek-e?

Az ostobaság egyre duzzadt,
és gyorsan trónra is került –
Ahogy lehet, úgy kellett élni,
s aki tehette, menekült.

Elmenekültem én is, árva,
meg mások, a sok hontalan,
múltunkban félelmek, kínzások,
megalázások kútja van.

Elmenekültem én is, árva,
Uram, Tehozzád tartozom.
Te segíthetsz, ha hull a könnyem
a régi-régi bánaton.

Ha fáj e kinnal teli élet,
a reggelek, az éjszakák,
a fáradások, pihenések;
az egyik a másiknak ad.

Amit ültettek csemetének,
a bűnök fája egyre nő,
gyökere mély, levele dús lesz:
a dolgát teszi az idő.

Érzi-e még a gally a törzset?
A hulló levél bánatát?
A múlt ágából mába végül
az igazság sugárzik át?

Drága, holdfényes téli este,
s te vidító reggeli nap!
Ha meleget nem tudsz is adni,
oszlasd tömény bánatomat!

Hisz a szegény szenvedett mindig,
csak ő fizette meg a kárt.
Mint borjút, kötélen vezették
a gazdagok, az ostobák.

Uram, békét adó kezeddél,
gyógyító írral kenj Te meg!
Emlékek fájó fogságából
csak Hozzád menekülhetek.

Ludwig Géza

Félek... Félttem a nincs is holnapot

Félek a perctől, órától, naptól,
félttem a még élő tegnapot.
Félek, mikor a Sötét rám hajol,
félttem a még nincs is holnapot.

Félek a magánytól, mely átölel,
félttem a szót, írva, kimondva.
Félek a vágytól is, ha elszelel,
félttem a lángot, mikor árva.

Félek a búcsútól, ami szótlan,
és félttem a lét maradékát.
Félek, hogy úgy esem össze holtan,
féltem, kik a sírt körülállják.

Félek. Csikorogva fordul a Föld.
Félttem a szél lágy susogását.
Félek, hogy eloszlik mind, ami zöld...
Mindent letarolnak a sáskák.

Félttem a még élő tegnapot,
félttem a még nincs is holnapot,
csak a mától... mától borzadok.

Máté Miklós

A Szaharában

itt a semmi temploma
homok épül homokra
homok omlik homokra
mély a homok mocsara

csal a semmi távola
indulhatok bárhova
nem érek el sehova
kevély tevém végigmér:
látod, ember ennyit érsz
– nélkülem...
Földfogyatkozás

Majom hull a fáról
nem gyümölcs

tenger nyirkában
bálna fő
sajog a tépett Tajga
Amazóniát út szabdalja
nemes nagy vadak
emigrálnak
hegyekről vészelt
gleccserek szánkáznak
eléri az ipar mocska
kivész a selyem majmocska
olajmezőn nem hajt olajág
lárma nyeli el a Föld jaját.

szeméhez kap a fényes nap
botránkozik a szüzi Hold
mindenéből kiforog
reng és töpreng a Föld:
hová tűnik a zöld?

öklend a tenger
partra dobja mit belé
hánytak
elnyelni már csak az embert
vágyja
árad és el nem fárad
az ember-cunami
üvegbefőtt városban
fölszökik a pláza láza,
ha profit razziázza
haszon-tesztoszteron
papold megaposzteron
koponyakondérban
agyvelő fő
álomkórt terjeszt
szirupos képcső...

a világ véres
mindenki máséra éhes,
az ember eleven méreg
a szája bürök-pohár
csókban csendül
arzénal koccint
aranyízű cián
közös csak a latrina
hova kijár
hatmilliárd...
gyúlik, mint genny
kiemelkedik a szenny
a végső kontinens...

Móczár Csaba

Eszkimó férfi is fázik

Felriadtam álmomból.
Rémülten és verstelenül.
Mintha bezárt ruhabolt
előtt állnék meztelenül.

Pedig gondolataimban
a szebbnél szebb szavak,
mint a fogason lógó ruhák,
karnyújtásnyira vannak.

Szöfüzérekbe tekerném
lecsupaszított lelkem,
és száraz ruhába
kitaszított testem.

Mert esik, és ruhátlanul ázok.
Mint az „eszkimóasszony” –
egyre és egyre csak fázok..
Tengernyi már az eső,
és én is hajóra szállok
úgy, mint egykoron ő,
ítthagynak mindent, „ágyő”!

Mert elhagytak szerelmeim,
az ihlet és a múzsa,
s kettőjük hiánya
kezemet köti gúzsba.

Meddő kapcsolatból
nem születhetnek versek,
tollam üres, így, félek,
senkinek sem kellek...

Mi mindenre jó a magyar nyelv?

(rendhagyó tisztelgés a Magyar Nyelv Napján)

Például jól ki lehet öltetni
vagy
egymást szájába időt tölteni
vagy
bármilyen verset lehet költeni
vagy
hosszú csapásokkal haladni előre
két part közt és fogadni a nyerőre
így tenni szert pozíció előnyre
vagy
fagylaltot nyalni, ó mily élvezet,
kit érdekel ha nincsen ékezet
ha vaniliától edes ket kezéd?
vagy
alanyból- állítmánnyá merevedni
férfinyelvvel- hölgykehelybe lefetyelni
az összes mondatrészeddel keveredni,
a világ legszebb nyelvén szeretkezni
édes fáradsággal az ágyra heveredni
s végül szavak nélkül megbeszélni...

magyar nyelv nélkül lehet, de minek élni?

Molnár Richárd

Az élet margójára

A virágok nyelve szótlanság,
Csak szépségük beszél,
Ha arcodba nézek józanság,
Az minden pénzt megér.

Bújócska

Akkor is látom,
Miről dobol a szíved,
Ha eltakarod,
Tettek mögé bújtatod,
Vagy elrejtí ölelő karod;
Akkor is tudom, mi van a mélyén
Lelked feneketlen kútjának,
Ha szavaid szeretetet mutatnak,

Akkor is érzem, akkor is megértem,
Mikor nem kedvelsz, mikor utálsz;
Én akkor is látom, ha nem muszáj,
Mert a szív teljéből szól a száj.

Nagy-Rakita Melinda

Megtorpanás

Bágyadt bódulatba borult
füzfák rejtekén
megbújik a rohanó idő
Most egy percre megáll
elhal a szűnyogdöngés
megszűnik a vízcsobbanás
szél se rezdül hang se száll
Vajon mennyi egy perc
ha az idő áll
s ezalatt a Föld forog-e tovább
és a hátamon lecsorgó izzadságcspepp
tovább gördül vagy megreked
két bordaív között
és dermedten vár
hogyan az izzó nyári forráság felszárítsa
Bár most az is megtorpan
nem lesz forróbb se hidegebb
hisz az idő egyre csak mereng
rezzenetlen
Ám hirtelen szörnyű ricsaj kél
ég s föld beleremeg
vadkacsák rebbenek szerteszét
fölöttük sólyom kereng
És mégis mozog...

Nincs kegyelem

egy önbizalomhiányos macskagyerek
kertemben ballag tekereg
mikor elém kerül rám nyávog
hogyan lenne a macskám szívesen
ám én szilárdan felelek
nem lehet nincs nekem
se almom se egerem
s a macskavécét is rég elajándékoztam
s mit szólna Tigris a Paradicsomban
ha szíre-szóra minden jöttmentet

befogadnék helyette
miközben óvatosan tessékelem kifelé
szemrehányó tekintettel
látszat remegéssel jelzi
miféle embertelen macskátlan
néember vagyok én
de így is hajthatatlan maradok

Ocsovai Ferenc

A halál jogán

(Karsai Dániel emlékére)

Feszegetted a kérdést, amitől mindenki retteg;
amire gondolnak, ám amit feltenni nem mernek,
és messzebbre jutottál kerekesszékedben ülve,
ellentmondást és félrenézést el sohasem tűrve,
mint azok, akik két lábukon haladnak az úton,
csak hogy a felelősség alól mindőjük kibújjon,
mert élni: szentség valóban, de akit nem izgat,
és ki nem tudja, a Kór naponta mennyi kint ad;
hogyan minden felborul, amit az ember felépített,
hogyan nem érzi a szellőt, mit egykor megérintett;
hogyan saját teste fölött is elveszti minden uralmát;
hogyan nem tudja mozgatni többé nyelvét és ajkát;
hogyan börtönbe zárja létezését, és tétlenül senyved;
hogyan világa lassan csupán az orra hegyéig terjed;
hogyan nem tud enni, inni és szeretni, mint mások;
ők nem látják, hogy így lenni hatalmas nagy átok.

Ők csak azt látják, hogy ez bűn, és ilyet nem szabad,
ám azt nem, hogy egy álmot menthetetlenül elszakad,
és keserűvé válik minden, ami egykor édes méz volt,
s csak számvetésre marad idő; mi az, mit elpocsékol
az egyén, amíg tehetetlenül várja, mikor kopogtatnak
ajtaján a Végzet Angyalai,
miközben izmai sorvadnak,
lehetett ő bár kemény, mint a harakirit váró szamuráj

—
hisz ebben az országban nemcsak élni,
hanem meghalni sem enged jogszabály.

Benned mégis több erő volt, mint abban, ki értékelni
nem tudja, amíg nem üt az óra, miképp lehet élvezni
is akár az éveket, amik megadattak nekünk e Földön;
küzdöttél újra s újra, hogy legalább haláláról döntsön
az állampolgár,

ha már nincs hatalma születése fölött:
mert nem gyávaság eldobni a kelyhet,
mely széttörött,
és elhagyni a süllyedő hajót,
hogy ne lassú fulladássá
silányuljon létünk, s ne hamvába hullt
ősz hervadássá;
hogy ne mindentudó idegenek
válasszanak helyettünk,
akik örömben lubickolnak,
míg mi el élve temettetünk,
azt pedig, hogy megszeg-e vajon
bármi isteni törvényt,
aki feladja örökös agóniáját,
és a sírjába száll le önként:
hagyjuk meg inkább a felsőbb bírácoknak,
hogy ítéljenek,
mert jogaink elsősorban bennünket kell,
hogy védjenek,
hiszen te is ezért érveltél, szóltál,
s nem is adtad fel soha.
Az utolsó pillanatig ilyen maradtál:
a Méltóság Bajnoka.

Pálfi Nándor

Decemberi csendélet

Vizes hópelyhek telepednek
Az ágak élére.
Léptek recsegnek-ropognak,
Valaki siet.

Dudaszó harsan,
Majd elhal, s a latyak
Megnyugszik az úton.
A csend puha.

Egy borókaág megkapaszkodik
A dermedt levegőben,
Rezdül egyet,
Majd az ég felé fordul.

Félénk rigó
Kaparja az ázott avart.
A hajnal fáradt fénye
Megpihen tollain.

Petrik István

Elaludt szépen

(Czabai Balázs örök emlékére)

Kiszáradt a tölgyes,
Elmentél, Balázs...
Odalett a szépség,
Oda a varázs.
Elhallgatott az ének,
A vers is néma lett,
Csupa csend az élet,
Nincs rá felelet.
Köszönet mindenért,
Elmentél, Balázs.
Egy korszak véget ért.
Nincs szín a palettán,
Minden szürke lett.
Zokognak a felhők
a tölgyfáid felett.

Aki bort iszik

Jó úton menjen
akit követnek.
Tükrözzön fényt
akit szeretnek.
Csak valót írjon
akit olvasnak.
Értelme legyen
minden mondatnak.
Minden tanítás
legyen példázat.
A mintaadás
sosem alázat.
Aki bort iszik
tegye mértékkel.
Ki kezébe vesz,
tegye féltéssel.
Ki palántát nevel,
az gyakran öntözze.
Ki gyermeket nevel,
az lelkével őrizze.

Radnai István

rakoncátlan

augusztus csendje a zápor
szekere elhaladt fogata messze jár
hol van a hőség a nyári mámor
érik a gyümölcs az ősze lombhullás vár

most fordul minden ma még nyár van
egyre lustább a nap nem küzd meg az éjjel
terjeszkedik a sötét árnyak
lopóznak terülnek takaróként széjjel

lyukas pokróc pislá csillagok
lesnek lehullik egyre több égi járvány
gyeplőt veszve illés kanyarog
az egek kereteit részegen járván

mindez augusztus félelem
zavar az égi mechanikában csavar
mely meglazul mint az értelem
színes lomb bolyong az ég alatt szűz avar

ajánlás

zavarodott homo sapiens sapiens
az evolúció megszakad
nincs hely hol élsz gondolkodni még megpihensz
a nap kihűl nyelve fennakad

Szabadi Ágnes

Ottfelejtett falevél

medréből kilépett folyó rajzolt emlékül
fedetlen fájó, széthordott talajt a télnek
egy ottfelejtett falevél a magasságba szédül
lázálmában erdők és avarhalmok égnek
csend honol az utcákon, kerítésre fagyva
törött, fakó ágak karcollják az eget
legyengülő vesztesek sorsaikra hagyva
kiáltanának, de többé nem lehet

ölelésre hív a hajnali napsugár
ablaküveg mögött gondosan zárva
lesz egyszer tavasz, és lesz egyszer nyár,
és futunk a réten, és nem nézünk hátra
és nem fájnak többé az összefirkált mesék,
a ki nem mondott szavak, a felbontatlan sörök
eltűnnek reggelre a borús, hideg esték,
tó felszínéről az örvény-írta körök

ottfelejtett falevél, földre hullsz végre
elcsitul a vihar, a kín többé nem űz
s ahogy a füstfelhő búcsúzik az égre
az ólomkatona szívét is elnyeli a tűz.

Szabó Veronika

Alkony

Sötétbe burkolódzik a megkopott idő.
Sápadt arcán mélyülnek a ráncok.
Tárt karjával nem hívja jövő,
búcsúznak az elfelejtett táncok.
Válláról lerakja rég cipelt terheit.
Görnyedt háttal magában üldögél.
Merengve idézi életút-képeit,
hajszálain csendben elalszik a dér.
Homályos tükréből rémülten néz vissza,
kupaknyi borát tán utoljára issza.
Harangja messziről hosszan zúgva kondul,
gyenge lábaival tipegősen indul.
Legszebbik ruháját még egyszer felveszi,
elmélázik benne, utána leteszi.
Féltné őrzött titka ölébe telepszik,
örökre megvetett ágyába befekszik,
s mint óceánra rátaláló ér,
megérdemelt pihenésre tér.

Csendélet

Mély csendbe burkolva élem
Színtelen életem.
Hallgat a szívem, hallgat a szám,
Nem kell semmilyen fény nekem.
Hosszúra nyúló árnyakkal
Vászonra festem bánatom,
Lebegő, homályos szavakkal

Levelet küld a fájdalom.
Üres kannából inni kér
A hervadni készülő virág,
Odakinn zajlik az élet,
Számomra szóltan a világ.
Lassú úton halkan járok
Míg haza nem érek,
A semmivel táplálkozva
Csendéletet élek.

Torma Ágnes

Ünnepre

Gyújtsad meg szívedben a lángot,
Világítsa be kinti és benti világod,
Ne maradjon semmi sem láthatatlanul,
Félelmed, bánatod, tűnjön el nyomtalanul.
Kívánom, lelkedbe költözzön a béke,
Megleld saját forrásod odabent végre,
Múltunk rút porát mossa el az év vége,
S emeld szemedet, szívedet fel, fel az égre.
Kívánom, panasz ne hagyja el többé szádat,
Régmúlt minták ne szennyezzék be mádat.
Ne várj sohasem szebb jövőt, mert nem jön el,
Jelened van csak, melyben e percben is létezel.
Karácsony jön, de ez sohasem egy dátum,
Minőség, mely befelé húz, mint egy vákum,
Kint a benttel, ég a földdel mindig találkozik,
Az ember bármit tesz,
csak magával hadakozik/barátkozik.
Hátrahagyja talán, ami életeken át rátapadt,
Jézus csendesen lopakodik kertünk fái alatt,
Gyönyörködik sokszínűségünkben, melyet lát,
Könnyével locsolja lelkünkől kihajtó életfát.

Tormássy Erzsébet

Életünk

Áthajszolt életünk –
bár tépjen szerteszét,
Sose toljuk félre
Teremtőnk szent kezét.

Bőven kaptunk időt,
egy egész életet.
Szánjunk hát Istenre
is néha perceket.

Mit mondunk majd neki,
miért nem szeretttük?
Végtelen irgalma
legyen akkor velünk.

Tornai Xénia

Adventi emlék

Gyerekkoromban mindig hullt a hó,
és térdig jártunk künn a tünde télben.
Jutott adventkor friss kalács, dió,
s megkapaszkodtam nagypapám kezében.

Az udvarunkon vällig ért a fal,
mit hajnalonként nagy hóból emelt fel.
A napsütésben szikrázott a hall,
és áldott volt ott minden téli reggel.

A nagyszobában, régi zongorán
sok csipke s kristály fényes búvőkörében
a téli reggel megjelent korán
meleg kakaóm párafellegében.

S amíg pillámon ébredés után
szétdörzsöltem az álom édes mézét,
felülve lestem nagypapát sután,
mint rakja meg a kályha éhes méhét.

A napsugártól fénylő délelőtt
mégis korán fordult sötétedésnek.
Ebédre mindig volt mézes, befőtt...
S még hittem karácsony ígézetének.

A lusta, hosszú délután aludt,
és álmos esték almaillatában
parányi testem nagypapába bútt,
s elszundítottam karja hajlatában.

Habár az élet elszaladt velem,
bús, téli esték szürke ég-homályán
gyerekkor hópelyhét itt benn meglelem...
S szívem visszadobban így karácsony táján.

Keringő

A reggel álmos fátyolába bújva
Leány kering a télnek színpadán,
S pihés, fehér virágot hint le rám,
Midőn az égi tálba markol újra.

Mint százezernyi táncos pille, szárnyal
E tünde nép, riszálva bájait.
Hahó, ez ám a pelyhek bálja itt!
Dacolnak ők sok lélektúrte árnnyal.

S ha dalt szítál e sűrű függöny, értem:
Gyerekkorom emléke jött el értem –
Szememre álmot hús varázsa csent.

Libegjete csak, bűvös rózsaszirmok,
S e büszke tél legyen tinéktek, ím, ok
Övig takarni ezt a zord jelent!

Tóth Mária

Kékmadár

A kékmadár, ha hazaszállsz,
ott lesz rejtekén.
Éltem, ha fagyhalál,
szívem fölmelegítéd,
Dalra dal fakad,
Szíved húrja ilyen nagy.

Ott várj, ha a
kékmadár hazaszáll.

Mindig és mindig

Mindig és mindig léptedet hallom
Árnyékok a falon
Játékok- árnyékok, lépteid hallom,
Kövess engem.

Mindig és mindig egyszerre
nincs sorrend a remekben
Ármány az árnyalat márványa
Szeretlek
Aranyléptek a lelkemben.

Mindig és mindig, és ne tovább
Nézz rám, ahogy érzelmed üzente
Szerелеmmel
Soha ne szakadj el
Ahogy a Föld súrol sárga csillagot.

Érezd, hogy mindiog és soha
játékai vagyunk
Ha versemet hallod.

Tóthárpád Ferenc

A grund elköltözött

Ez itt a grund, a régi kültelek.
Ha itt időzöm, kisgyerek leszek.
A volt szomszédon nem látszik a kor,
De nem terem már a szederbokor.

A fűtőház leomlott, összedőlt,
A fordítóval nem fordul a Föld.
A gaz sosemvolt kruppokról mesél,
És munkagépek közt motoz a szél.

De itt álmodja álmát pár alak,
Virág közül kivillan a salak.
A por szítál csak szürke permetet,
A nyomvonal már régen elveszett.

Szunyókálnak a vasbeton lapok,
Toronyház épül, órjas katrocok.
Kerítést húztak, s a palánk fölött
Egy tábla lóg: A grund elköltözött!

Éjszaka

Kialszik a villany,
álommanók jönnek.
Óvatosan betakarnak,
vigyázzák a csöndet.
Ablakod üvegén kis katica koppan,
ott, ahol a fenyők árnya néha-néha moccan.
Gyönyörű az éjjel,
gyermekálmok szállnak.
Most a titkos kívánságok
mind valóra válnak.

Tóth Lászlóné Rita

Karácsonyi álom

Ó, Uram! Kérlek, hagyd meg még,
 hogy aludjam álmodat,
gyermekkori csodaszép, családi karácsonyomat.
Lássam édesanyám szeretetteljes tekintetét,
szívének minden melegét és lelke békességét.

 És aki titokban faragta a fát a tartóba,
hogy lehessen az reggelre gyermekinek nagy csoda.
Mikor kinyitottuk a szemünk, azt hittük, álmodunk,
 egyetlen szobánkban mi, lám,
 mind oly gazdagok voltunk.

Táncot járt a tűz a kályhában, s duruzsolt valamit,
 ámde mi, mint gyerekek, tudni véltük azt is,
 hogyan mit.

Politúrozott szekrényen a lángnyelvek táncoltak,
ablakokon jégvirágból csodaszép rózsák nyíltak.

Orromban érzem a fenyő- és a gyertyák illatát,
és csillagszóró fénye kápráztatta el a szobát.
Édesapánk a szájharmonikáját elővette,
 hogyan a karácsonyi dalaink azzal kíséresse.

Mi mindannyian az Isten Szent Fiát ünnepeltük,
tekintetünket szívünkkel a menny felé emeltük.
Pihe-puha hótakaró borított be már mindent,
fehérbe öltözött a szívünk, s imádta az Istent.

Felébresztettél, Uram, messze szállt az édes álom,
hol van már a réges-régi gyermeki karácsonyom?
Fogd a kezem, vezess el oda, hol zeng a hozsanna,
 vágyom Veled lenni híveiddel a templomodba.

Törő István

Metamorfózis

A vers ünnepén

A vers változása, a kor változása,
 fűtött erénye és váltóláza,

forgolódhat, akár egy jéghegy,
 sodródik, szállít törmelékét,

eldobálhatja megunt sallangját,
 nem kerüli el az araszolást,

lassan ér be a szív közelébe,
könnyebben juthat közepébe,

 üzenő szelíd énekesmadár,
 rejtelseiből mindent kitár,

milyen lehet az ember énje,
 hogyan vele társát is elérje,

 lehet az ész indulója,
 hajóként himbálózó óda,

elmélyülten hoz égszakadást,
hogyan átélhessed igaz hangját,

emlékedbe is áttetszhessen,
tapadó mágnesként keressen,

vagy csak a tenger morajlása,
vele sohasem lehetsz árva,

átváltozik, mint forró égöv,
hullámtaraja benned hőköl,

pihentető padlása agynak,
ahol a verslábak nyaralnak.

Török Nándor

Őszi impressziók

Hajnal

A fák horizontján a hideg Hold henyél,
míg szemérmetlenül elszórják terhüket,
a homály ritkuló hajába kap a szél,
s borzasan ébrednek a nincstelen fűvek.

Reggel

Széltepte plakátok tövében tétován,
híg sárban fetrengve ébredsz a fény,
a torz valóság rám fröccsen még korán,
s foltos lesz rajtam az aznapi remény.

Dél előtt

Keletlen nyújtózik a ködhatár felett
az álmos napfényben a csendes öntudat,
a járdán pórázon sétál a képzelet
és szájkosár nélkül váratlan rám ugat.

Délután

Sápadtan aranyló ékszere az égnek
langyos gyöngyeivel mosdatja arcomat,
s távolból egy régi, elfelejtett ének
ereimbe újra meleg, friss vért folytat.

Este

Csillagok peremén dérlepte érzélem,
lángokból szó álmot a karcsú holdkaréj,
s kacagva gyújt rózsét kihűlő szívemen,
így izzik hajnalig az őszi ordas éj.

A sóhaj

Mély levegővételel ásításba torzul.
A több ezer éves organizmusod
már unja
(miközben tudomásul veszi),
hogy kevés az oxigén.
Eszedbe jut,
hogy egyszer majd nem tudsz
akkora levegőt venni,
ami elég sejtjeid működéséhez.
(Esőerdőket hallucinálsz majd,
ahol lélegeznek az óriásfák,
és tudatosul benned,
hogy mindig is magad alatt vágtd).

*Körötte színes ceruzával rajzolt
O₂ molekulák lebegnek,
s pillanatnyi éber állapotodban
azt motyogod*

*– Ez, hogy lehet? –,
miközben ismeretlen grimasszal arcodon
lefordulsz a sámliról.
Estedben még megpróbálsz elkapni
egy világoskék, kósza molekulát
– mint utolsó esélyt –,
hátha kapcsolódhatsz
kacér szabadgyökéhez).
Abban bízol,
hogy rád nem vonatkoznak
az anyatermészet
s a rideg tudomány törvényei,
és reménykedsz,
hogy mély levegővételeddel
a lemondás gesztusa helyett
tettvágyad nekidurálása sejlik.*

Varga Katalin

Hull a hó

Szempilláim elengedik egymás kezét.
Sejtelmes függöny, kacagtató színpad,
átszűrődő napfény táncol, pirkad.

Puha léptek, tompa nesz hallik.
Ablakomra száz hópihe hullik.
Pufók kabátban gyermek szalad.

Hópárduc-sziluett, kápráztat.
Hósapkában fagyott rózsabimbó
Langymelegről álmodik.

Szécinege vékony ágon kuporog,
neveti a hóban fürdő buldogot.
Kutyaleány boldog, hempereg.

Lehullott a platánfa megsárgult ruhája.
Tél öleli öreg fa ruhátlan ágait.
Hótakaró palástolja titokzatos álmait.

Hull a hókristályok csillogó gyémántja.
Szemem a vakító fényt nem bánja.
Ritkán látott jelenség kacajra csábít.

Zsuzsa Mihály

Karácsony felé

Templomtornyok keresztjei között
feszül az izgalmas várakozás,
Füstöt pipáló kémények fölött
harang szava szelíd simogatás.

Faágak között erdön és mezőn, égen és földön,
csillag és a hold,
Utcai lámpa sárgán, remegőn, ember,
ki egész nap pénzért loholt.

Istállómelegben tehén és ló, jég alatt fűgén szaladó
patak,
pehelyben libegő táncoló hó,
és minden, mi van, számol napokat.

Betelni vágy a csonka mindenség,
értelmet kapni élet és halál,
Hatalmas ez a kozmikus éhség, nincs erő,
mely ennek ellenáll!

Milliárd gondolat és gyertyafény,
erecskéből lesz patak és folyó,
Karácsony este minden összeér:
jászolban pihen már a Megváltó.

PRÓZA

Carl Astro (Wegenast Róbert)

Naplóbeszélgetés egy festett képpel

Ma, ezerkilencszázkilencvenhat október tizenötödikén eladtalak.

Egyszerűen, pénzért, fájdalommentesen, négy nap alatt. Előtte a festőállványon napokig nézegettelek, nosztalgikus, szelíd érzésekkel, készültem a szakításra, de kerültem a szemedet, mert az vádlón követett, bárhová is mentem a műteremben. Belülről fénylő melleid szépséggel telten világítottak, nem vágyat, inkább gyönyörűséget árasztva felém. Egyszerre voltál Io, a Zeuszról megejtett papnő és Daphne, a babérfává változtatott menekülő asszony. Vajon aki most téged néz valahol, ugyanolyan tiszta, szenvedélytelen szépséget lát-e benned, mint én tegnap?

Most az ablakon át nézem a szőlő sárguló leveleit, és azt gondolom, megfestelek újra.

Aztán eladlak, és megfestelek ismét, ki tudja, hány-szor még.

Szeretlek festeni. Az arcod változó, mint a kertem árnyékai. Más vagy reggel, más délből, más alkonyatkor. Az arcod tiszta mezeje titkokat tükröz, emlékeket éleszt, gondolatokba temet. Olyan vagy, amilyennek látni szeretnék, vagy amilyennek látni tudlak. Boszszantas, vagy örömmel töltesz el, néha szégyellek, máskor büszkén megmutatlak a világnak. A túlsófelem vagy, az agyamban tűnődő énem elszakított párja.

A teremtményem és feltámasztóm egyszerre.

Téged festelek hát szakadatlanul.

Mikor Té elvitt, gyönyörű világító kék szemeid váddal, iróniával, fanyarul néztek vissza rám. A műterem üressé vált, most is hiányzol, ahogy huszonhat éve mindig, ha elveszítettelek, de ma már tudnod kell, hogy a fejemben mindig megőrizlek, óvlak, hogy újra és újra kivetíthesselek.

Szemlehunyva is látlak a bennem elterülő mély vöröseskék égbolt alatt. Igaz, odabent sötét van, de te mégis aranylóan ragyogsz a fénytelen végtelenségben. Magam vagyok veled önmagamban.

(folyt. köv.)

IRKA Márta**Utána**

Már felkeléskor rátör a veszteségérzet.
Nem vigasz, hogy a ragyogó napsütés izgalmas fényformákat rajzol a relaxa résein át, ő csak mindig azon az egyen borong.
Üres szívvel és aggyal vág neki a napnak. Pedig már milyen szépen gyógyulgatott a lelke!
Értelmetlenné, céltalanná váltak a tervek, haszontalanná, okafogottá.
Kiüresedett, elszürkült a világ körülötte és benne.
Ez már mindig így lesz?
Tárgyak, szavak, hangulatok, dallamok... növények, állatok, madarak... – asszociációk sorozatát indítják el minden percben.
„Bennem élsz, mint évgyűrű a fában...”

Latolgat, mit kellett volna másképp, ezerszer újratervez, újragondol, átirná a múltat legszívesebben.
Pedig tudja, történelmietlen a „mi lett volna, ha...?”
A sors fricskája, kegyetlensége, könyörtelen bosszúja az eltékozolt, kihasználatlan évekért.
Kábítószer volt?
A feldobódottság, az eufória után jön az érzelmi el-sivárosodás, a lelki-fizikai fájdalom.
Jöhet még valami szép?
Kell-e?
Keserűség. Kilátástalanság. A hiábavalóság konoksága.
A jó Dumbledore professzornak megint igaza lett:
„Van a halálnál is rosszabb.”

Miért érzi, hogy tragédia történt, pedig nem is.
Csak legalább a dobpergés szűnne meg az agyában!

Kovács F. Isrván**Zuggó**

Ezen a vidéken, a Dunántúl szelíd dombjainak világában, minden falunak megvolt a patakja. Ez a kis község is őrizte a maga cserfes vízfolyását, mely a főutca mentén épült cseréptető vagy éppen zsúpfedeles házak portáinak végében művelt takaros kertek alatti rét ölen sietett lefelé, évszázadok során ki-

vált útján. Eleinte ugyan mérges volt miatta, de manapság nem zavarta már, hogy az emberek egyszer csak masszív gátat emeltek útjába, hogy vizének egy részét az „alattomos szándékkal” kiásott másik mederbe tereljék át. Nem tudhatta, hogy amarra lejjebb malom épült, melynek gépezetét azóta az ő vizével forgatják. Azt is megszokta, hogy erre a falra zsilipet szerkesztettek, s azt sosem zárták le teljesen, csak annyira, hogy a malomárokba elegendő víz jusson. Ő pedig büszkén hallgatta azt a bosszús mély zúgást, melyet a kétméteres gát tetején átfolyó víz ereje keltett, hogy tovább siethessen régi megszokott járásán. Még azt sem bánta, hogy a helybéli lakosság a „Zuggó” nevet adta a mesterséges kis vízesésnek, mert hát ugye „zuggott” rendesen!

A természet is hamar befogadta a kiszélesedett medret. Hamarosan árnyas bodzabokrok, gyorsan növekvő fűzfák, akácok, később fiatal nyárfák telepedtek meg a parton, a víz szélén sás, fényes levelű, kihívóan virágzó gólyahír, itt-ott néhány nefelejcs szerénykedett, sárga boglárka illegette magát, és gyorsan szaporodó alacsony nádas zöldellt. De – főleg nyaranta – szívesen látta az emberek apraja-nagyját is, kik lefürödhették a munka verítékét, vagy a játék hevét, meg aztán próbát tehettek kezdetleges horgászkeszseikkel, mert a másfél-két méternyire mélyülő vízben lassan elszaporodtak a nagyobb vadvízi halak is.

A lányt Évának hívták, de ezt Tamás nem tudta. Csak azt, hogy nem falubéli, mert még sosem látta. Különös lány volt. Már azt is érdekesnek találta rajta, hogy egészen sötét barna haját olyan rövidre vágták, mintha fiú lett volna. Meg azt, hogy kétrészes fürdőruhája... hát... alig takart valamit, márpedig volt – azaz – lett volna mit! Álmosító júliusi délután volt, amikor a fiú lekucorodott a vízre hajló szomorúfűz alá, felszerelte pecabotját, majd a szokott helyre lavírozva az úszót, olvasni kezdett. Apjától ajándékba kapta ezt a nyarat, mert felvették az egyetemre, így idén már nem kellett a mezőt járnia, mint ahogy a vakációkban azt a család a korábbi nyarakon elvárta.

A zsilipet ostromló víz zúgása eltakarta a hangokat, így nem hallhatta a túlsó parton közeledő két fiatal teremtés csevegését, ám azt már észrevette, hogy az ismeretlen lány nyúlánk termete – mint egy jelenés – megjelenik a gát tetején. A másikat, Barta Jutkát – aki odaát maradt – ismerte, de ő szinte gyereklány volt

még, így sosem érdekelte, most meg aztán különösen nem! A fűzfa jóvoltából Tamás rejtve maradt, de az idegen „sellő” kitárt karjaival addig egyensúlyozott, mígnem nagy csobbanással és hangos nevető sikkantással, félig-meddig szándékosan, a vízbe esett. Amikor pedig rövid merülése után felbukkant, első pillantása pontosan a fiú zavartan csodálkozó tekintetével találkozott. A barna szemek nem árultak el zavart, inkább kíváncsiságot, és Tamás hirtelen olyasvalamit érzett, mintha már régóta ismernék egymást. Szó azonban nem hangzott, csupán egy halvány mosolyféle suhant át a lány arcán, mielőtt visszatempózott, és kievickélt barátnőjéhez.

Baló Tamás aznap éjjel nem sokat aludt, azt is nyugtalanul. Azonban hiába volt nyugtalan, és hiába járt le naponta a Zuggóra, amiért – vagyishogy *akiért* – lejárt, nem mutatkozott többé. Ám a jövődöbeli jogász nem volt az a „feladós” fajta, és a lány nem ment ki a fejéből! Végül félretéve az esetleges megszegyenülést, egy szép napon beállított Bartáékhoz. Jutka viszont nem nevette ki. Sőt! Elárulta, hogy a szépséges „sellőt” Bárány Évának hívják, húsz éves műszaki rajzoló, és egy szomszédos faluban lakik, onnan jár be naponta a közeli megyeszékhelyre dolgozni.

– Csodálkozom, hogy nem ismered, hiszen te is oda jártál gimibe, ugye?

– De igen – válaszolt elgondolkodva a fiú –, csak hogy ezek szerint ő a „Gépészben” végzett... ráadásul két évvel korábban.

– Na de a buszok keresztül-kasul járnak a vidéket, és a miénk naponta átmegy az ő faluján is. Amúgy meg... – folytatta volna, de aztán elharapta a mondat további részét.

– Amúgy meg mi?

– Hát... nem akarok pletyizni... – pirult el Judit.

– Akkor ne „plettyizz”, csak azt mondd el, ami benned maradt – mosolygott a fiú –, naaa, olyan rendes lány vagy... mondjad már!

– Szóval... azt mondta az Évi, hogy helyes srác vagy, és szép a szemed... tényleg.

– Tényleg azt mondta, vagy tényleg szép? – évődött a lánnyal Tamás, megérintve egyre pirosabb arcát, miközben térdei elgyengültek az izgalomtól. Végül gyors puszt adott a meglepett Juditnak, és szinte futva indult haza azzal a kinccsel, amit tőle kapott.

A szüreti multság forgatagában nem volt könnyű, ám a fiú szeme mégis azonnal megtalálta Évát.

A BÁL akkoriban fontos esemény volt minden falu életében, így ezúttal is nagy tömeg tipródott az iskolaudvaron kialakított táncteren. Éva faluja legalább háromszor akkora volt, mint Tamásé, és a talpalávalót a település saját „esztrád” bandája szolgáltatta. A fiú tétován ácsorgott a zenekar emelvényének szélén, onnan figyelte, hogy az ő kiválasztottja bizony elég nagy keresletnek örvendett – kézzel kézre adták a helybéli legények. Különösen egy hórihorgas szőke fiatalember táncoltatta, de Tamás, ha kissé bizonytalan volt is, le nem tudta venni szemét a lányról, s arra gondolt, mennyire tele van élettel, mennyire önfeledt, és mennyire édes.

Amikor először lekérte, Éva meg sem lepődött, csupán a felismerés kedves mosolya jelent meg arcán, majd halkán megszólalt.

– Szia, szép szemű fiú, reméltem, hogy látlak még.

Ám éppen csak ennyire volt idejük, már jött is a következő táncpartner. Tamás hát kapott kis „előleget” s arra gondolt, tényleg, mennyire édes! Viszont hamar megfejtette, hogy körhintában ül, a „ringliszilt” pedig a magas szőke fiú szervezi, és amikor már hatodszor vitték el tőle a lányt, kezdett elkedvetlenedni. Arra persze nem gondolt, hogy lemond a lányról – mert ugye tudjuk –, Baló Tamás nem volt az a feladós fajta... Viszont, úgy egy félóra után, egyszer csak azt vette észre, hogy öt-hat helybéli legény körbe fogja!

– Mit keresel te itt, kisfiú? Nálatok nem szokott tánc lenni? – kérdezte a már ismerős langaléta udvarló.

– De. Két hét múlva lesz – válaszolt bizonytalanul Tamás, majd magára találva megkérdezte –, nem akarsz esetleg átjönni?

– Jobban járnál, ha te mennél „át” – mordult közbe az egyik segítője –, most amíg még járni tudsz...

Ekkor azonban a zenekar szünetet hirdetett, a táncter kiürült, és a kör szélén váratlanul megjelent Éva.

– Mi ez az összejövétel, ismerkedtek? – kérdezte mosolyogva, és finoman Tamás mellé húzódott.

– Olyasmi – válaszolt a magas szőke zavartan.

– Próbáljuk megértetni ezzel a vidéki gyerekekkel, hogy nincs itt semmi keresnivalója – toldotta meg az iménti közbeszóló.

– Igen?! – vont a fel szemöldökét a lány –, és ha azt mondanám, mostantól csak vele akarok táncolni?!

– Akkor... – nyögött fel a szőke.

– Akkor, mi lesz? – mosolygott Éva.

– Mi talán menjünk haza? – dadogta a legény.

– Hát... akár – vonta fel vállát a lány –, de nézd csak, Jani, mennyi szép lány van még itt!

Így aztán Tamás megtalálta abban a poros falusi éjszakában a szerelmet. Hajnalig táncoltak, beszélgettek és nevetgéltek. Az érintések ugyan tartózkodóak voltak még, de ígéretesek. Örültek egymásnak. Hajnalban még adódott pici izgalom, mert amikor a fiú hazakísérte párját, a „Jani” vezette csapat nyomukba szegődött. Tamás azonban nem félt már, mint ahogy Éva mellett soha többé nem érzett szorongást. Csak akkor, amikor évekké később a szülőszoba előterében várta – előbb a kislány –, majd az ikrek születését.

Pálné Onódi Judit

Piszkos húszfilléres

Langyos napsütéssel köszöntötte a várost a kora őszi reggel. A zárda tanuló kislányai mind időben megérkeztek az iskolához, a nővérek nem nagyon nézték el a késést. A tanítás előtt még együtt elmentek a templomba a kismisést meghallgatni. Juliska kicsit még álmoskásan lépdelt a sorban. Már harmadikos volt, szorgalmas a tanulásban, szófogadó az iskolában. Kedvelték is a tanító nővérek. Vilma nővér különösen megszerette, néha egy-egy elnyűtt szoknyáját vagy ágyneműjét odaadta a kislánynak, vigye haza a családjának. Juliska édesanyja meg csodás szoknyát, kötényt vagy a három nagyfiú közül valamelyiknek inget tudott varrni a kapott anyagból. Juliskán most is egy ilyen házilag készített, keményre vasalt takaros kötény takarta a kissé már kinőtt szoknyát.

Szegények voltak, de szakadtak vagy piszkosak soha. A csupán két helyiségből álló kisházuk is mindig patyolatfehérre volt meszelve, döngölt földes padlóját pedig naponta simára és tisztára kenték. Tehát a köténynek, szoknyának is úgy kellett állni, mintha skatulyából húzták volna elő. Az édesanya nem engedte meg magának, hogy bárki is rendetlennek lássa őt vagy a gyerekeit.

A reggeli napsütés hunyorgásra készítette a kislányokat, egyenesen a szemükbe sütött. Éppen egy ilyen napsugár csillantott meg valamit Juliska előtt a földön. Csodálkozva lehajolt, egy húszfilléres érme hevert a poros kövön. Felvette, és körbenézett, látja-e, ki veszíthette el. Náluk ez nagy értéknek számított, eny-

nyi pénzért már egy fél kiló sót lehetett kapni a boltban. Senkinek nem hiányzott az érme, így becsúsztatta a köténye zsebébe, ha esetleg valaki keresné, majd odaadja neki.

Az iskolába visszaérve mindenki a saját osztályába vonult, kezdődhet az első tanóra. De a harmadikosoknak még nem kezdődött el. Fodor Teri az ajtó előtt megvárta a tanítónőt, és elpanaszolta neki, a templomba menet kiejtette a zsebéből a pénzt, amit reggel az édesanyja adott. Arra kapta, hogy hazafelé vegyen a boltban ecetet. Látta, hogy a Sutai Juliska fölvette az érmét, de hiába kérte tőle, nem adta vissza. Az apáca nagyon meglepődött, egyik lánytól sem várt ilyen viselkedést, a Sutai Juliskától meg végképp nem. Kicsit hitetlenkedett is. Az osztályterembe lépve oda hívta magához Juliskát.

– Igaz, hogy útközben a földön megtaláltad a Fodor Teri pénzét?

– Az igaz, hogy találtam egy pénzt, de nem láttam, ki ejtette el – válaszolt őszintén a kislány, előhúзва a zsebében lapuló fillért. – Nem tudtam, hogy a Fodoré.

– Hogyhogy nem tudtad? Még kérte is tőled vissza.

– Tőlem senki nem kérte, hogy adjam oda.

– Nem igaz! Hazudik – sziszegte Teri. – Mondtam neki, hogy az az én pénzem.

– De hát én nem hazudok! – méltatlankodott Juliska.

– Nem tudtam, ki ejtette el a pénzt, csak úgy találtam.

– Nem igaz! Tessék elvenni tőle! – uszított tovább a Fodor lány.

– Lányom, ez nagyon csúnya viselkedés – nézett összehúzott szemöldökkel az apáca, miközben elvette az érmét a kislánytól. – Nem elég, hogy nem adtad vissza, amit megtaláltál, még igazat sem mondasz. Ennek még következménye lesz.

Valóban lett a dolognak következménye. Juliska édesanyját délután behívták az iskolába. Ott álltak mind a ketten az igazgatónő hatalmas íróasztala előtt. A történet más szavakkal előadva már egészen új értelmet kapott. A nővér elmondta az anyának az egész tantestület előtt, hogy a kislány ellopott egy pénzt az osztálytársától, utána pedig még le is tagadta tettét.

Ekkor nem lehetett tudni, szegény anyán mi vett jobban erőt.

A harag, a szégyen vagy a kétségbeesés? Hogy történhetett meg ez az ő lányával? Hogy eshet ilyen folt a családjuk becsületén? Jóformán semmijük sincs, egyetlen vagyonuk a tisztességük. Az érzelmek közül elsőnek a harag győzött, Juliska felé fordult, és apró, vékony testalkatát meghazudtolva olyan hatal-

mas pofont adott a gyerekeknek, hogy a hátrébb lévő székek soráig repült. A haragot nyomban követte a kétségbeesés, ami további ütlegetésben teljesült ki. A szégyen volt talán a legrosszabb minden érzés közül. Kendővel keretezett arcán szétfutott a pír, égette bőrét, mintha megbélyegezték volna. Hátán súlyként érezte az iskolaigazgató tekintetét, ahogy síró, csupa vér kislányát az apácák elégedetten bólogató sorfala között kiterelte az irodából. Keskenyre szorított ajka, lehorgasztott feje azt jelezte, ez a folt lassan fog majd elhalványulni.

Hogy kié volt a pénz? Azt csak a poros kis húszfilléres tudja.

Tóth Lászlóné Rita

Környezetvédelem

Hol volt, hol nem volt, egyszer csak minden eldobható csomagolóanyagban jelent meg. El is dobták az emberek a sörös, üdítős, ásványvizes palackokat, amerre csak jártak. Volt, aki csak simán kiejtette a kezéből, más bedobta az utcákon található szemetesbe, ismét mások a háztartási hulladékok közé, de akadtak olyanok is, akik a bokrok alá csempészték, viszont odáig fajultak a dolgok, hogy már erdők, mezők, tavak, folyók, egyszóval minden tele lett velük, mivel a gyártás szüntelen folyt, és az emberek vásároltak, majd ki ide, ki oda hajította a már szükségtelennek tartott üres palackot, flakont, dobozt.

Egyszer csak felfigyeltek erre a szakemberek is, különösen, hogy már a halak is pusztultak, amelyek elmentében a üres palackokkal, lebomlanak és bűdösek, a kárról nem is szólva. Nos, fején is találták a szeget. Első körben hatalmas konténerek születtek, de abba a lakosság egy része az összes megunt szemetét is bedobta. Telt, múlt az idő, valahogy eljutott ez az illetékesek látszószögébe is, és láss csodát, megszületett a tökéletes megoldás! Egyes helyeken zsákokban volt lehetőség gyűjteni a szelektív hulladékot, másutt külön kukák kerültek a háztartásokhoz.

Bár semmilyen szakember nem vagyok, azt észrevettem, hogy vannak olyan csomagolóanyagok, amelyek kívülről papírnak látszanak, belül azonban nyilván valamivel bevonják azokat, ennek tudható be, hogy pl. nem ázik át a tejesdoboz. Hogy aztán ezt hová

kell/kellett helyezni, arról nem szólt a fáma.

Na, de mindez már a múlt – bár a tejesdobozok sorsa a társaival együtt, mint pl. a kis szívószálas üdítők, még várat magára – , de a tökéletes megoldás küszöbén állunk, hiszen a nagyobb üzletláncoknál hatalmas monstrumokba helyezhetjük el a palackokat és a fémdobozokat, melyekre ösztönzőleg 50 Ft betétdíjat számítanak fel.

És hogy még hová fejlődött ez a rendkívül fontos és mindannyiunk életét, jelenét és jövőjét meghatározó társadalmi, sőt éghajlati ügy, azt jól szemlélteti az alábbi kis sztori: egyik nap (úgy negyven fog árnyékban) útra keltem, mert a legmelegebb napszakban volt dolgom, de ez nem is lényeges, hanem sokkal inkább az, hogy vettem az útra egy félliteres flakon szénsavmentes vizet, gondolván, hogy lassanként elkortyolgom, mert tudom, hogy inni kell, és bár sajnos nem tartozom a napi két-három litert elfogyasztók közé, gondoltam, hogy az a fél liter is jó lesz az útra, aztán otthon majd még hozzápótolok.

Tekerem a szokásos kézmozdulattal a kupakot, ámde az nem jön le. Már ennyi erőm sincs? – gondolom. Hiszen a perforálás mentén egy viszonylag erős balra fordítással eleddig lejött a kupak. Most viszont egy része határozottan ragaszkodott a palackhoz, bármennyire is erőlködtem, rajta maradt. Egy kedves útitárs felvilágosított, hogy nem az én erőmmel van a baj, hanem újabban már nem lehet letekerni a kupakot, ne-hogy azt valaki eldobja, így aztán a palackkal együtt kerül valahová, ahová éppen tesszük. Ha nincs rajta csomagolódíj, akkor a szelektívbe, ha van, visszaválthatjuk. Fantasztikus! Egészen elképesztő!

Ez aztán soha nem jutott volna eszembe. Látszik, hogy nem vagyok szakember. Tulajdonképpen csak azt nem értem, hogy mielőtt piacra dobták ezt a tengernyi, soha le nem bomló terméket, miért nem előtte gondolkodtak el a begyűjtés és hasznosítás vagy megsemmisítés módjáról? Mondjuk még az is kérdés, hogy a különböző kozmetikai termékek csomagolóanyagának, mint pl. a sampon, tusfürdő, testápoló, arckrém stb. mi lesz a sorsa? Na, de nem is töröm a fejem, majd ez is megoldódik – valahogy, valamikor...

Nézem a tévét, ahol időnként bejátszanak háborús képeket, felvételeket, hiszen akárcsak a szomszédunk-

ban is – dűl a háború. Azon gondolkodom, hogy a meggyulladt olajtárolók, kiégett autók, leégett épületek, az összedőlt hidak és gyárok, a felrobbantott kőolajvezeték vajon mennyire szolgálja a környezetvédelmet, mert egyetlen egy ilyen tüntetésről sem hallottam, nem olvastam. Sőt, még valami csökkentett urántartalmú lövedék kipróbálása is felmerült, ami gondolom, hogy csak a közvetlen környezetet teszi tönkre, ahol többek között mi is élünk.

Most akkor miért is gond, hogy lecsavarható a kupak, vagy nem? Csak kérdem – mert nem értek hozzá. Sem zöld, sem politikus nem vagyok, én csak szeretem a szépet, a jót, békében, egészségben szeretek élni, és ezt az életkörülményt szívem szerint örömmel hagyom az utódaimra is.

Rajtam nem múlik, a kupak a flakonon marad.

Diákoldal

Cserni András

Az Idő rabszolgája

Csendesen. Csak robotolok csendesen,
és lanyha érdeklődéssel lesem,
mit parancsol szűkszavú mesterem.
Kedvem: messze. De azért még keresem.

Rohanva. Űzők valamit rohanva,
mert talán az magához fogadna,
és nem vetne folyton kárhozatra,
mint emlékeim szúrós szagú hamva.

Kiáltva. Mégis elbukok kiáltva.
Rabszolgává lettem, de hiába,
Idő füle süket az imákra,
s lelkem oldhatatlan bilincsbe zárta...

Kállay Gyopár

1.

Egyszer talán Raszkolnyikov leszek, vagy
dán királyfi,
akkor nem fog pokolian fájni,
ez az elbaltázott élet.
Derékig járok a koponyákban.
Bohóckodás az egész.

2.

Két fény két párból,
szembogárból
csillanva fut végig
összezúzott gerincemen
a vágy.

Hol van a határ,
hát nem messze jár,
miért nincs több idő,
mondd hát, Aphrodité,
ó, a szerelemnek.

Elhullt, lám, milyen hamar,
az idő vasfogakkal
kattogta durva lebegését
múlnak antik kapuja felé,
míg állhatatos ábrázattal ültünk át
a szent magány és erény mellé.

Hát a nehéz kopjafa
húzza le az egeknek gerincét,
minek ide bármi,

legyek én is az enyészeté,
mikor elvásik az idő körében
az alabástrom feketeség.

Nincsenek, nem is lesznek,
kik visszahozzák
a szelek vitorláján
az összetört régi
reményeket.

Pásztor A. Blanka**Hogy ismét egy legyek**

„Valahol elhagytad az arcomat, s most én sem tudom, milyen vagyok”
(Nagy István Attila)

Szakad az eső. Lassan én is csatlakozom hozzá.
Homályossá válik az arcomon minden vonás.
Szemem élesből transzformálódik elmosottá.
Folyamatos a zúgás fülemben, nem szűnik a nyomás.
Az esernyőmet elhagytam, nincs szükségem rá,
Hagyom, hogy az eső elmosson.
Ne miatta váljak átkozottá.
Azt gondolnák, ilyenkor erednek meg könnyeim,
De azt kell mondanom; nem.
Nincsenek ilyen elveim.

Azt hittem, ha eljövök minden könnyebb lesz,
De most már a tömeg mellett a magány is tönkretesz.
Lassan rovom egymás után a hosszú kilométereket,
Nem érdekel,
hogyan kellett volna lépnem a lépéseket.

Ez lennék én? Árnyékká válok,
régienem nyomait követem
Mindaddig, amíg meg nem unom,
és önállóan szétesem.
Hátra maradva hullok darabokra, elgurulok az utcán,
A sárban magányosan heverek széttörve, sután.

Hiába pillantott rám bárki is szánakozva,
esetleg reménykedve,
Én nem néztem vissza,
tekintetem elvándorolt a messzeségbe.
Nem vártam megszánást, nem mutattak megbánást
Azok se, akik gyűlölködve hajítottak el,
nem mutatva ellenállást.
Nem várok el senkitől semmit,
csak magamat szeretném
Ismét egynek tudni, de pár darab elveszett,
bármennyit is keresném.

De ne mosolyogjon rám kényesen senki,
És nyújtsa felém szegecses kezét,
Hiszen tudom, hogy a segítségük fájni fog
Ezernyi tövis fog díszíteni úgy,
hogy nem tettem semmit.

Heverek, és türelmesen várok az esőre.
Csak mosson el végre,
Mosson el, hátha úgy könnyebb lenne felállnom,
Főleg, hogy ha cseppjei
távolabb sodornák darabkáimat,
Csakhogy ösztönözzön a hiányuk
az összegyűjtésükre.
Nem érdekel, ha fájni fog a nélkülözésük,
Hisz így talán hamarabb szedem össze őket.
Kinyúlnék, de úgy érzem, moccanni sem tudok,
Torkaszakadtából üvöltenék, de tudom,
a szám messze vár,
Mégis, mielőtt elkezdeném keresni,
az eső elered. Végre
Érzem, hogy gyorsan sodródok szét,
mégis közelebb kerülök igazi énemhez.
Az árral szembefordulok, tudom, hogy nehéz lesz
Különálló részeimmel egyszerre haladnom, mégis
Nekiállok az előremenetelnek,
hátha így visszkapom
Az arcom, a lényem,
amit elvettek mosolyogva tőlem.

(Érd, VMG, II.o.)

Kedves versem

„Ki tudja, miért szeretek úgy egy kedves verset,
hogy százszor is elolvasom?”
(Bradányi Iván)

Ma egy Faludy-verset választottam a szerelem kimeríthetetlen témaköréből.
Faludy György, azt gondolom, megkerülhetetlen állócsillag a magyar, de az (világ)egyeteme(s) költészet egén is. Témától függetlenül elképesztő hatásúak a versei. Mint az alábbi is, mely a szerelemről szól, s meglepő módon a címe: Szerelmes vers.

Ez a mű rendhagyó abban az értelemben, hogy bár a szerelem lelkileg kölcsönös, fizikai értelemben mégis beteljesülhetetlen az imádott nővel.

Nem egy kamasz vagy egy ereje teljében lévő férfi szerelmes vallomásáról van szó, hanem a már élete végén járó, agg ember és költő szól a nála több, mint 60 évvel fiatalabb szerelméhez, aki még csupa tűz, erő, energia és a jövő maga.

Faludy György: Szerelmes vers

Ajtómnál álltál. Nem engedtelek be.
Akárhogy kívánsz, kísérleted meddő.
Várfalat húztak közibénk az évek:
te huszonhét vagy, én kilencvenkettő.

Tiéd a jövő. Régen erős voltam,
de kincseimnek elfogyott az ára,
te a számítógépre esküdtél fel,
én Gutenberg foszló galaxisára.

Megvédlek, vénség, magamtól, fogadtam,
s el sem képzeltem, hogy a szerelem
hatalmasabb. Most itt ülök melletted,
s hosszú, szőke hajadon a kezem.

Egymás nélkül nem tudunk többé élni.
Naponta földre sűjt az iszonyat,
hogy a kölcsön, mit az időtől kaptam
régen lejárt. Már csak pár pillanat.

Boldogságunkban te nem gondolsz arra,
kivel töltesz utánam hatvan évet.
Sok a nálam különb. Hozzám hasonló
egy sincs. Mikor nem látsz, felsírok érted.

Így látom:

Az első versszakban a költő azonnal helyére teszi kettejük viszonyát. Realitása lírai és kökeményen fogalmazott gondolatsor, melyben a köztük tátongó túlpontosan megnevezett 65 év különbséget rögzíti. Mintegy védekezően megelőzve a tamáskodó találgatásokat.

A második szakaszban ellentétpárokkal fejezi ki a reménytelennek tűnő egymásratalálást. Utal régmúlt erős férfiasságára, ami mára biztosan felértékelődött (egy fiatal nő számára) fizikai olvasatban. Magyarázza az időből fakadó eltolódásokat, persze költői túlzással, de csodálatra méltó költői túlzással (foszló

galaxis) kötve össze az időtlen időt, amikor Gutenberg első könyvnyomtatására utal, és ezt állítja szembe az atomkor számítógépeivel. A több száz évet felölelő párhuzamnak az oka, hogy Faludy élesen érzékeltetni akarja a hatalmas különbséget, ami két emberöltő. S ez emberi léptékkal mérve már olyan távolság, aminek csak a kezdetleges könyvnyomtatás és a számítógépek közti idő tud megfelelni, hogy igazán érezhesük ezt a távolságot kettejük életidejében.

A harmadik és negyedik strófa ugyanakkor bemutatja, hogy bár időben, életkorban messze vannak egymástól, de térben itt léteznek e jelenben egy darabig még együtt. S igyekszik elhatárolódni ésszel, értelemmel a kapcsolat elől, de nem megy. A szerelem érzése nagyobb. A költő megadja, átadja magát ennek az érzésnek. Mert teste bár öreg, a lelke még mindig fiatal. Ezért belemegy ebbe a szerelmi jutalomjátékba. S mivel viszonzásra lel, így beteljesedik a szerelmük egy nemesebb szférában, lelki síkon. Majd beletörődően zárja a negyedik versszakot, és megfogalmazta az elkerülhetetlent, hogy ő nemsokára meghal, és véget ér ez a végső, az élettől már nem várt, ajándékba kapott csoda. „A kölcsön, mit az időtől kaptam, régen lejárt”.

Ez az ajándék már időn túli. Talán érdemtelenül az övé. Tán önző, hogy belemegy ebbe a viszonyba.

Mégis győz gyarló és vágyó emberi léte, kívánja a csodát, még többet ebből a csodából. Majd pillanatra kijózanodik az eufóriából, és helyére kerülnek a dolgok az elméjében.

„Már csak egy pillanat” – Ezzel kezdődik az elengedés. A szerelem és az élet elengedése.

A záró szakaszban útjára engedi ifjú szerelmét, és szembenéz saját elmúlásával, miközben tudja, hogy „akkor is lesz nyár és szerelem”, amikor ő már nem lesz ezen a földön, és fiatal szerelme új életet kezd egy másik férfival. Vigasztalásul inkább magának, mintsem szerelmének üzen: „Sok a nálam különb. Hozzám hasonló egy sincs”. Hátha ezzel a kiszólással maradandó emléket állít szerelme szívében.

Mégis ő sír fel s nem szerelme, amikor nem látják egymást... Ezzel a gondolatlan beismervével a természet örök törvényét, mi szerint az új hajtás kilöki a régit... és ez ellen tenni nem lehet...csak csendben, magányosan felsírni, mert az idő lejárt...

Csoda, ahogy Faludy György megírta ezt a lehetsé-

ges-lehetetlen szerelmet! A fizikai értelemben már lehetetlen, de szellemi-lelki síkon lehetséges, és beteljesült örök és kortalan érzést. Elképesztően lírai módon, de kőkemény realitással, mégis tökéletes hi-telességgel fogalmazta meg érzéseit. Egy pillanatig sem kételkedünk kettejük érzéseiben és összetartozásukban...vagy mégis?

Ezt döntsék el Önök, tisztelt olvasók!

Ez „A” SZERELMES VERS a szerelmes versek közt azt a pluszt tudta adni, ami túlmutat a testi vágyakon, a szenvedély mindent elpusztító és kioltó tüzén, és rámutat az igazi mögöttes tartalomra is, amit érezhetünk egy másik ember iránt. Ez a szeretet legmagasabb foka a legmagasabb fokon megírva, ami férfi és nő között lehetséges.

Ezt a versből áradó végső tanulságot és bizonyosságot, a szeretet mindent elsőprő erejét tegyük mi is magunkévá, és december lévén a fa alá, így karácsony táján, és legyen ez az ajándék tőlünk, belőlünk másoknak... és hagyjunk belőle a szürke hétköznapiakra is, hogy kitartson lélekmelege a hideg estéken tavaszig, amikor már nem ezt az írást olvassák, hanem valami újat, mert mint tudjuk, az új kilöki a régit...

Találkozunk tavasszal! Boldog, békés ünnepeket és új esztendőt kívánok mindenkinek.

Móczár Csaba
rovatvezető

Kép-VERS

Varga Katalin

Édes emlék

Ott van. Látom. Mosolyog.
Babát varrott rongyruhából.
Nem keltem ki puha ágyból.
Hallottam, hogy odakint ő zokogott.

Beteg voltam, láz gyengítette lábamat.
Öleltem a rongybabámat szorosan,
szívtam be a mami-mesét boldogan.
Napokig még nem hagytam el ágyamat.

- Gyere, csak, Katica! Nézd, mi van az asztalon!
 - Nem kell étel, Mamikám, nem éhes a pocakom!
 - Csak levest kell kanalaznod, gyógyult vagy már!
- Ajándék van tányér mellett, nézd csak, mi vár!

Úgy emlékszem, azt hittem, a láztól álmodok.
Igazi, szép baba várt, ragyogott a szeme kékje.
Haja is volt, fésülhettem, szalag is volt ékje.
Mami és a Katicája boldogságtól zokogott.

Felnőtt voltam, mikor egyszer sírdogálva mesélte.
Szomszéd házban gazdag asszony gyógyulásom
remélte.

Neki is volt egy kislánya, „ki a babát „kinőtte”.
Mami meg egy tepszi sütit a babára cserélte.

Szárnyaló Sólýmok Haikucsoport

Barabás Irén:

Fekete árnyék
hosszan vetül a tóra.
Téli holdas éj

Komor fellegek,
vaskemény, rideg a tél.
Vágyom a tavaszt

Zúzmarás fűszál,
csillogó fehér csoda,
kristály éjszaka

Kissné Matkó Gabriella:

Hófűvás, tél, fagy,
jégvirágos ablakok,
csöndes homály

Tűz hangja roppan
és lángoló világban
szunnyad a magány

Ajtót nyitogat,
dörömbölve követel
s gyermekkacaj száll

Kreischer Nelly:

Verdeső szárnyak
vadult tánca víztükrén,
halálos násztánc

Üstökös csillag
véges idő-utat jár.
Sötét ég nyeli

Füst-szürke ködben
színes levelek hullanak.
Eső könnyezi

Hópehely röppen
megül a csupasz ágon
jövőt álmodik

Móczár Csaba:

Zenekar már nincs
és egyedül hagytak itt.
Tücsök hegedül.

Zajos városban
ritka vendég a csend mint
te a házamban.

Kitárt lelkekkel
hiába kopogtattam
zárt ajtód előtt.

Hófehér a tél.
Fekete az éjszaka.
Szürke az ünnep.

Nagy Rozália:

Havas ágakon
kékfestő ruhájában –
mosolygós kökény

Magányos levél
köd bújik bokrok között
hűvös érintés

Csípős reggelek
derruhába öltözött
pókhálóselyem

Hold ezüsttel
álom lóg cérnaszálon
hajnalban elszáll

Nagy-Rakita Melinda:

Aranysárga szél
zöld leveleket színez –
szivárványos ősz

Őszi napfényben
fürdetem fázós lelkem –
tél adj még időt

Betonút szélén
sápadt sárga virágszál –
bánatról üzen

Szabó Aida (Jampa drolma):

Tócsák hullámán
jégszilánkok rezegnek –
Nap, Hold bújócska

Sárga alkonyban
ködszellemek huhognak –
fáznak az utcák

Meggémberedett
fekete szemű házak –
jégcsappá fagynak

Pelyhekkal takart
ágbog közt piros bogyó,
madár is csípte

Szakács Anna:

Szeretet híján
magasröptű gondolat:
toll madár nélkül.

Tántorgó levél
lelkem kapuján üzen
hazatalálunk

Erős ág a szó,
hajthat tövist, virágot,
magja mélyre hull.

Szeretet hógömb
felforgatott világban
békét állít fel

Tóbi Mariann:

Kövér hópelyhek
forraltbór illata száll
suhan erdőn szán

Kop, kop, dobogok
csilingelő száncsengő
pata suhanás

Toboz koszorú
arany fonál, gyertyafény
jégbe zár csillám

Méru a világ
ura, tengely Shambala
Hósipka rajta

Vincze Jutka:

Sötétben, ködben
keress egy gondolatot,
ami világít

Jégvirág nyílik,
ablakomra ráfagyott,
teszek a tűzre

Fagyott az éjjel,
jeges szélben kismadár,
fán didergő dal

Orra répa volt
vidám hóemberünknek,
megette a nyúl

Jankovits Márta rovata

A föld embere

(kisregény)

1918-1919. Százhalombatta

Jóska szeretett menetirányban az ablak mellett ülni a vonaton. A katonák mellette ölegették egymást örömben, hogy vége van a háborúnak. Ez az eufória már 1918. október 28-tól tartott, amikor is az ellenfelek letették a fegyvert, és november 11-én fegyverszünetet kötöttek. A hadsereg nem tévővázott sokat, a katonákat bevagonírozták, és 14-én már egy rozoga mozdonnyal a magyar határra értek. Mindenfelől érkeztek a vonatok, az átszállásra várva az egész éjjelt a váróteremben töltötték a hazainduló katonák. Jóskának nem volt kedve részt venni az örömben, amibe azért némi keserűség is vegyült.

Akkor 14-ben még bizakodva indultak a harctérre, hittek a győzelemben, de most a sok szenvedést, a veszteséget hiábavalónak érezték. Jóska november 16-án reggel hat órakor ült fel Dombóváron a hazafelé tartó szerelvényre. Az állomáson még kaptak egy korai reggelit, bográcsban főtt gulyást igazi kenyérrel. A háború alatt Jóska egyszer jöhetett haza szabadságra, de akkor tudta, vissza kell mennie. Most, ahogyan lassan begördült a vonat a battai állomásra, fogta fel, vége, vége a háborúnak. Kiállt a vonat lépcsőjére, ahol lassan belepte az egyre sűrűbben hulló hó.

Jóska nem sokat mesélt az elmúlt évekről. Juliska hiába faggatta, inkább magába zárt mindent. Annyit mondott, hogy tüdőgyulladást kapott, amiből szerencsésen felgyógyult. Az apja nemigen kérdezte, úgy gondolta, majd elmondja, ha itt lesz az ideje. Látta a fián, hogy nem ugyanaz az ember jött vissza, aki elment. Keserűbb, magába zárkózóbb lett. Azelőtt sem beszélt sokat, de most kifejezetten hallgatag lett. Tette a dolgát, ahogyan régen, de valahogy a lélek hiányzott belőle.

Alig múltak el az ünnepek, mikor Péter és András ágynak esett.

– István, azonnal fogja be a lovakat, és induljon Érdre az orvosért. Mindkét fiú merő forráság. Addig teszek rájuk hideg vizes borogatást.

Nem kellett Érdre mennie, mert meglátta az orvos kocsiját a Fő utcán, ahol már jött is ki az egyik házból.

– Doktor úr, szerencse, hogy itt találom, beteg a két fiatalabb fiam. Lázasak, nagyon rosszul vannak.

– Dehogy szerencse ez, István, ez bizony járvány.

– Miféle járvány?

– Influenza. Nagyon gyorsan terjed, azért vagyok itt. Már éjszaka óta járom a falut, de Érdre is rengeteg a hívás. Megnézem őket, írok fel gyógyszert, majd váltsa ki, de semmit nem ígérhetek. Rengetegen haltak már meg. Senkit nem kímél a betegség. Hirtelen felszökő láz, erős fejfájás, végtagfájdalom, esetleg orrvérzés. Azt mondják, Spanyolországból indult el, ezért nevezték el spanyolnáthának. A legveszélyesebb a tüdőgyulladás. Akár órák alatt végezhet azzal, aki megkapja.

– Doktor úr, a Jóska most jött haza az olasz frontról. Hetekig feküdt tüdőgyulladással, de most nem betegedett meg. Lehet, hogy már ott elkapta?

– Nem tudom, István. Valószínű először a hadseregben fertőződtek meg, onnan hurcolták haza. Rengeteg katona halt meg. A maguk Jóskája szerencsés, hogy túlélte. – Remélem, a fiúk is – de ezt már csak magában gondolta.

A spanyolnátha a föld első és egyben legpusztítóbb világméretű járványa volt. A föld teljes lakosságának 20-40 százalékát betegítette meg. Már 1918-ban több áldozatot követelt, mint az egész első világháború. A halottak számáról különböző becslések születtek. A legszerényebbek 20 millió áldozatról, a legmerészebbek 50 esetleg 100 millióról szólnak. Az első hírek Spanyolországból érkeztek, valószínű innen kapta a nevét. A háború idején a lövészárkokban ezerszámra haltak meg a katonák, ehhez képest nem figyeltek az esetleg előforduló betegségekre, ezért sem a hadsereg, sem a sajtó nem foglalkozott vele. Amikor a civil lakosságra is áttért, már késő volt. Viharos gyorsasággal terjedt, és nem volt ellenszere.

(folyt. köv.)

(Forrás: százhalom.hu)

*Üveges létben
színkavalkád üzenete:
lássál, ne csak nézz!
(Jampa drolma)*

Ábel András nyomában

Időrendi egymásután

Sajtóból szerkesztette: Petrovics Kornél

2. rész

A szerencsétlenség után a hajósok nem vesztették el a fejüket. Marinics kapitány kiadta az utasítást, és a gépekbe ellengőzt vezetett. Chmely Antal, a Viktória kapitánya azonnal megállította a gépeket. Az összeütközés hatása borzalmas volt. A Viktória orra a Zrínyi hajónak azt az oldalát érte, ahol a vasmacska függ. A második kabinnál hatolt be, és a falat áttörte. A lökés ereje olyan nagy volt, hogy a hajó úgynevezett nőtermét egészen kettészelte. A nőterem alatt még fülkék vannak, amelyek szintén erősen megrongálódtak. A földélzetnek baloldala szintén eltört, és a víz a Zrínyi egész elülső részét elborította. A hajó orra súlyledni kezdett, a másik része erre kiemelkedett a vízből, és a kormány már nem volt a habokban. A hajó ki volt szolgáltatva az elemek játékának.

A Viktóriának sérülése nem nagyon szembetűnő. Csupán a vasorra két méter hosszban zúzódott be. Az összeütközés következtében a Zrínyi az eddigi irányától bal felé lendületet vett, és a hajó a tétényi parttól mindinkább távolodott, és a tököli part felé csúszott. A kapitány maga is mindent elkövetett, hogy a hajónak ezt az irányát megtartsa a mentés érdekében. Tudta, hogy a tököli oldalon zátonyok vannak, és ha oda kerül a hajó, addig fönn lehet tartani, míg segítség érkezik. A Viktória kapitánya hasonlóképpen gondolkozott, ő is a másik oldal felé irányította hajóját. A két hajó egymástól ötven méternyire valóban zátonyra is jutott.

A Viktória kapitánya, Chmely Antal elmondta, hogy az összeütközéskor holdvilágos, de esős éjszaka volt. A Viktória lámpái égtek, s azokat jól láthatta a Zrínyi személyzete is. Mikor a Viktória kapitánya látta, hogy a Zrínyi átszeli a Dunát, a kormányosnak azt a parancsot adta, hogy a hajót a Tököli-part mentén tartsa, hogy az összeütközés elkerülhető legyen. Mikor a Zrínyi keleti irányba fordult, a Viktória orra nekiment a Zrínyi elejének és abban a második osztályú kabinok irányában behatolt. Az összeütközés következtében a Viktória eleje is szétrombolódott. A Zrí-

nyiről segélykiáltások hallatszottak, a mentőcsónakokat lebocsátották. A két hajó most is a helyszínen van, a Zrínyit még nem emelték ki.

A szemtanúk elmondják, hogyan ütközött össze a Zrínyi a Viktóriával: A gőzös négyszázhusz lóerős, ötven méter hosszú, tizenhárom méter széles, két és fél méter magas, egykéményes hajó volt. Kedden este 10 órakor a Petőfi téri állomásról indult el Zimony felé. Tavasz óta ez lett volna a Zrínyi második útja. A hajót Marinics Mario kapitány vezette.

A Petőfi téri állomáson körülbelül négyszáz utas szállt a hajóra. Az alkalmazottak, akik a jegyeket ellenőrzik, rendszerint megszámlálják az utasokat, úgy emlékeztek, hogy négyszázan szálltak föl.

Amikor a hajó az állomásról elindult, a budai oldalra tért, a tabáni állomáshoz, ahol huszonnégy utas szállt még a földélzetre. A Zrínyi azután folytatta útját, és kevéssel fél tizenegy után érkezett Budafokra. Itt néhányan kiszálltak, néhányan beszálltak. A hajóalkalmazottak egy része azonban azt mondja, hogy amidőn Tétényről a Zrínyi elindult, körülbelül hat-százharminc utasa lehetett.

Éjszaka tizenegy óra és egynegyed tizenkét óra között történt a szerencsétlenség. A Zrínyi a Duna jobb-oldali részén haladt Tököl községnél, a Csepel-sziget és Nagytétény között. Az utasok egyszerre erős lökést éreztek. A második osztály utasainak nagyrésze már nyugovóra tért, a hajó fenekén, a konyha mellett helyezkedtek el a fülkékben és teremben. Sok aszszony és gyerek, csomagokkal és málhákkal. Hirtelen bukkant elő a Zrínyivel szemközt egy teljes gőzzel felfelé haladó tehergőzös, a Viktória. A nagytétényi sertéshizláló magasságában találkoztak, közvetlenül enneka részvénytársaságnak a telepénél.

Zrínyi kapitánya most, az utolsó pillanatban vette csak észre a Viktória fehér lámpáját — amint mondja. Hirtelen parancsot adott a kormányosnak a kitérésre, de már későn volt. Mialatt a Zrínyi bal felé akart fordulni, és kanyarodott, belerohant a Viktória, és mélyen belefűrődött a személyszállító gőzös testébe. Az összeütközés ereje széles léket hasított a Zrínyi elején, nagy recsegés, erős roppanás hangzott, s egyetlen perc alatt a Duna vizének zuhatagja ömlött be a hajóba, elárasztván a nagyrészt alvó utasok tömegét. Éppen ott támadt a lék, ahol a másodosztályú utasok

terme volt a konyha mellett. Sok embernek már ideje sem lehetett a menekülésre, belefűlt a vízbe, talán még mielőtt felébredt volna...

A rémület leírhatatlan. A Zrínyi eleje süllyedt, a víztömeg nyomta a fenék felé, és irgalmatlan tülekedéssel próbálkoztak kimenekülni, akik az utat tudták, a födélzet felé, aki nem vesztette el a sötétben tájékozódó képességét. Valaki felkiáltott a kormányos felé, amikor még a halálos veszedelem dermesztő csöndjét nem törte meg a pánik zavargása:

– Fordítsák a partra a hajót!

A Dunán erős szél támadt. A kapitány hangja túlharzogta a most kitörő zűrzavart, és a part felé parancsolta a kormányost. Alig sikerült a próbálkozás. A Zrínyi lassan süllyedt az első részén, amíg a másodosztályú terem egészen meg nem telt vízzel. A szél dobálta, a gépe még működött, de alig boldogult. Süllyedése közben háromszor fordult meg saját tengelye körül, de lassan mégis közeledett a csepeli part felé, s végül feneket ért. Az elsüllyedt orra belefűródott a homokba. Már mindenki a födélzet szárazon maradt részén kapaszkodott, és az első osztályú teremben halálfélelem uralkodott. Bár a kapitány folytonosan bátorította az utasokat, hogy ott nincs már veszedelem, ha sikerül elérni a partot. A vízből kicsit kiemelkedve, ferdén állva maradt a hajó hátsó része, mikor a homokos talajban az orra gyökeret vert. Akik még el tudtak menekülni a második osztályból, a födélzet épen maradt részén szorongtak szintén. A hajó személyzete és az utasok közül többen hozzáláttak most a mentéshez, amikor a Zrínyit a teljes elsüllyedés veszedelme már nem fenyegette.

Az előtött másodosztályú terem bejárata mellől meg tudtak még menteni néhány utast, akiket a víz egészen nem borított el...

(folyt. köv.)

Mozi-ZOOM

12 DÜHÖS EMBER

(amerikai film, 1997)

Rendező: William Friedkin

Ez a film tulajdonképpen egy 1957-ben készített film remake-je.

Az akkori főszereplő az amerikai filmművészet egyik ikonikus színésze, és mára mondhatjuk, színészdinasztiájának legnagyobb alakja: Henry Fonda volt.

Esetünkben azonban az 1997-es változatban a szintén nem kevésbé nagyágyú, Jack Lemmon alakította a főszerepet.

Helyszín: az 50-es évek Amerikájának nagyvárosa. Ezen belül egy bírósági tárgyalás.

Egy ítéletre váró latin-amerikai fiatalembert vádolnak azzal, hogy megölte a saját apját a néhány napja vásárolt késével.

Sok terhelő bizonyítéknak látszó esemény szól ellene, és egy szemtanú vallomása, aki állítja: látta, amint leszúrja apját.

Az angolszász törvénykezés szerint 12 kiválasztott embernek, 12 esküdtnak kell döntenie ezek, és az ügyésztől, valamint az ügyvédtől hallottak alapján a fiú bűnösségéről avagy ártatlanságáról.

Az esküdtek elvonulnak a szokás szerinti zárt szobába, hogy meghozzák döntésüket.

A törvény szerint ahhoz, hogy az ítélet érvényes legyen, mind a tizenkettejüknek egyformán kell szavazni, akár bűnösnek, akár nem bűnösnek gondolják a vádlottat.

A film, a tulajdonképpeni dráma itt veszi igazán kezdetét, ahogy becsukódik az ajtó a 12 esküdt után. Azonnal szavaznak, miután megválasztják elnököket. Túl akar lenni mindenki a döntésen, mert a tárgyalóteremben szinte megdönthetetlen bizonyítékok vannak a fiú bűnösségére, és az idő amúgy is drága, minek húzni...hisz mindenkinek dolga van...

A szavazás eredménye azonban meglepő módon nem 12:0, hanem 11:1 a bűnös javára.

És itt veszi kezdetét az a vibráló feszültség, az ér-

vek és ellenérvek felszínre kerülése, amely ennek a filmnek a szinte utánozhatatlan hatását adja, amivel mindvégig képes fenntartani ezt a vibráló feszültséget a néző számára. Sőt fokozni is tudja, ahogy halad előre az idő és az ügy kibogozása, annak ellenére, hogy a cselekmény fizikailag oly mértékben korlátozott a szűk térben, hogy mindent egyéb eszközökkel kell kimunkálni ahhoz, hogy nehegy felkeljünk a székünk-ből, ha netán unalomba fulladna a film.

De nemhogy nem tudunk a székünk-ből felkelni, hanem magunk is 13. esküdtként ülünk a szobában saját székünkön, mert beszippant magába az alkotás, és részesei leszünk a dilemmák sorának.

(Tarantino Kutyaszorítóban című filmje dolgozik hasonló eszköztárral – nem kevésbé lebilincselő hatásokkal.)

Tehát A 12 dühös ember című film gyakorlatilag mindvégig egy szobába zsúfolódva játszódik egy asztal körül, de ebben a szűk térben, amit 12 ember jelleme és verbális kommunikációja tölt meg, olyan átütő erejű, és teljes képet ad korának amerikai társadalmáról, hogy kétség nem fér hozzá már az első húsz perc leforgása után, hogy itt nem egy pro és kontra érveken alapuló szimpla bűnügy megtárgyalásáról lesz szó, hanem a legkomolyabb társadalmi dráma van kibontakozóban percről percre. Nagy mélységekben és magasságokban tárja fel a korszak anomáliáit vagy akár az igazságra való törekvéseit, melyeket nagyszerű párbeszédekkel, testbeszéddel, szenvedéllyel, indulattal, haraggal, rasszizmusig fajuló kinyilatkoztatással, kirekesztő és szélsőséges véleményezéssel vagy épp hűvös nyugalommal, bölcsességgel, empátiával, szeretettel tárnak elénk a cselekmény sodrásában a szereplők. Kinek-kinek habitusa, identitása szerint.

Van itt az esküdtek közt reklámszakember, szobafestő, bróker, nagykereskedő, órás, nyugdíjas öregúr, fociedző, autómosó tulajdonos, szociális munkás, banki pénztáros, üzletember és náción belül afroamerikai. Fehér. Latin származású. Kelet-európai bevándorló. Mindegyikük más társadalmi rétegből, más kultúrkörből, más pozícióból, más szociális és intellektuális milliöből érkeztek ide erre a közös döntéshozatalra.

A film főszereplője egy építész, a 8. esküdt, akit Jack Lemmon alakít.

Ő kérdőjelezi meg a fiú bűnösségét, és ad esélyt sza-

vazatával arra, hogy ne egy elhamarkodott statárium martalékává válják egy fiatal, és lehet, hogy ártatlan élet.

A szavazás kezdetben titkos, de később nyílttá válik. Így az esküdtek ambivalens meg- és kinyilatkoztatásai egyre inkább fokozódnak az egymás iránti ellenszenv vagy szimpátia tükrében is.

Ezek a végletekig menő párbeszéd, beszéd, közbekiáltások, kiszólások jellemzik a filmet, melyekkel igyekeznek egymást meggyőzni az esküdtek a fiú bűnös, illetve ártatlan mivoltáról.

De ezek a pro és kontra érvek rég túlmutatnak a konkrét ügyön, és tulajdonképpen az emberi jellemek és tulajdonságok végtelen lehetőségét tárja elénk a film. Azt, hogy ember embernek farkasa lehet egy pillanat alatt. A személyes sérelmei által. A magában hordozott bántalmazások évtizedes súlya alatt megroppant lelkek itt egy kis hatalomtól, az esküdtek által felruházott hatalmától fogva könnyen válhatnak mások legális hóhéraivá, elégtételt véve ezáltal saját elfojtásaikon és nyomorúságaikon, melyek ténylegesen a kisebbrendűségű érzéseik, megalázottságuk vagy az ebből táplálkozó haragjuk, gyűlöletük hoz elő az őket valóságban sanyargató, de ellenük tehetetlen énjük-ből.

S a bosszú édeskés ízét tálcán kínálják fel ezeknek az embereknek a latin-amerikai fiú képében. És ők nem haboznak megízlelni vérét.

Azonban a 8. esküdt olyan érveket, olyan észérveket sorakoztat fel, hogy fokozatosan kétely támad egyre több esküdtben a fiú bűnösségét illetően.

A végig drámai feszültségben telt órák és szenvedélyes, szélsőséges viták sorozata végül meggyőző, és az építész mellé állít 10 esküdtet. A meggyőzés erejét és a fordulatokkal teli szavazások fűlledt légkörét szinte érezzük saját bőrünkön. Teljes élményt ad ez a mozi az érzelmek teljes skálájának a megéléséhez.

Már csak egyetlen esküdt áll ellent. De végül megtörik. Ám nem az ügy súlya alatt, hanem saját élete és fiával való viszonyának a terhe alatt. Mert fia rossz viszonyban van vele. Nem szereti. Apaként érzelmi kudarcot vallott. Fáj fia elvesztése, aki nem törődik vele. Mindezt az élethelyzetet ráhúzta erre a szerencsétlen fiúra, aki a körülmények áldozata lett, és a vádlottak padján a 3. esküdt bosszúálló haragján függ az élete.

Végül a 3. esküdt magába roskad. Zokogásban tör ki, és kimondja, amit mindvégig tudott: NEM BŰNÖS a fiú!

Ezen a ponton a film leválasztódik a társadalmi drámáról, és egyéni drámává zsugorodik, ám a probléma ettől semmivel sem kisebb, hisz a társadalmat az egyén alkotja, így egyszersmind ez az önvallomás a 3. esküdt szájából kimondja: saját döntéseink egyéni felelősség ugyan, de ezek hozzák meg az egészséges vagy egészségtelen társadalmi szerkezetet minden érában.

Így tehát túlmutat önmagunkon. És túl is kell(ene) lépni emberi gyarlóságainkon ahhoz, hogy elérjünk a végső célhoz, az ítélkezés nélküli szeretet állapotához.

A 3. esküdt felül tudott emelkedni önmagán, tehát „jó útra” tért, s teljesítette ezt a küldetést, és akár a klasszikus „hálivúdiheppiend” érzését kaphatnánk a filmtől, ahol végül győz a jó, és mindenki táncol és énekel...

Azonban aki ezt a közel két órát végignézi, azt hiszem, sokáig ülve marad a már említett saját székén mint 13. esküdt, és a filmben felszínre került érzelmi hullámvasútra felugorva elgondolkodik saját döntéseinek felelősségén, hogy akár a vádlottak padjára is kerülhetne...

Kedves olvasó! Ön bűnös vagy nem bűnös? 11:1...

Móczár Csaba
rovatvezető

Tanulmány

Heltai Bálint (A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Pest Megyei Tagozatának vezetője) **Hűség és hála – Sebő és Libárdt tragikumja Arany János balladájában**

Elmélyíti a ballada megértését, ha figyelembe vesszük annak történelmi háttérét is, a ballada történelmi alakjainak életútját is. A műelemzés egyik alaptézise, hogy ne keveredjen a mű belső világa a művön kívüli világgal. Ebben az esetben olyan szoros az érintkezés, hogy ez elkerülhetetlen. Szondi György életrajzából tudjuk, hogy a köznemes ifjú, Révay Ferenc alnádor udvarában nevelkedett. Révayról tudható, hogy a hűség és hála erényeit igen sokra tartotta. Ezeket a morális értékeket Szondi György is magáévá tette. Hűséges volt haláláig megbízóihoz és az ügyhöz, melynek meggyőződésből szolgálatában állt. És Révay iránti hálája is mindvégig megmaradt. A hűség és hála problematikája átjárja Arany János balladáját is, mind Szondi, mind az apródok, mind magának a költőnek, Arany Jánosnak a tekintetében – lehetséges kiinduló pontnak választani. Szondi, most már az irodalmi hős, hűségéhez kétség nem férhet. Az apródokéhoz sem. Azaz, hogy igen, de erről majd később. Minden esetre hűségük Szondi emlékéé, ügyéé, személyéé. Hálájuk pedig nem Alié. („Fiaim! Hozzá köt a hála!”) Miért is lennének hálásak? A végvári harcok idején gyakran előfordult, hogy a hozzátartozókat az ellenség nagylelkűségére bízták. Ebben a tekintetben nem tekinthető egyedinek Szondi kérése. Ráadásul a történeti források szerint ezt Szondi ellentételezte is. A végvárak vagyonának alapját a foglyok képezték. Különösképpen az előkelő foglyok, akikért cserébe váltságdíjat lehetett remélni. Szondi két előkelő foglyot adott át Alinak az apródok életéért cserébe. A végső roham előtt ezeket kivégeztette volna. Két életet adott két életért. A török követ kérése nem volt más az énekes apródok felé (ez is a műalkotáson belüli világ), hogy az énekesek azonnal álljanak át lélekben is jövőjük gyilkosának, ügyük letiprójának oldalára puszt a fizikai létük biztosításának fejében. Arany János-i politikai aktualitásra kivetítve költői felfogás változtatására, stílusváltoztatásra vannak ösztönözve az „énekesek”, ami egyet jelentene a politikai árulással is. Költő (énekes) számára ezek nem lecserélhető dolgok. Óhatatlanul a Szondi két apródja kell mellé tennünk ikerversét, A walesi bárdokat. Mert több jelentésrétegük közül egy biztosan azonos: Mi a helyes

költői magatartás önkényuralom idején? A válasz azonos: Nincs alku. A lélek épsége fontosabb minden külső körülménynél. Legyen az máglyahalál, bántalmazás vagy börtön. A költemények belső világában létező politikai környezet viszont más-más árnyalatú. A walesi énekesek kemény, véres diktatúra idején vállalják a mártíriumot. Ami az apródokat illeti, az ún. puha diktatúra jellegzetes mondata érvényes rájuk: 'egy ideig érvelünk, vitatkozunk, de azután adminisztratív eszközökhöz folyamodunk'. Mindkét politikai szituációval kapcsolatban bőséges tapasztalata van a magyaroknak. Arany János apolitikus ember és költő volt mindezzel együtt. Csak olyan korszakban, korszakokban élt, hogy népének, költőtársainak morális igazodópontja lett, és így a konfliktusos helyzetek gyakran rátaláltak. Például éppen e két ballada költői tárgyválasztása is mutatja, hogy éppen e két élesen politizáló költeményben is a költészettan felől jut el a politikai és egyetemes emberi mondanivalóig. Nem kereste a konfrontációt. A walesi bárdok keletkezéstörténetében is arra jutott az irodalomtörténet-kutatás, hogy nem bizonyítható a szélesebb irodalmi köztudatban élő, az iskolai tananyagban is magát masszívan tartó felfogás, hogy látványosan, kockázatokat vállalva visszautasított pressziót, anyagiakat – és heroikus módon válaszolt volna a walesi bárdokkal. Felkérést többet is kapott. Köszöntőre a Nemzeti Színháztól, illetve a Budapesti Hírlaptól köszöntő vers írására, de a két eset irodalomtörténeti leírása nem teljesen tisztázott. A durva presszió és az arra adott heroikus helytállás nem látszik igazolódni. A walesi bárdok mindenképpen összefügg az 1857-es császárlátogatás tényével, de hétköznapiabb, mint a köztudatban él. A Szondi két apródja korábbi vers (1855), mint A walesi bárdok, és politikai és poétikai konklúziói nem kevésbé élesek amannál. Arany Jánost a poétika érdekelte, és mint költőt érintették elsősorban az események. Arany János hűsége magától értetődő: Nem gondolta volna, hogy Petőfivel való barátsága, a Nemzetőr dal, a Haj, ne hátra, haj, előre, nemzetőr-szolgálat, belügy-minisztériumi állása Kossuth szolgálatában politikailag kockázatos dolgok lennének. Ezek abban a helyzetben teljesen természetesek voltak. Később azonban a lakhelyelhagyási-tilalom, állásvesztés, Tiszáék és a református egyház pártfogásának elfogadása politikailag, morálisan, emberileg hitelesítették. A Hölgyfutárban, a Pesti Röpívekben, a Pesti Naplóban, azaz az első nyilvánosságban pedig olyan versei jelentek meg, mint a Letészem

a lantot, Ősszel, Kertben (1850 – 52 között), melyet mondjuk hasonló szituációban még a Kádár-korszakban sem tehetett volna meg. Ezek a politikai felhangokat is hordozó lírai költemények mint költőt hitelesítették az olvasóközönség és az íróársadalom előtt. „Ó, jer, mulattass engemet/Hunyó dicsőség lantosa,/Érdekli mostan lelkemet/Borongó ég, kihalt tusa./Emlékhalom a harcfián,/Ki utolsók közt esett el./Remény nélkül. Jer, Osszián,/Ködös homályos énekeddel.” Írja 1850-ben Ősszel című elégiájában, ami a mai olvasó számára feltétlenül az 1856-os Szondi két apródjára asszociál. Lefedi-e ez a néhány sor a hat évvel későbbi lélekállapotot? Én úgy gondolom: igen. Arany nem volt mai értelemben vett modern gyászoló. Nem tudta ő 48 – 49-et olyan könnyen „elengedni”, mint ahogy később Juliskáját sem. Petőfit sem. Nem sietett felejtetni. És épp az apród-versben is önkéntelenül erről vall, hogy a „No, hisz úgy volt, aztán elesett... Itt nyugszik-e halmon, rövid az eset” mentalitása távol állt tőle. Az apródok is különben valóságos személyek voltak, nevüket a kritikai kiadás szerint Borovszky Samu jónevű történész közli 1891-ben a Fővárosi Lapok 1891.98. számában. Budai Ali basa levelét közli, melyet 1556. december 30-án ír Krusity Jánoshoz, Bakabány kapitányához, amelyben kész Szulejman bég egy szolgáját kiváltani akár a Szondi két apródjáért is. A levélből: „...Itt én nálam két gyermek vagyom, deák – kiket Szondi Györgytől vettem el, egyiknek neve Libardy és az másiknak Sebestyén”. El is terjedt a szakirodalomban, hogy ez volt az apródok neve. „Rejtvényfejtőként” és a következő megoldást javaslom: Li-bard; li=lyra, azaz lant, bard=énekes. Azaz: lanténekes. A másik meg ráadásul Sebestyén. Szerintem kettejük vélhetően egymás között egyeztetett neve Tinódi Lantos Sebestyénre utal. Aki akár példaképük is lehetett, illetve jelzés arra nézve, hogyha nevük valahol együtt forog, abból tudni lehet, hogy hiteles tanúi, krónikásai élnek a Drégelyi Ostromnak. Mint ahogy Arany János költeményének egyik forrása magának Tinódi Lantos Sebestyénnek 'Budai Ali Basa históriája'(1554). Találkozott az apródokkal előtte valahogyan? Tudtak az apródok Tinódi krónikájáról? Vagy egyszerűen csak tisztában voltak Tinódi tevékenységével? Fennáll a lehetősége, hogy ők ketten 'Lanténekes Sebestyénnek' vallották magukat. Arany Jánosnak forrása volt Istvánffy híres történelmi munkája is. Arany János különben minden krónikát ismert, de a kritikai kiadás adata szerint éppen Budai Ferenc Polgári lexi-

konában is megtalálhatta (a nagykőrösi könyvtárban ez fennmaradt – Arany János lapszéljegyzeteivel) Márton papról Istvánffy említést tesz, illetve van még egy másodlagos forrás is, melyet egy későbbi orosz plébános diktált le egy cseh historia domusba, hogy ezt ő elődjétől – egy másik orosz paptól hallotta. A történészek különben nem szeretik a nem primér forrásokat. A ballada akkor igazán ballada, ha tragikum van benne. A tragikus hős Szophoklészről Shakespeare-ig általában a címszereplő. Vegyük végig azokat a szereplőket, kiknél jön szóba, hogy tragikus hősök, vagy tragikai elem van a sorsukban. Ali semmiképpen sem. Lehet, hogy ő az egyik megszólaló (3.versszak: „...Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?”), lehet, hogy nem. „Ott zöldel az ormó...” – ez egy másik török, esetleg a török küldönc, aki felmegy a hegyre.

Mire felér a küldönc a dalnokokhoz a hegyre, az apródok szinte már a történet végén járnak. Tehát az ének hosszú, előtte is énekeltek. Márton papnál tartanak már, a hosszú esemény sor elregélésében. Ez eposzi sajátosságnak is tekinthető a befogadó szempontjából – „in medias res” kezdés. Fenséges, magasztos. Eposzra inkább jellemző, mint krónikáséknak. Az apródok éneke és a török követ beszéde szétválasztható két autonóm szöveggé. Elbeszélnek egymás mellett. Ezt többen észrevették már. Van aki „félre beszédnek” nevezi ezt, a szakirodalom pedig szemantikai törésnek. Drámai művekre jellemző ez, különösképpen tragédiákra. És hát a „Rusztam, maga volt ő...” Egy másnak feszülő akaratok felhívó funkciójú mondataiként is értelmezhetjük ezeket, ami szintén a drámai műnem egyik fő sajátossága. És a „Rusztam, maga volt ő...” Ali majd haragunni fog érte.” Ez egy ici-pici belső meg hasonlítás, amit azért gyorsan korrigál a török. Arany többször nekifutott a témának, mielőtt a sodró erejű ihletet nyerte volna. Érdekes összenéznünk Márton pap dolgát a 'Szondi' című töredékkel. „Hallja Márton Orosz falu pásztora/Kezeinél az úri szent vacsora.” Reformátusította Arany a történetet? Lehet, de nem biztos. Istvánffy és a másodlagos forrás is úgy írja le az esetet, hogy arra gondolhatunk: Szondy katolikus módon halt meg. „Elbocsátván azért a Herélthez a papot és a rabokat elsőbbsen keresztény módon megoldoztatván bűneitől, pénzét, ruháit és minden marháit és valami hadba való eszközei valának, s ezüst edényit s drága portékáját a vár piacára, tornácában egybe hordatja, és ott maga felgyújtván megégeti”. A másodlagos forrás még inkább katolikus módon

írja le ezt a mozzanatot. De azért Istvánffyból sem következik egyértelműen, hogy ez katolikus szertartás lett volna. Milyen vallású a történelmi Szondi? Révay, aki felnevelte, és akinél szolgált, jó katolikus, de egy szersmind Luther Márton levelező partnere. (Ribinyi kiadta Luther hozzá írt levelét) És Révay egyszersmind a lutheri reformáció jelentős hazai támogatója volt. Minden bizonnyal egyházon belüli vitának fogta fel a reformációt. Nem kizárt dolog Szondy György protestáns irányultsága sem. De mivel Oláh Miklós esztergomi érsek hű alattvalója volt, nem biztos, hogy ezt hitvitázó módon fogta fel. Úgyszintén Márton pap. Nem voltak stabil felekezeti viszonyok abban korszakban, a felekezeti identitás kialakulása később történt meg. Fennmaradtak olyan dokumentumok abból a korszakból, amelyek arról vallanak, hogy egy falu lelkésze délelőtt misézett és áldoztatott, délután pedig az új hit szerintieknek tartott istentiszteletet. Célzott helytörténeti kutatásra lenne szükség, hátha kiderülne valami, hogy Orosziban akkoriban épp mi volt a gyakorlat. Oláh Miklós esztergomi érsek birtokán vagyunk, aki először próbálta rendezni a katolikus egyház sorait, és beindítani valami ellen-reformáció-félét, de őt, magát is érték lutheri hatások. Azt sem lehet egyértelműen kimondani, hogy Arany mindent reformátusított volna. De bármely felekezet szertartása szerint is ment végbe az aktus – Márton pap bizony tragikus hős. A szentség kiszolgáltatásának ürügyén jut be a várba, de valójában diplomáciai küldetést teljesít. A kegyelem szót jogi és diplomáciai értelemben használja, míg Szondi mondja azt papi értelemben. Az egyetemes papság reformációs elve szerint itt most ő a pap. A szentség kiszolgáltatása diplomáciai küldetéssé alacsonyodik. Csúnya értékvesztés ez: tehát tragikum. Nevezzük ezt relációs értékvesztésnek. Lesz még ilyen ebben a balladában. Relációs azért, mert a békeküldetés, közvetítés a diplomáciában tulajdonképpen pozitívum. Szondi elsőprő erejű, érvényes bizonyosság-tételéhez képest alacsonyodik le, semmisül meg. Rossz irányban gondolkodunk, ha Szondi pusztulásában is értékpusztulást látunk. Éppen érték keletkezik. Ő mártír. Zrínyi Miklós Szigeti veszedelme segít ezt megérteni. A kapcsolat önként adódó. Zrínyi és Tasso Arany akadémiai székfoglalójának a címe. Zrínyit már az első énekben mártírnak hívja el a hozzá lehajló feszület. A végponton, amikor nem is kirohan, hanem kiballag a várból, nem fog rajta a fegyver. Csak a tüzes janicsárgolyóbis. Az ágyú, a tűzfegyver az ördög innovációja az angyalok

elleni harcban, melytől a Sátán és serege sokat remél. Később Milton: Elveszett paradicsomában is találkozzunk ezzel a motívummal („tüzes mesterséget” ír Milton) – meg is zavarja a hű angyalokat, de teljes pusztulásukat nem tudja elérni, mert azok reinkarnálódnak. Arany János fordított is Ariostot, Miltont is ismerte, Zrínyi pedig Ariostot. „Hadd zúgjon az álgyu./Pogány Ali mond. És pattog bomba, és röpked a gránát./Minden tüzes ördög népet, falat ont./Töri Drégel sziklai várát.” A „tüzes ördög” is áthallásos és a nagy költőelődök képi világában mozog. És bár vétessék belemagyarázásnak, de az „erős vár”, a „kőszikla hit” is benne lappang ebben a képben. Tudjuk, ebben az időben Drégely erődépítészeti szempontból eléggé gyatrán állt, de ez mégsem képzavar: Drégely sziklán épült, és a hegy köveit az akkori építészeti szokásoknak megfelelően felhasználták a vár építéséhez. És Szondin is csak a golyó fog. („tüzes ördög”) „Bár ágyugolyótól megtört ina, térde” És a legeslegvégén Zrínyi is „Nyitva látja Isten országát...és „nagy Elohim fiát”, István, első vértanú is halála előtt látja Isten országát megnyílni, és Szondi balladabeli utolsó szava: „Egyenest oda fog folyamodni.” A mártírium ÉRTÉK, áhítatos fokon. De hát az apródok, Sebő és Libard? Velük mi a baj? „Két apródja is volt,/Két árva fiú, Öltözteti cifrán, bársonyba, puhába./Nem hagyta cselédit – ezért öli bú,/Vele halni meg ócska ruhába.”

Nem hagyta cselédit: A 'cseljad' szó ószláv eredetű, tágabb értelemben háznépet és szűkebb értelemben vett családot is jelent. Szóhasadás által mindkét változat él a mai nyelvben. Egyik népnyelvi jelentése a 'cselédnek': 'gyermekem'. Tehát az apródok mellett Szondi atyai feladatokat látott el, és atyai jogokkal rendelkezett. „Ti gyermekek szót fogadjatok a szüleiteknek” – így szól a bibliai parancs. Szondi atyai jogon megparancsolta Sebőnek és Libardnak, hogy menjenek le Ali táborába. Ők nem mentek le. Jól tették. Lehet, hogy az átélte traumák hatására is hirtelen felnőtteké váltak, önálló lelkiismerettel. Ilyenkor inkább már az érvényes, hogy Istennek kell inkább engedni, mint embernek. Semmi probléma azzal, hogy az ő vezérük bensőjükből vezérelte már őket. De az utolsó versszak figyelemre méltó: „Apadjon el a szem, mely őt célba vevé,/Száradjon el a kar, mely őt lefejezte/Irgalmad, ó, Isten ne legyen övé/Ki miatt lőn ily kora veszte.” Ez a rossz pásztor átká Zakariás próféta könyvéből. „Jaj a mihaszna pásztornak, aki elhagyja a juhokat! Fegyver a karjára és jobb szemére. Karja szárazra

száradjon/És jobb szeme sötétre sötétedjék!”(Zakariás 11.17) Hát kire, kikre haragudott Arany János? A „büszke, szenvedélyes versengő vezérekre”? Vagy „amazok a rudat felkapták üresen/Rúd alatt a vajda kisuhant ügyesen”? Nagyon mély tragikum az apódoké. Nagy lehetett a meg hasonlítás apjuk szent szava és lelkiismeretük hangja között. De nem okozza sem fizikai, sem morális bukásukat. Relációs értékvesztéssel állunk szemben megint. Szondi mártír. A mártírok nem átkozódnak. A mártírium tanszcendens magasztosságához képest – és már megint Szondihoz képest – nagy értékvesztés az átkozódás. Nem méltó az ügyhöz. És ez is címszereplős tragikum. Bizony. A magyar típusú tragikum nem mindig súlyos. Lásd Ádámét a Tragédiában.

U.i. És Arany János hűsége? „Irgalmad, ó, Isten, ne legyen övé/Ki miatt lőn ily kora veszte” Szondi a Révay család szolgálatában állt. Fokozatosan haladt előre a katonai ranglétrán, majd Várdy Pál megbízásából a drégelyi birtok intézője lett, és várparancsnok hosszabb ideig. Az átlagéletkor abban a korszakban jóval alacsonyabb volt, mártírhála nem számított korai halálnak. 1504-ben született – 1552-ben esett el. ÉPPEN 48 ÉVES VOLT.

Tornai Xénia

Gondolatok a végtelenről, a valóság határaitól és a kétarcú időről

„Rettenetes, hogy a tényektől sosem tudhatjuk meg a valóságot” – idézi Pilinszky János szinte minden interjújában Rainer Maria Rilke bölcs megállapítását. Ez az első olvasatra ellentmondásnak tűnő kijelentés tömör összefoglalása mindannak a világlátásnak, melyet költőként és emberként képviselek. A valóság ugyanis jóval több, mint a szem és a fül által közvetített, objektív külvilági ingerek feldolgozásából kialakított képzet. Nem tarthatnak fogságban földi érzékszerveink. Az ember a Mindenség legbonyolultabb teremtménye „sárból, napsugárból összegyúrva”*: test, szellem és lélek szentháromságának eredője. A Valóság templomában pusztán oszlopok a tények, nem az épület maga. A katedrális a benne életre lobbanó hit avatja szakrális helyé. Az egyén lelkén átszűrődő fizikai világ lenyomatát az én élményei, élettapasztá-

lata, céljai, pillanatnyi érzelmi állapota, elvárásai és az önmaga által felépített szabályrendszer emeli valósággá. Egy kétszemélyes találkozóra mindkét fél más-ként emlékszik, mert közös élmény számukra csak a tények objektivitása lehet. „*A valóság tükörcserepekre esett töredékeiből/ képes vagyok összerakni magát a Valóságot./ Én, egyedül./ Mert tudatomban őrzöm a világot./ Tudatomban őrzöm önmagam*” – írom az Ideát c. kötet nyitóversében, az Ébredésben. És akkor még nem is beszéltem a teremtető képzelet valóságformáló erejéről. Hasonló ez az idő kétarcúságához. Az Idő ugyanis egy irányba tartó kérlelhetetlensége ellenére nem egynemű. Szerkezetében sűrűsödések és ritkulások érhetők tetten annak függvényében, hogy miként töltődik meg tartalommal és fontossággal az esemény eltelte alatti intervallum. A Kronosz által mért idő, az óra számlapján két vonás között lecsorgó másodpercek mindig egyenlő hosszúak. „*Az Idő fogatán lovai gyepöljét/ fél kézben tartani embernek nem lehet./ Féktelen vágójuk tajtékos hevében/ felszánt az égbolton napfodrot, felleget./ Vérekes szemükre álmokat küldenél,/ s lasszóként szellemed fonnád a perc köré?/ Egy titán bűvöli lépteik ritmusát,/ mert a múlt, mert a most, mert a majd mind övé*”(Az Idő lovai). Ebben rejlik az idő objektivitása – a tudósok számára. Ám az érző, emlékgyűjtő ember képes önmaga felé gravitálni, sőt megállítani az időt. Az intenzív, élményekkel teli pillanatok végtelenné nyúlnak: ezeket őrzi évtizedekké nagyítva az emlékezet. A hétköznapi ismétlődő rutincselekvései, a hosszú, ám érdektelen események unalma könnyen kikopik tudatunkból. Számunkra a percek múlása leginkább szubjektív időként mutatkozik meg. Jól szemlélteti ezt a mechanizmust Thomas Mann csodálatos regénye, A varázshegy, ahol Hans Castorp Davosba érkezése napjának leírására hetven oldalt szentel az író, míg az akklimatizálódás utáni hetek és hónapok sokasodásuk ellenére mind kevesebb terjedelmet kapnak. Így él az ember évezredek óta e sárgolyón, hurcolva hús-vér súlyosságának terhét, a múltó pillanat végtelenbe növesztett emlékét, lelke pihekönnyű szárnyalása ellenére is botladozó léptekkel tapogatva ég és föld között. Mert kétféle minden. Mert ellentétek szintézise minden jelenség ideát, ahol van kezdet és vég, ahol csak egy irányba lát a lélek (visszafelé), ahol az anyagi világ terhe és tere gúzsba köt, és ahol emberi törvények kötelve töri meg ég felé iparkodó röptünk ívét. De honnan hát a vágó? Miféle felsőbb hatalom, másvilági emlékezet készlet sóvár álmodásra?

Az én földi élete csupán vékony szelete a tágabb értelemben vett létezésnek. A Mindenség keletkezésével egyidős a teremtetek világa, így az egyes ember is, aki időbeli eltolódással két világban is hazára lel. Odaát tagolatlan egyneműségben lebeg minden létező. Ez a hely az ember eredeti otthona. Innen érkezik, és ide tér meg végül földi pályafutása után. Itt a végtelenben feloldódva nem különülnek el egymástól a jelenségek. A Teremtés szimfóniájának dallamán sodródik minden: nincsenek határok, tér és idő sem létezik. Az ellentéteket harmóniává oldja a Rend. Eből az anyagtalan, formátlan ős-Egészből leszületés útján materializálódik mindig újabb testi formában az ember, elveszítve a minden-egy égi boldogságát, belezuhanva a szorító végesség testet-lelket nyomorító fogságába. Ám az Egységről ideát is őrünk tudattalan emlékeket. Sóvárgásaink, álmaink a régi létformával való újraegyesülésre irányulnak.

Bár az ideát a születéssel veszi kezdetét, és a halállal zárul, nem jelenti az odaáttal való kapcsolat teljes megszűnését. Míg nappal, az ébrenlét óráiban a test, a lélek és a szellem tökéletes összefonódásban ideát tartózkodik, addig az alvási ciklusok során a lélek megmártózik az odaát kegyelmében, ahol végtelen energia áramlik. A túloldal teljességéből töltekezünk. Onnan származnak álmaink, onnan érkezik a művészi ihlet. A katarzis pillanataiban szintén átkerülünk a másik oldalra. És onnan való a szerelem, mely képes az időt és a teret itt, e földi világban is feloldani. Éppen ezért tudatosan tisztán kell tartanunk a két világ közötti járatot, hogy mindig újra visszataláljunk a Mindenségbe, ami egyetlen, igaz otthonunk.

„*Felfelé zuhanok, de kezem/ a valóság határát ott, fenn hiába tapogatja./ Köröttem új csillagok gyűlnak./ Érzékelésem tudatom önkényének rabja./ Szeretnék kiülni sejhártyám peremére,/ és a földi létre látni,/ hol friss szelek tágas fuvallata jár./ Jó lenne végre hazaérni már!*” (Között)

Létfilozófiámmal erősen átítatott verseim (melyekből jelen írásomban idéztem) Ideát című, második verseskötetemben olvashatók, melyet a Cédrus Művészeti Alapítvány adott ki 2024 áprilisában.

**Madách Imre Az ember tragédiája XV. szín*

Deák Mária*(a Berda József Irodalmi Kör vezetője)***Költészet és mítosz él a
„Felhőkbe nyúló bérceken”**

Tompai Mihály népregei

Emlékezet és felejtés. A Tompa Mihály költői szavát feledő utókorban őt idézni nehéz. A mesészerű népregek versei, mint rab madár a kalitkában, elfeledett könyvespolcok mélyén, internetes portálokon elvéve fellelhetők. A régies szövegek megértéséhez ki kell nyitni a kalitka ajtaját.

Kinek van kulcsa a kalitkához? Kerecsényi Dezső *Tompai Mihály: Népregek, Virágregék* című sajtó alá rendezett bevezetőjében írja: „Ezzel a kötettel az olvasó Tompa Mihálynak azokat a költeményeit kapja kezébe, melyek a költő hírnevét annak idején megalapították. Különösen áll ez a *Népregek és mondák* 1846-ban megjelent kötetére. Az addig egy-egy folyóiratban kisebb verseivel meg-megjelenő költőnek ezzel hatalmas közönségsikerben lett része.”¹

Kerecsényi Dezső irodalomtörténész, az eredeti megjelenést követő közel száz év távlatában, Tompa Mihály népregeiről tett fontos megállapítást: „Valójában már népregeiben is több volt, mint egyszerűen valamilyen népi mondának az elbeszélése. Emberi igazságok, erkölcsi tartalmak rejtőznek az elbeszélés mögött.”²

Tompai Mihály népregei, halhatatlan irodalmi művek. Néha megfélemlítünk ezektől, de aztán következik az újrafelfedezés öröme. Népregeit olvasva szinte mesevilágba lépünk. Tompa Mihály a Kárpátok tájaira repít, a természet szépségeivel, a hazáját szerető ember szívét megdobogtatva mesél. „Forrása nincsen, s nem apad ki” – írja a *Márta könnye* című regében. Forrás nélküli, mégis tiszta tava a léleknek, a hűség könnye, hisz a hűség maga a forrás.

Tompai Mihály költészete sem tud kiapadni. Mai olvasatban, évszázadok távlatából, a régies szövegátírás mellett, az értő olvasás megmelengeti és megindítja a szívet. Sejtelmes mulandóság, a halász-regében Tompa tollával, Karád szájából, mesével álmódó olvasóvá válhatunk mi is, miközben „Körül a táj az éjben elmerült;” *A halász és aranyhal* meséjében. A történetfolyamban a magyar táj, a Tisza és Duna, Buda, a

király és alattvaló, a múlt és jövő rajzolódik elénk. Elbeszélő, népies költészete korának új irodalmi iránya. Az általános emberi sajátosságokat, a népmesei elemek újromantikus jellegű megjelenésével ábrázolja.

„Mind a mondák, mind a regék a természet csodás jelenségeit tárgyalják; amazokban Tompa a néphagyományokból, a népköltészet motívumaiból indul ki, s a népmondaalkotó hit sugalmát követi, de a saját költői leleményével új alakba önti, legtöbbször egészen újra alkotja a népmondai anyagot. Emezekben szintén a természet tüneményeit magyarázza, bizonyos tündéries légkörbe állítja, de egészen saját képzelete után.”³ – írta Váczy János, Tompa Mihály életrajzíró monográfiája. Tompa Mihály fantáziája szárnyalt, az újjászületett műköltészet, a népies irány képviselőjeként vált sikeressé.

Tompai Mihály regevilága őserővel vonz magához. A magyar történelemből vett, a népköltészet erejével megírt regék, a mondai és népmesei elemek fehér lélekvaszonra hímzett színes világa engem már régen elvarázsolt. Tompa tünderei, hegyi szellemei, történelmi színhelyeken a természeti jelenségek versbe szőtt meséin, a képzeletem szárnyán tovább gondolt történetek bűvöletében szeretek elmerülni. Az építő képzelet így alkot újat, vagy csak Ovidius nyomán átváltozik.

Tompai Mihály rege- és mesekultúrája olyan kivételes szellemi környezetvilág, ami olvasmányként képes a mai szociális képességek fejlesztésére is. A regék filozófiája, ha nevezhetem így, tanít, hitet és erőt ad. „Általában e regékben a csodálatos elem többször művészi igazsággal nyilatkozik a mese szálainak bogyózásában s megoldásában.” – írja Váczy János. Számomra ezt azt jelenti, hogy egy olyan rege- és mesevilágba jutunk, ahol lehetőségünk van megtalálni a saját utunkat, és ha ezt felfedeztük, azzá az emberre válhatunk, aki mi magunk valójában vagyunk. A regék, mondák és mesék erejével saját lelkünket vértesszük fel, nem engedjük érzelmi kilátástalanságba sodródni az életünk. Identitásunk szellemének bennünk rejlő erejét tudjuk felszínre hozni. Az élet legnagyobb kihívása, saját lelkünk magunkra öltése.

Tompai Mihálynak a *Népregek* megjelenése sikert és ismertséget hozott, de a költő nem tudott a fővárosban élni. A természet közelségét kereste. A költészet

határtalan gondolkodást igényel, a természet közelségének hiánya lelki teher.

Az egykorú, régi helyesírás szerint idézem Tompa Mihály egyik versének első versszakát. A természet életközösségének ökoszisztémájával szimbiózisban élő költő érzésvilága *Előhang* című versében így nyilatkozott meg:

„Szent természet! dajkálkodó anyám,
Szeretlek én kimondhatatlanul!
Gyönyör s megnyugvás lelke száll reám,
Lombod, virágod ha sarjad, ha hull.
Tanulni menvén hozzád: megjövök
Édes kincsekkel, mint a fürge méh,
Megkönnyebbülök karjaid között,
Ha szívem bú, szemem könny terhelé.”

A költő verseiből az életünk kihívásaira, kérdéseire válaszokat adó *Népregék*, *Virágregék* megismerésére szeretném ösztönözni az olvasót. Kívánva, hogy találja meg, és emelt fővel, és büszkén járja a természetre odafigyelés által kapott, a múltból táplált, de a jövőre koncentrált saját útját.

Váczy János így jellemezte Tompa Mihály természeti harmóniára hangolt életvitelét: „A nagy természet keblén háborítatlanul éli napjait. Korán, az énekes madárral kél, bejárja az illatos rétet, hallgatja a vadgalambok bűgását a fölélénkült kedéllyel kis kertjébe tér, szemügyre veszi virágait, oltogatja, öntözgeti, s kűszó indáit igazgatja. Majd méhesét gondozza, s ezer apró foglalkozása után magányába tér, s lantját pengeti. Kedves költőit is előveszi, s azon kapja magát, hogy költői álmái tündérképeket szőnek, miközben a hazavonuló nyáj méla kolompja fölveri ábrándozásaiból.”⁴

Tompa Mihály népregéi mellett a virágregéinek népszerűsége is töretlen volt a maga idejében. Műveiben a virágok az emberi jellemek megszemélyesítői. A virágregék tarka és bűbajos költői képei, a személyiségjegyek felfedezésének titkai, a természet közelségét vizsgáló pedagógia, pszichológia, szociológia és az irodalomtörténeti biopoétikai kutatás érdeklődési körébe kerülhetnek. A Tompa Mihály-féle virágre-

géről Tompa-idézetet hordozó „Szellemem mosolyogni láthat” címmel esszét fogok írni, a természet iránti szeretetet, a regékbe foglalt elmúlás képeit emelem ki, és az irodalmi tájmítosz képződés jelenségére is figyelmet fordítok.

Kerecsényi Dezső írta: „Költészete drága örökségünk ma is. Illő, hogy hűségesen megtartsuk, és méltóképpen megbecsüljük.”

Tompa Mihály költészetéhez kinek van kulcsa? A bevezetőben feltett kérdésemre a válasz: a kulcs az olvasónál van.

1 Kerecsényi Dezső (szerk., sa. r.): Tompa Mihály: Népregék, Virágregék. Budapest, Magyar Népművelők Társasága, 1941. 3.

2 Kerecsényi Dezső: ua. 1941. 6.

3 Váczy János: Tompa Mihály életrajza. Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1913. 73.

4 Váczy János: Tompa Mihály életrajza. Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, 1913. 30.

Anyaság és a bekövetkezetlenség ambivalenciája Török Sophie Asszony a karosszékből c. versében

Török Sophie első kötetének címadó és vezérverse is az Asszony a karosszékből. Az 1926-ban megjelent szöveg, a szerző életművével együtt, majdnem teljesen eltűnt a magyar irodalom kánonjának forrongó habjai alatt, pedig a költőnő szabad formájú, expreszszionista, heves érzelmekkel lüktető, alkotói tudatossággal szerkesztett sorai a Nyugat második nemzedékének egyedi képviselője. Látásmódjában az anyaság, a szerető-ápoló feleséglét és a művészeti szerepkörök egyaránt megjelennek, egymáshoz súrlódnak, már-már kioltják egymást eltérő dinamikájukkal, ezzel feszültséget keltve a szövegekben.

A költemény tartalomvezetése ezt az elvet követve temperamentumos, ritmikájából egyáltalán nem veszít a szabad forma által, sőt a prózajellegű szálát finom eleganciával vezeti. A szókészletében, mondat-szerkesztésében érezhető taktus, ami könnyedén vezeti figyelmünket a szövegtest fonálszerű struktúráján keresztül. Ugyanis a forma és a szerkezet ingoványos, ahogy a lírai én érzelmi dimenziói is fluktuálnak a bizonytalan és sóvárgó, válaszokat kereső nő kaotikus gondolatáramlatában, amit a többszöri felkiáltó segélykérés („Istenem! Ó, Istenem!) tisztán közvetít. Azonban ezeknek az érzésváltásoknak felépítése lineárisan tárulkozik elénk, szinte képletszerű drámaszerkezettel vázolja a beszédhelyzet tragikumát.

Az első egysége a szövegnek egy neutrális, meditatív pozícióban helyezkedik el. A lírai én egy introspektív, önvizsgáló folyamat lebonyolításában vonja le a következtetést: élete nem teljes („Valamit még kellene tenni az életemmel”). Ez a hiányérzet egy olyan erős eleme az életének, hogy a megöregedés gondolata is nyugtalanítja, amíg nem tudja pótolni („még / nem volna szabad megnyugodni, s ülni / tétlenül a napban”), és nélküle már nincs visszaút, végítéleti hangulatot festve („végérvényesen és / menthetetlenül befejezett”). Azt gondolom, fontos kiemelni a „még” módosítószót, ami árnyalja a gondolatmenetet. Úgy tűnik, ha megtalálja, amit keres, akkor már teljes életet élhet, hiszen egy inherens frusztráció érezhető a hasonlatban („mint elkészült / kancsó az ötvös asztalán”). Itt megjelenik a külső elkészültség, az elvégzett munka, a szépség és felszínes esztétika képe, azonban hiányzik [a kancsó esetében] a funkció betöltése, annak használatba vétele, ami az emberi létre vetítve a

belső kiteljesedés, a célok teljesítéseként menne végbe (vágy, mely nem ült még soha / a Teljesedés asztalán!). A cél mibenlétére a második egység már utalást ad.

Az utalás viszont nem konkretizálja egyelőre a kersett célt, de célirányosan rávilágít, hogy ez egy korábban „kiaknázatlan” aspektusa életének („Még szűz dolgok rejteznek”). A lírai én már érez utaló jeleket, amiket természeti, pittoreszk jelenetekkel demonstrál. Viszont az idilli prezentációban ott rejlik a gyengédség és az erő, az életadás és táplálás dichotómiája, ami láncolatként tárulkozik elénk („a vibráló sűrű / fényben, terhes búzaföldek s remegve / érő szőlők között [rejtőzik]”). Szemiotikai olvasatban valójában a korai élet három szakaszát festi le a hellenisztikus jelenettel. A dinamikus férfialak Héliosz, a vibráló fény mint fogantatás folyamata, a terhes búzaföldek Demeter-anyai alkatot idéznek, míg a remegve érő szőlők, a termés már a gyöngéd gyermek törékeny fejlődését jelképezik. Azonban a választott gyümölcs, a szőlő, egy őszi idősíkot idéz meg, amit tágabb értelmezésben a toposz az esetleges gyermeknevelést a késői korról köti össze, ezzel is erősítve helyzetének komolyságát, fogyó idejének permanenciáját. Erre az elbeszélő reflektál, és érzi kívülállóságát („kik íme mind képes / alázatba teljesítenek valami titkos / égi parancsot”). Egy transzcendens, kozmikus rend épül fel a szövegvalóságban, aminek ő maga nem ágense, keresi benne helyét („Itt ülök tétlenül (...) / helyüket keresik tolakodva [az indulatok], mint / tétlen figura keresi kirendelt helyét a kockás / sakktáblán.”). Egy erőteljes szimbólum jelenik meg ebben a hasonlatban. Az élete a sakktáblára kiterjesztett kép, azonban a heves, kontrollon kívül eső érzelmi hullámváza diktálja a logikaorientált „játék” menetét, ezzel is manifestálva a ráción felüli tehetetlenség és zavar érzését. Ezt a felépült renden kívüli egzisztenciaértelmezést a második egység pengeélű, elkeserítő tételmondatral zárja („Isten! tűrhetsz-e éretlen magvat a Sarló alatt?”).

És én még anya se voltam!, hangoztatja kétségbeesetten a végső szakasz indításában. Rátalált, mi hiányzott eddigi életéből, ami miatt nem öregedhet nyugtában, amiért még élnie kéne életének lezárása előtt, hogy a kozmikus egység ágense, fenntartója, alkotóeleme legyen. Eddigi hibáit, pontosabban anyai kiteljesedésnek „akadályainak” megélt lépéseit pedig retrospektív szemlélettel, vallomásként tűzi ki („Érte lett

minden: / nagy dolgok kicsiny életemben – tavasz! / szépség! szerelem”), amit utána apologetikus magatartás és kétségbeesett segélykérés követ („oh Isten! Istenem! / mit vétettem én?”), amiben emberi létezésének művészi és esztétikai komplexitása (tavasz, szerelem, szépség motívumokba sűrűsödött a korábbi létezésélményei) már felületesnek, jelentéktelennek tűnnek számára olyannyira, hogy az egyszerű, borzas tollazatú, megviselt háziállatot is megirigyli, amiért annak a része, aminek ő nem lehet, és úgy érződik, soha nem is lehet: „(...) mit vétettem én? hogy minden / nyüzsgő életek között e néma / bölcs mennybolt alatt a borzas / kotlót irígylem! Betelt / élete kéjes nyugalma: amint / meleg szárnyai alá / rejti tengernyi csibéjét.”

Az Asszony a karosszékekben egy elkeserítő, melankolikus meditáció az elvesztegetett vagy be nem következhető élettapasztalatokon. A boldog, szép és sikeres embert célozza meg, aki mégis valamilyen hiányt élvez, akár a vers lírai hangja. Számára a teljes beteljesedést az anyasággá válás jelentette volna, aminek hiánya nemcsak eddigi életének értelmét nullifikálta, hanem nyugodt jövőjét, a békés öregedés és elmúlás lehetőségét is bizonytalan szorongásra, önmarcangolásra váltotta. Ez Török Sophie életművében, főleg az *Asszony a karosszékekben* c. kötetben prominens téma, ahol a költő, feleség és anya szerepeket próbálja mérlegre tenni, és egyensúlyt létrehozni az eltérő dinamikák, temperamentumok között, amit ez a vers is sikeresen szintetizál egy univerzális, önállóan is értelmezhető tézist alkotva.

Molnár Ádám Csaba
az ELTE magyar-latin tanárképzésén
II. évfolyam

Török Sophie

Asszony a karosszékekben

Valamit még kellene tenni az életemmel, még nem volna szabad megnyugodni, s ülni tétlenül a napban – mint elkészült kancsó az ötvös asztalán: végérvényesen és menthetetlenül befejezett! Ó, Istenem, még van bennem nyugtalanság, mely fulladozva keres utat – és vágy, mely nem ült még soha a Teljesedés asztalánál!

Még szűz dolgok rejteznek ezen a sejtelmes erjedt délutánon: a vibráló sűrű fényben, terhes búzaföldek s remegve érő szőlők között; – kik íme mind kéjes alázatba teljesítnek valami titkos égi parancsot. Ó, asszony a karosszékekben!

Itt ülök tétlenül, kimaradva az Élet gyönyörű izgalmas játékaiból. De nyugodt bőröm alatt indulatok remegnek, sistergő indulatok! s helyüket keresik tolakodva, mint tétlen figura keresi kirendelt helyét a kockás sakktáblán. – Hiszen mindennek meg kell érni! minden vágy teljesülésért eseng! Céltalan semmi se lesz és Isten! túrhatsz-e éretlen magvat a Sarló alatt? És én még anya se voltam! Érte lett minden: nagy dolgok kicsiny életemben – tavasz! szépség! szerelem! Oh, Isten! Istenem! mit vétettem én? hogy minden nyüzsgő életek között e néma bölcs mennybolt alatt a borzas kotlót irígylem! Betelt élete kéjes nyugalma: amint meleg szárnyai alá rejti tengernyi csibéjét.

*Gyász- és örömhír,
rágalom, gyűlölködés
sír: locsolhatod.
(tm)*

Egyszer elmúlunk*(Cserni András verseskötete – utolsó fejezet)*

Már a cím is elbizonytalanít, nyugtalanít, ha egy húszéves fiatal mondja. Hiszen tisztában vagyunk az-
zal, hogy aki megszületett, szükségszerűen elbúcsú-
zik egyszer a földi léttől.

Tudjuk. Az eszünkkel.

Csak a lélek, a szív hogyan fogadja el az elfogadhatat-
lant. És mikor tud szembenézni vele...

Milyen pazarló a természet! Az a rengeteg tapasztal-
lat, tudás, kutatás, műveltség, olvasottság, kreativi-
tás, önzetlenség, becsület stb., ami egyetlen ember
fejében, szívében felhalmozódik egy életen át, csak
úgy nyomtalanul, gyökértelenül, könnyedén elszáll az
éterbe, szertefoszlik, mint a köd, elvisszük magunk-
kal...Ha ez összeadódna, milliók és milliók szellemi
kincsévé válna...

Nem tud mindenki tudatosan nyomot hagyni...

Remények? Vigaszok? – reinkarnáció, örök élet?

Senki nem kapott még pozitív visszacsatolást odaát-
ról, nincsenek megnyugtató válaszok a felvetődő kér-
désekre.

Marad a bizonyosság: bezár a fekete koporsó.

Milyen lehangoló. Depresszióssá válunk. Legszíve-
sebben zokognánk. (A téma ideiglenes elhessegetése
is jó ötlet)

Nem számít, milyen szellemi és anyagi gazdagságban
éltünk, a halál elviszi a királyt, a koldust, az aggót, a
fiatalt, a hőst, a tolvajt, a tudóst, a művészt, embert,
állatot...

Villon haláltáncát idéző félelmetes, ugyanakkor ijesz-
tő tabló.

Temetői csendélet – gyönyörű. Szemléletes, békés
tájrleírás, még vonzó is lehetne: hangok, madárdal,
színek, illatok, üde növényzet, csend, intim harmónia
kívül-belül, festői szépség, nyugalom – kár, hogy csak
az élők tudják értékelni.

Különös, hogy ami nekünk nem vonzó, más népek
kultúrájában szerves része az életnek, sőt egész éle-
tükben a halálra készülnek (étel, ital, használati tár-
gyak, gazdagság felhalmozása a piramisokban...)

És ha mégis sikerül valami nyomot hagyni? Meddig
tart? Meddig emlékeznek ránk azok, akiknek most fáj

a mi hiányunk? Minden temető tele van egykor sze-
retett emberekkel. Egy darabig rendezgetik a sírt a
hátramaradottak, aztán elszoruló torokkal konstatál-
hatjuk, hogy a Föld forog tovább nélkülünk.

Még jó, hogy ott alant fogalmunk sincs, mennyire há-
lás / hálátlan az utókor. Ugyan már, küzd ő is vala-
meddig az élettel, aztán majd belehal ő is. Vele miért
történne másként, mint elődeivel?

Amikor a húszéves szerző rendelkezik, mi legyen
vele halála után: a testével / tárgyaival, vagyonával,
könyvtárával / saját műveivel – már nem látunk a
könnyektől...

Az empátián túl a közös jövőkép az, ami kihúzza a
lábunk alól a talajt.

Víziók és plasztikus, reális képek váltakoznak. Ter-
mészetes, hogy ebben a korban még romantikus az
ember: kemény, elszánt, dacos. Mély meggyőződés-
sel hiszi, hogy elég, ha nem adja fel, a költészet egyéb-
ként is örökké él...

Mert „egy életen át vándorlunk a lenyugvó nap felé”
– ennek költőisége hoz némi feloldást.

Daróci Lajosné

Tiszteljük egymást!

A mai internetes világban kitárul előttünk a lehető-
ségek tárháza. Olvashatunk új, tudományos felfede-
zésekről, aktuális napi hírekről, rendelhetünk sokféle
árucikket házhoz szállítással, kapcsolatot tarthatunk
ismerőseinkkel, letölthetünk különböző programokat,
kinyomtathatjuk kedvenc színészünk fotóját, megta-
nulhatunk egyedül barkácsolni. A választék határtal-
lan.

Az ÉRDI TÁRLAT, 2011. kiadvány 3. oldalán talál-
tam ezt az idézetet.

„Kevésbé kiváló lesz a festő műve, ha mintául mások
képeit veszi”. (Leonardo da Vinci gondolata)

Tehát ha valakinek van tehetsége önálló ötletből egy
saját kép megalkotására, akkor nem kell utánózni má-
sok ecsetvonásait, kézmozdulatait, érzéseit.

Régen a képírók a falusi udvarházakban az ősök port-
réit festgették, önállóan. A teljesítményük végered-
ménye a saját tehetségüket mutatta. Ügyesebb ábrázo-

lökká váltak, mint a bécsi vagy római művésziskolák növendékei. Kallódik a saját tehetségünk, ha más ecsetvonásait, érzéseit utánozzuk. Az önálló gondolkodással és képességgel saját stílus alakul ki. Így az egyediség felismerhető bármelyik kiállításon, a többi között. Állandó másolás esetén csapdában vagyunk, nem haladunk előre a saját stílus kialakításában, esetleg ottragadunk. Akinek nincsenek adottságai a fejlődéshez, nem tudja felhasználni az inspirációkat, mert hiányzik belőle a relé, a jelfőgő.

Vannak festőközösségek, ahol bevált módszer az interneten keresztül történő, fotóról vászonra megoldás. Nagyon gyors és egyszerű képalkotás. Megrendelik, kiszállítják, és már lehet is retusálni bárkinek – kedve szerint. Közösségben történő bemutatás esetén elmondják, vagy a kép alá írják, honnan származik a fotó, és melyik nyomda készítette, ki retusálta. Így van egy látványos, színes fotómásolat, X. Y. retusálásával. Mellette egy másik vászon, ami saját ötletből, saját ecsetmozdulatokkal, saját stílusban, saját nevével, ami így hiteles. A másolt képre nem szabad saját nevet írni, mert így a közösség előtt elveszíti ön-maga hitelességét. Persze nem tisztességes a festőtársakkal szemben sem, mert ők nem tudatlanok, csak nem alkalmazzák a fotóról vászonra megoldást. Ők is sétálgatnak, barangolnak az internet oldalain, megjegyznek egy-egy jó képet, ami tetszik. Csak néha találkoznak ugyanazzal a képpel, fotóval, ami egy kiállításon is megjelenik, egy névvel aláírva. Elgondolkodnak. Milyen példamutatás ez?

Ha egy idegen nyelvű verset lefordítunk magyarra, akkor használunk szinonimákat.

A rokonértelmű szavak még visszaadják az eredeti vers hangulatát, érzéseit, gondolatát. A fordító közli a nevét. De arcképfestés esetén, ahol adott a szemrés, az ajak formája, a koponya mérete a test arányos ábrázolásához, ott nem alkalmazhatunk hasonlatokat. A fej ovális, nem kerek, az ajak vékony, nem telt, a homlok magas, nem alacsony. Nem festhetünk hasonlót, csak olyat, amilyen. Mert ha csak hasonló vonásokat festegetünk, akkor egyszer csak nem a modell lesz belőle, hanem a szomszéd arca.

Egy versről lehet tudni, ha idegen nyelvről fordította magyar költő, mert odaírja a nevét.

Idegen ember keze által fotózott munkát nem lehet magyarra fordítani, mert egy fotó az csak fotó marad, még akkor is, ha retusálják. Olyan, mintha feltennék a falra egy Shakespeare-verset angolul, kiemelt betű-

vastagsággal. Mind a két esetben megmarad a hangulat, csak az a különbség, hogy a vers hiteles marad. Egy vászonra nyomtatott fotót nem lehet retusálva hitelesnek mondani.

Bocsánatot kérek azoktól a tehetséges festőktől, akik – természetesen – képesek önállóan arcképet és/vagy teljes emberi alakot festeni!

Egy versben még lehet egy lenhajú lányból kócos szőke, de egy 20 éves barna hajú fiatalból nem lehet 60 éves ősz hajú – a vásznon.

A fotóról vászonra képeket szerintem otthon kellene feltenni a falra, ahol csak az ismerősök és rokonok látják. Egy csoportos kiállításon megtörténhet, hogy egy csoporttárs felismeri az interneten sétálás közben talált képet, és azt mondja: Igen, ezt a házat láttam a közismert oldalon. Ugyanaz a kert, ugyanaz a kerítés, még a gesztenyefa árnyékhatása is egyforma a kiállítás falán lévő, festménynek tűnő fotóval. Még mit mond? – Ez a kép számomra hiteltelen, az aláíróval együtt.

Tisztelni kell egymást! A mai internetes világban minden lakásban van okostelefon vagy laptop. Bárhol, bárki sétálthat az oldalak között, és használhatja a memóriáját.

Egy híres ember fotóját egy amatőr festő is felismeri az interneten és ugyanezt az embert egy kiállításon is. A legtöbb festőközösségben nem kell foglalkozni a fentiekkel hasonló anomáliákkal. Az amatőr festők vállalják a stílusukat, akkor is, ha az nem hízelgő. Egy fotó retusálása a fényképész munkája. A fotókópia fényképezés útján nyert másolat, fénymásolat. A kettőnek együtt sincs köze az önálló, saját stílusú festészethez!

Varga Katalin

Bemutakozás

Diótörő-történet (kókusz)dióhéjban (avagy a karácsonyi titok)

Ha december, akkor karácsony. Ha karácsony, akkor fenyőillat, bejgli, ajándék, sütés-főzés és diótörés.

Vagy Diótörő – így, nagybetűvel, hisz nem másról van szó, mint Hoffmann ragyogó meséjének és az ebből született Csajkovszkij-mű csodás balettjének az egyik főszereplőjéről, a Diótörőről!

Most azonban nem Poroszországba kell elkalandoznunk, hanem csak ide helybe, Érdre, hogy megismerhessük ezt a különleges mesefigurát – több tucat alakban, formában és úgy nagyjából négyszáz darabban. Miről is van szó? Nos...

Felfedem a címben fellelhető karácsonyi titkot! Ehhez azonban be kell mutatnom másik főszereplőnket **Holocsi Rékát**, hiszen nélküle nem létezne ez a titok, amire most karácsonyi fény derül a gyertyák jóleső és meghitt melegénél, vagy a kandalló lángnyelveinek csendes duruzsolása kíséretében.

Réka Érdén él, ő Móczár Csaba költő kedves felesége. De nem ez a karácsonyi titok.

A titok maga Réka és az ő gyűjteménye! Az ő csodás és egyedi DIÓTÖRŐ FIGURA - GYŰJTEMÉNYE!

Réka nemrégiben bepillantást engedett az IRKA főszerkesztőjének, Daróciné Mártának ebbe a csudamesevilágba, akit lenyűgözött ez az egyedi és minden bizonnyal ritka gyűjtemény. Felvetette az ötletet, hogy a róla készített fotók díszíthetnék a decemberi újságot – a karácsonyi hangulat kedvéért.

Így követte a szavakat rögtön tett.

Sajnos, csak az e-mailben küldött újság színes, a papír formátumún nem érzékelhető a gazdag színvilág. Hogyan kezdődött?

Férjével egy verstáblaavatás alkalmával Gánt felé egy régiségboltnál megálltak: ott látott meg egy ilyen diótörőfigurát. Azonnal beleszeretett a formájába, a színeibe. Ösztönösen jó érzés fogta el, amikor a kezébe vette. Érezte, dolga van vele.

Érdekes, mégsem vették meg. Férje szólta, hogy sietni kell, mert időre mentek. Az ünnepség után hazatértek, de Rékán látszott a különleges vágyódás a diótörő után. Férje megéreztte, hogy ez valamiért nagyon fontos a kedvesének, így visszament, és elhozta neki az áhított ajándékot. Ez egy nagyon műves, egyedi és régi tárgy volt. Ez lett a mára már kb. négyszáz részes gyűjtemény első darabja.

Mindez tíz évvel ezelőtt történt. Azóta töretlen Réka gyűjtőszenvédélye. Eleinte (mint minden lelkes amatőr) szinte minden figurát begyűjtött. „Nem vásárlók vagyunk, hanem gyűjtők” – mondta a férje, így a kommersz darabok lassan elmaradtak, a régi és egyedi figurákra koncentráltak.

Azért a többes szám, mert Csabára is átragadt ez a szenvedély, így már ketten vadásznak rájuk: az interneten, az ócskapiacokon, adományboltokban, és bárhol, ahol csak egy kicsi esélye lehet a felbukkanásának. Ajándékba is sokat kaptak, rokonoktól, barátoktól.

Az idő múlásával bővült a repertoár, és szűkült a tér! Réka már nemcsak a klasszikus, háromdimenziós, figurális megjelenítést gyűjti (bár az a szíve csücske), hanem egyéb, mindenféle hordozón is beszerzi ezeket.

Így fellelhető nála a motívum bögréken, tányérok, cukorkatartón, kitűzőn, golyóstollon, üvegedényen, ágyneműn, kulacson, fakirakóként, díszpárnán, kézműves szappanon, ruházaton, ékszeren, mécsesként, díszdobozon... és ki tudja még, mi mindenben.

A klasszikus figurák anyaga festett fa. A gyűjtemény gerincét ez képezi, azonban Réka itt is maximalista, és igyekszik mindenféle anyagból beszerezni a kiskatonákat, ezzel is érdekessé téve a kollekciót!

Találhatunk itt a fa megjelenítés mellett diótörőfigurát fémből, műanyagból, akár legóként, viaszból, plüssből, gumiból kutyajátékként vagy porcelánból, üvegből, kerámiából. Férjétől pedig őriz egy ezüstből készített háromdimenziós medált is, melyet szeretettel hord a nyakában. Büszkesége pedig a saját kézzel készített, eddigi három darab szintén 3D-s horgolt figura! Réka csodálatosan horgol, és a figurális megjelenítése lenyűgöző ebben a tevékenységben (is).

Mivel a diótörő-katona nemzetközi jelenség, formailag megérintett egyéb ünnepeket.

Így van belőlük Halloween-sorozat Drakulával, tőklámpásfejjel, csontvázzal, boszorkánnyal. Természetesen húsvéti nyúlnak álcázva is jelen van a tárgy Réka polcain. Vagy az orosz kultúra darabjaként Matrioska-babának elkészítve sorakoznak egymás mellett. Vannak még Disney-figurák is. Micky egér mosolyog ránk, ha figyelmesen kutatunk a sok bábu közt.

Hogy ez a csoda mesevilág hol kap helyet? Nem máshol, mint a nappaliban, ahol egy kedves látogató nagyon ösztönösen, zsigeri felkiáltással megjegyezte: „Ó, ez egy karácsonyi szoba”

Igen, valóban az! Így Rékáéknál minden nap egy kicsit karácsony, de jól megférnek ezzel az egyre bővülő gyűjteménnyel. Ezek a kis „lények” színes egyéniségükkel a kandalló körül és a polcokon vidámságot, harmóniát és melegséget csempésznek be a karácsony gyorsan múló napjai után egész évre. S ha a hétköznapi szürkébbik fele kint van, akkor csak becsukják maguk mögött az ajtót, és máris vasárnap költözik a szívükbe.

Réka nem titkolt vágya, terve, hogy egyszer kiállítást is készít az érdeklődő közönség számára, ha a feltételek és a körülmények adottak.

Eddig a mesés valóság – Hoffmann meséjéből kiugorva Érdre, s megköszönve Rékának, hogy bepillantást engedett otthonába, birodalmába, ahol ezek a figurák sorakoznak boldog elégedettséggel, talán arra várva, hogy életre keljenek, mint Hoffmann meséjében...

S nem tudni, Réka is vár-e valami HASON-fehérszőrű-LÓRA, hátán a megelevenedett herceg képében...

Ha Önöknek elárulja, kérem, a férjének ne szóljanak. Jobb az ilyesmit titoknak megőrizni...amolyan karácsonyi titoknak...

Móczár Csaba

Török Nándor

1965-ben születtem a felvidéki Királyhelmeceken. Lelesz községből származom, 18 éves koromig itt éltem. Gimnáziumi tanulmányaimat Nagykaposon és Selmecebányán végeztem. 1989-ben szereztem kertészmérnöki diplomát Budapesten. Azóta itt dol-

gozom, és itt lakom.

„Kertészmérnökként közel vagyok a természethez, testközelből látom s élem át az élővilág rezdüléseit, összefüggéseit, szépségeit, visszasságait. Érdekel az ember, mint a természet része, a kapcsolata és kapcsolat nélkülsége környezetével és önmagával. Verseimben a „nagy igazság” keresése mellett ezekre a dolgokra is próbálok reagálni.” (Ars poetica /2018/ részlet)

Első verseimet az egyetemi évek alatt írtam, majd kb. 20 év szünet után, 2010-ben újra az írás felé fordultam.

„A versek, a költészet számomra mindig is mentőövet jelentettek és jelentenek, egy menekülési lehetőséget biztosítanak bizonyos szituációk, jelenségek feldolgozásához, megértéséhez, megoldásához. Egyre inkább szükségem van erre, hogy a világban az általam elképzelt értékrend hiánya ne zavarjon, és együtt tudjak élni vele (a megváltoztathatatlannal). Ezért fontosak a versek, akár olvasom, akár írom őket.

Emellett persze lenyűgöz a nyelv szépsége, a szavak variálhatósága, a bennük lévő rejtély megfejtésének élménye. Magával ragad ugyanabban a sorban a betűkbe bújtatott szórakoztató játék és a szárnyaló gondolat filozófiája.” (Ars poetica /2018/ részlet)

Elég későn kezdtem publikálni. Nyomtatásban 2015-től jelentek meg írásaim. pl. Agria, Napút, Magyar Múzsza, Föveny, Bárka, Partium, Tempevölgy, Ezredvég, Régió, Opus. Több mint 150 antológiában megtalálhatóak verseim.

Több pályázaton is sikeresen szerepeltem.

2017. Az Irodalmi Rádió legjobb szerzője díj, a Természet Poétája pályázat 1. hely

2018. OMLIT Igazgyöngy pályázat: 1.hely, Az utolsó olvasóért pályázat: 1.hely

2019. Lira különdíj (Magyar Irodalomtörténeti Társaság), Napút Ady-pályázat 1. hely,

Az Év Mérnök-költője 1. hely;
 2020. Szárnypróbálgatók pályázat, Lira 1. hely;
 2021. Balassi Bálint pályázat 1. hely;
 2022. Quasimodo Költőverseny Oklevél;
 2023. az Év Trubadúrja pályázat, 2. hely;
 2024. az Év Trubadúrja pályázat, 1. hely, Krúdy Aranyérem,

Több versemet megzenésítették (Karády István, Deme Csaba, Viháncos Duó).

Verseim a világhálón is hallhatóak művészi előadásban (Barbinek Péter, Csankó Zoltán, László Zsolt, Náray Erika, Hevér Gábor, Stohl András, Seress Ildikó, Nyiba Sándor, Zsoldos Árpád és Adrienn)

2021-ben CD-m jelent meg: *Szonettek a szürkületből* címmel, Barbinek Péter előadásában

Előadásokat tartottam Dantéről, Babitsról, a bordalokról, a háborús költészetről. Írásaim jelentek meg Dantéről, Krúdyról, Mathiász Jánosról, Baranyi Ferencről.

„Fontosnak tartom az író ember felelősségét. Miről? Mit? Hogyan? Esztétikai, formai, 'szakmai' szempontokból (hogyan ír meg valamit) és tartalmi szempontból (miről és mit ír). És ami még fontosabb, mit nem ír meg! Hisz sok mindenről lehet írni, de van, amiről muszáj, kell írni. Aki nem érzi a 'muszájt' az könnyen beleesik az elhallgatás bűnébe. Az elhallgatás pedig a hazugsággal egy tőről fakad.

És mi az, amiről lehet írni, és amiről kell írni? A pirkadatról, a nyíló virágról, patakcsobogásról, vagy egy szép női vállról mindig lehet írni, de például az igazságtalanságról nemcsak lehet, hanem kell is. És mi az igazságtalanság? (hisz ami az egyiknek az, a másinak nem az). Ezt csak akkor ismerhetjük föl, ha magasból tudunk rálátni a dolgokra, kizárva a külső (jobbrol, balrol, fönről, lentől, nyíltan és rejtve érkező) ráhatásokat. Ha levetkőzzük a magunkkal hozott és útközben ránk tapadt, kényszerű befolyásokat, elvonatkoztatunk a személyes érintettségtől és az 'emberi' oldalról, az egyszerű erény köntösében értékeljük a valódi történéseket.

Ez nem egyszerű. Ehhez sokat kell tanulni és gondolkodni. Tanulva gondolkodni és gondolkodva tanulni. Így lesz esélyünk felismerni a helyes utat, megkülönböztetni a jót a rossztól. (Mert nem nagy a különbség. Mikor a jót keressük és egy hibás gondolatra alapozzuk a kutatást, akkor hiába pontos a levezetésünk, az eredmény csak látszólag lesz helyes. Az életünk a jó döntésektől lesz jó (s nem a jólétre gondolok), a jó

döntésektől fogunk helyesen élni (belső békében, harmóniában, istenektől és emberektől függetlenül). Nem vagyok elég bölcs, hogy mindig jó döntést hozzak, de esélyt adtam magamnak és megpróbálok élni vele, hogy elmondjam és leírjam, ha mégis felismerem valamit, amitől jobb lehet az életünk.” (Ars poetica /2018/ részlet)

Tagja vagyok az Irodalmi Rádióknak, a Krúdykörnek, az Anyanyelvápolók Szövetségének, a Magyar Dantisztikai Társaságnak, Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak.

Az egyik szerkesztője vagyok a Hetedik irodalmi folyóiratnak. 2024-ben létrehoztam a KÖLTÉSZET és VALÓSÁG irodalmi klubot.

Eddig hat kötetem jelent meg (Hungarovox Kiadó) *Érzelmek sodrában* (2015)

Pajzs a résen (2016)

Hangok szürkületben (2019)

A Pillanat geometriája (2020)

Útról valló útravaló (2022)

OVIDIUS és a szerelem hősei (2024)

„Nem vagyok bölcs, és nem vagyok bölcsész. Nem vagyok bölcsész, és ezt a költészetben néha hátrányként, néha előnyként élem meg. Máshonnan indultam, és máshová is fogok érkezni, ha egyáltalán megérkezem valahová, és nem tévedek el. Keveset tudok, kevesebb a belém sulykolt elméleti élmény és a fölöttem lebegő isteni sugallat. Ezért a valóságra hagyatkozom. Hol mélysége homályában tapogatózom, hol vibráló fényében szárnyalok. (Mindenképp elvakítva érzem magam). Sokszor nem tudom minden gondolatomat és érzésemet megfogalmazni, ezért egy állandó hiányérzet mardos, de talán jobb is így. Van, ami inspiráljon. Ha fájdalomról írok, az valódi földi fájdalmat jelent, és a papírra vetett boldogságot sem élem meg oly bonyolultan és szárnyalón. (Ha a rózsáról írok, nemcsak a szirmok illatát, nemcsak a tüskék szúrását érzem, hanem a trágya természetes szagát is, mit ültetéskor a tövéhez tettem. Kérges tenyeremen érzem az ásó ismerős nyelét, bakancsom résein érzem és értékelem a kilocsant öntözővíz pimasz tréfáját, s metszőollómon lecsordulni hallom az elfagyott hajtások megkönnyebbült sóhaját. De legtöbbet a körmeim alatti gyász és nyöszörgő derekam szemérmes suttogása mond el. Ez is egyfajta költészet, csak kicsit talán kiábrándító, hiszen ezekkel a dolgokkal senki sem szembesül szívesen.” (Ars poetica /2018/ részlet)

Beszámoló

Pasztellkrétával festett szépségek a teremtett világból

Bálint Imre festőművésznek nyílt emlékkiállítás a Berhidai Napokon

Kalandos, sokat megélt földi pályafutásából mindössze hat évet töltött Berhidán, de már ideköltözése első évében egyéni kiállítással mutatkozott be a helyi művészetkedvelő közönségnek. Akkor munkássága a legutóbbi korszakát meghatározó, „anaformikus” képeit láthatták. Most, a szeptember 12-én megnyitott emléktárlaton a művészetére évtizedeken át jellemző technikával, a pasztellkrétával készített alkotásaival ismerkedhettek meg a berhidaiak. A „Lelkemben átlényegítve” című kiállítást a Berhidai Művelődési Házban Sárváriné Rieder Zsuzsanna közművelődési menedzser nyitotta meg.

Bálint Imre elsőszülött gyermekként, 1948. május 7-én, a vajdasági Verbászon látta meg a napvilágot. Alig volt egyéves, amikor Újvidékre költöztek, így világeletében újvidékinek tartotta magát. Művészeti tehetsége már általános iskolában megmutatkozott, édesanyja mégis – a könnyebb kenyérkereseti lehetőség okán – kereskedelmi szakközépiskolába íratta. Így már felnőttfejjel, autodidakta módon képezte magát a művészeti tanulmányokban. Egy művész barátjával európai körútra indult, Németországban, Franciaországban és Svédországban tett művészeti tanulmányutakat, majd Újvidékre hazatérve dekoratőri és tördelőszerkesztői képesítést szerzett, szabadidejében pedig festett, és bekapcsolódott a város művészeti életébe. Miután lágy tónusú pasztellképei egyre kelendőbbek lettek, szabadúszó művész lett, és a 80-as években több száz pasztellképét értékesítette. Családjával a háború elől jöttek Magyarországra 1991-ben, és Tárnokon telepedtek le.

Dekoratórként dolgozott Érden, s amikor ideje engedte, festett, és hamar bekapcsolódott az érdi művészeti életbe is. Alapítója volt a 10 éve sikeresen működő Képzőművészek Érdi Közösségnek, a KÉK-nek. A sors végül Berhidára sodorta a Bálint családot, ahol új otthonra, barátokra leltek. Itt is munkálkodott egy helyi művészeti közösség létrehozásán, de ebben 2023-ban bekövetkezett halála megakadályozta.

Művészetét értékelve, **Sárváriné Rieder Zsuzsanna** a következőképpen fogalmazott: Ha visszatekintünk

Bálint Imre alkotói életútjára, láthatjuk, hogy számára a legmeghatározóbb élmény az volt, hogy a Duna mellett, Újvidéken nőtt fel, ebből fakad a vizek és a természet iránti csillapíthatatlan vonzalma. Számos egyéni és csoportos kiállításon mutatkozott be a Vajdaságban, később itt Magyarországon is, folyamatosan menedzselve alkotói életútját.

Korábban hosszú ideig kizárólag a pasztellkrétához ragaszkodott, mint ahogyan a témáit illetően is a természet, a gyors sodrású folyók, vadvizek felszínét elárasztó égi fényesség ezer arcának megjelenítését tartotta fontosnak. Nem volt a realista, minden részletet aprólékosan kidolgozó festészet híve, művelője, hanem inkább a benyomásoké. Fejből, az emlékeiből hozta felszínre a tájakat, vázolt fel vizeket, a fák árnyait és a lombok között meg-megcsillanó fényeket, illetve az Adria nyújtotta látványt és élményeket.

Ezen a kiállításon is gyönyörű, színes, a természet, a teremtett világ szépségeit megjelenítő pasztellképeket láthatunk. Pannon tájak, fenyvesek és hegyvonulatok, folyók, vizek, dél-alföldi berkek nádasai, az ébredő tavaszi vizek, feléledő holtágak, bácskai utcák, tájak. Víziók, álomszerű sejtelmes képek, váltakozva megjelenítve a figurális és nonfiguratív formákat, már-már Chagall-i színek és szimbolikák, lebegő alakok, egybefonódó angyalok több képen perspektíva nélkül ábrázolt kompozícióban. Ezek a művek hihetetlenül személyesek és érzékenyek, olyanok, mintha előttük állva mi is részesei lennénk az alkotói élménynek. Szépség, líra, harmónia, nyugalom, ritmus és rend...

Rakin szerint a képzőművészetben az ember keze, elméje és szíve együtt alkot. Bálint Imre festőművész ilyen alkotó volt: Pazar színekben pompázó, nagyszerű alkotásainak megszületését a szíve vezérelte, képeinek minden egyes vonásával a természet és a természeti élmény örökkévalóságát hirdette. A tárlaton kiállított lélekkel telt életművének darabjai mély és tiszta érzelmi világának a visszhangjai – zárta beszédét Sárváriné Rieder Zsuzsanna.

A megnyitón közreműködött Ódor Kamilla, aki egy szép dallal kedveskedett a megjelenteknek.

Bálint Edit
újságíró

Most itt tartok

(Elhangzott Solyomné Piroska kiállításának megnyitóján szeptember 14-én)

Különleges a mai nap, és nagy öröömre szolgál, hogy itt, az adonyi Bálint Ágnes Művelődési Házban új, izgalmas festménykiállítást nyithatok meg. Az külön öröm, hogy a kiállított művek alkotója szintén adonyi, Solyom Piroska, itt él közöttünk, és most elérkezett az idő, hogy nekünk, adonyiaknak is megmutassa alkotásait, amelyeknek középpontjában a természet és a természet szeretete áll.

Mivel magam is nagy művészetrajongó és támogató vagyok, szabadidőmben szintén festek, ezáltal kerülünk közelebbi ismeretségbe Piroskával, így szívesen elfogadtam Piroska felkérését kiállításának megnyitásához.

Most itt tartok – hirdeti a kiállítás címe, *de honnan indult ez a szenvedély?*

2011 körül az Adony Tévében Piroska meglátta, hogy Nógrádi Kati festőtábort és kurzust szervez, és bár Adonyban már nem volt hely, de Kulcsban szívesen csatlakozott a festeni vágyó Nógrádi Kata-tanítványokhoz, és hamarosan a festészet szenvedélyévé vált. Eleinte titkolta családjá előtt új hobbiját, de unokái kikotyogták, hogy az ő nagymamájuk művész, és utána a család együtt támogatta Piroska festészet iránti elkötelezettségét: férje műtermet rendezett be neki, családjá és unokái együtt segítettek a festményeknek címet adni vagy megfelelő keretet találni.

Piroska három és fél évig volt Nógrádi Katalin tanítványa, akitől elsajátította a festészet alaptéchnikáit, kialakította látásmódját, és csoporttársaival együtt bátorították és osztották meg gondolataikat, tudásukat a közös festészetek alatt. A három év után a szintén adonyi Baranyai Imre, majd a kulcsi Kosztolányi György voltak a mesterei: Imrétől az aprólékos, valóságghű ábrázolást, Kosztolányi Györgytől pedig a színek és formák játékát sajátította el. Sajnos, mind a ketten már fentről lehetnek csak büszkék tanítványukra.

A tatabányai Olajbányász Egyesülethez Kékesi Ida ajánlása alapján került, ahol két évig festett, majd a lovasberényi Horváth Péter Szín-kör Egyesületnél és Érden folytatta, csiszolta technikáját.

Most itt tartok – mutatják a festményeken bemutatott tájak, amelyeken Piroska végig vezet minket az általa bebarangolt helyeken. A jellemzően tájképek megörökítik a megcsodált természet szépségeit, és megállítanak bennünket is, hogy észrevegyük a mindennapokból kiragadott pillanatokat. Azokat az egyedi és megismételhetetlen hangulatokat, amelyeket a reggeli napfény fest a park árnyas fáira, vagy amit a lágy szellő fon a dunai csónak köré. A színek finomak, elegánsak és a képek perspektívaválasztása igen különleges: a közeli és távoli játéka, az idilli és a hétköznapi találkozása. A pillanat rögzítése, ahogy kinéz házuk ablakából vagy a parkban sétálva rátekin a művelődési házra. Többnyire cím nélkül, teret hagyva nekünk, befogadóknak, hogy elidézzünk a képek előtt, kiválasszuk magunk számára is a pillanatot, ami megszólít, és elnevezzük, ahogy érezzük.

Most itt tartok – hiszen örök dilemma, hogy egy alkotást, alkotási folyamatot mikor tekinthetjük befejezettnek. Piroska még nagyon sok mindent szeretne ábrázolni, megmutatni nekünk, új utakat keresve, új élményeket megosztva. Hiszen számára a festészet és a festés olyan tevékenység, amely újabb és újabb inspirációkat szül, és tökéletesen átadja magát a gondolatok vizuális megfogalmazásának, színekben és formákban való feloldásának.

Csikszentmihályi Mihály szerint „A flow élmény az a pillanat, amikor teljesen elmerülsz abban, amit csinálsz, és az idő érzékelése megszűnik. Ekkor a cselekvés és a tudat eggyé válik, és az ember a legjobb önmagává válik.” Ezzel az idézettel szeretném megtisztelő figyelmükbe ajánlani a kiállítást.

Végül köszönöm mindazoknak, akik részt vettek ennek a kiállításnak a létrehozásában. Piroskának elsősorban, aki bepillantást enged a lelkébe, a szervezőknek, akik megteremtették ezt a csodálatos teret; és Önöknek, kedves vendégeink, akik eljöttek, hogy együtt ünnepeljük a művészetet és a természet szépségét Piroska képeivel.

Bízom benne, hogy a kiállítás minden egyes festménye megszólítja Önöket, és hogy ezen a délutánon mindannyian gazdagabbakká válunk azzal az élménnyel, amit az ábrázolt témák, hangulatok és a művészet találkozása nyújtani tud.

Németh Dorottya
művelődésszervező

Színes világ

(Elhangzott nov. 15-én Hangyássyné Zsuzsi és Szenczy Ibolya közös kiállításán – Tárnokon)

Hangyássyné Zsuzsi:

Barátok vagyunk, jól ismerjük egymás munkáit, egy festőcsoporthoz, a KÉK-hez tartozunk. Több csoportos kiállításon vettünk már részt, nyaranta együtt festünk az alkotótáborokban. Ki ismerhetné jobban a munkáinkat, mint mi, ezért határoztunk úgy, hogy egymás tárlatát nyitjuk meg.

Tegyük fel a kérdést: mi a művészet?

Az a tárgy / kép / zene / épület / írás stb., amely megállásra késztet, ámulatba ejt, elgondolkodtat, amire rácsodálkozunk, ami szórakoztat, emberségre nevel, érzelmeket kelt bennünk, ami megfog, megindítja a képzeletünket, és megértjük. Fontos benne a szépség, a logikus felépítés és a színek harmóniája.

Aki mindezeknek eleget tud tenni, meg tud felelni, az a művész.

Minden korban megvolt az emberekben a szépség iránti vágy, foglalkoztatta őket a látható és tapintható valóság. Az is természetes, hogy amit tapasztal, azt igyekszik a látás nyelvén, vizuálisan kifejezni – rajzolással, festéssel.

Színekkel fejezzük ki magunkat: érzelmeinket, hangulatunkat. Színes világ vesz körül bennünket.

Legnagyobb művész az Isteni Természet, melynek csak egy kis töredékét mutatjuk meg. A színek jelenléssel bírnak: gyógyítanak, esetleg irritálnak.

Saját magunkon is színek skáláját viseljük: bőrünk, szemünk, testünk külső és belső része, a ruhánk. A virágok, a madarak, az állatok – mindre színek jellemzőek.

Életünk minden része bővelkedik színekben: a gyógyászat, a kereskedelem, a közlekedés, lakásunk, ételünk, és még sorolhatnám.

(Ezután szórakoztatóan, érdekesen beszél a színek jelentéséről, a különböző országokban hogyan használják a különböző élethehelyzetekben.)

Különös volt hallgatni a színtörténetet, a színek jótékony és káros hatását. Az állatok és a színek kapcsolatát.)

Képzeld el, milyen lehet az élet egy olyan bolygón, ahol a nap egy haldokló vörösen izzó óriás, és a körülötte lévő bolygókat is vörös fény vesz körül.

Vagy például, ha a Naprendszer szélén lenne a Föld, örökkön szürke félhomályban élnénk.

Szenczy Ibolyát több mint tíz éve ismerem: végtelesen kedves, segítőkész, akit nagyon szeretek és csodálok: kitartásáért, tanulási vágyáért, aki a kitűzött cél érdekében mindent megtesz. Alkotói fejlődéséért különböző festőtanfolyamokon, kurzusokon, pályázatokon, egyéni képzéseken vett részt.

Realista festő, olyannak festi a világot, amilyennek látja. Kíváncsian tanulmányozza és kipróbálja a különböző stílusokat, technikákat. Érdekli a kubista, az op-art stílus, a kollázs, az aranyozási technika, a foltfestés.

Jelenleg a pasztell festéssel próbálkozik. Jelen kiállításon mindenre találunk példát.

Témái is sokfélék: alakok, portrék, virágok, állatok, tájak... Látványos képei kidolgozottak, érzelmeket közvetítenek, varázslatos színei harmonizálnak egyással.. Remélem, elnyerik tetszésüket.

Szenczy Ibolya kiállítás-megnyitója

Zsuzsának szeretettel köszönöm a lehetőséget a csatlakozáshoz, hiszen ez az ő alkalmá lett volna.

A kettőnk kapcsolata, emlékeim szerint, talán 2019-re nyúlik vissza, amikor a Battai napok alkalmából az udvarukban létrehozott nyilvános kiállításhoz beszélgettünk a képeket megnézni. Én elragadtatással szemléltem a szépen kidolgozott festményeket, kicsit irigykedve, hogy én ilyeneket biztos soha nem fogok tudni alkotni. Már akkor sokat beszélgettünk a művészetről, az oda vezető útról. Később kértem Zsuzsától egy lehetőséget az ismerkedésre, beszélgetésre, ahol aztán ki is alakult közöttünk egy szép barátság kezdete. A látvány és a Hangyássy házaspár vendégszeretete mély nyomot hagyott bennem. Zsuzsa képeit jelenleg is szemlélve, tapasztalhatjuk a természet szeretetét és az alkotásaiban kibontakozó sokszínű érzelmek, emberközpontú ábrázolásmódot. A színek harmóniája minden művében elragadó. A jelenlegi tárlaton túlnyomórészt a tájképeiben gyönyörködhetünk, melyek nagy részt olajképek. A teremben központi helyet kapott Zsuzsának egy nagyobb képe, mely a „**Délutáni napsütés**” címet kapta. A képen a zöld növényzetet

áthatóan beragyogja, megvilágítja a délutáni nap-sütés, érzékeltetve a nap melegségét. Ez a melegség érzékelhető Zsuzsi minden alkotásában.

Közös kiállításunk mottója a „SZÍNES VILÁG” lett, amely nem egy légből kapott cím, hiszen a paravánokon és a falakon látható képek, mind stílusukban, mind színvilágukban is igen sokrétűek, és pompázatosan tükrözik vissza azt, ami a festészetben egyedülálló, hogy oly módon tudja ábrázolni a különböző, ám mégis hasonló témájú műveket, hogy azok mégis különbözőek, és ez köszönhető a színek keverésének, a változatos alkalmazásmódoknak. A festmények ábrázolásmódja, színvilága és a mondanivalója valamilyen formában a művész lelki világát is tükrözi, hiszen a képekben megjelenik az egyénisége is. Remélem, ezt a képek szemlélődésénél is felfedezi a közönség.

Ez a megnyitó egy jó alkalom arra is, hogy láthassuk két rokon lélek találkozása, képekben való megnyilvánulása mire milyen hatást gyakorol.

Ezekkel a gondolatokkal szeretném a közös kiállításunkat megnyitni, melyhez jó szórakozást kívánok.

Horpács

Ha valakinek Mikszáth Kálmán jut eszébe erről a bájos kis Nógrád megyei falucskáról, jó úton halad.

Az író Szontagh Pál (vármegyei hivatalnok, Madách Imre barátja) kúriáját vette meg, amikor országgyűlési képviselő volt. Nagy Iván tudós is itt van eltemetve, aki Magyarország családi címereit és nemzedékbeli tábláit gyűjtötte össze, és ő volt az, aki a megye múzeumi szervezeteit is megalapította.

Számtalan neves főúri család birtokolta a kastélyt évszázadokon át, közülük Mikszáth a legfontosabb számunkra.

Az ő bútorai, a berendezés, a pipagyűjteménye, használati tárgyai, könyvei és egyéb kortörténeti dokumentumai érdekessé, Európa-színvonalúvá teszik ezt az irodalomtörténeti szempontból is különleges kiállítást. Teljesen megható a korán meghalt Jánoska kedvenc játékait látni, amelyekkel A ló, a báránka és a nyúl c. életrajzi novellában találkozhatunk.

De Horpács nemcsak ezekről a kiválóságokról híres, hanem a Magyar Múza, a Rím Kiadó és a Magyar Nemzeti Írószövetség írótáboráról is.

Életem egyik legjobb döntése volt, hogy tavaly belekóstoltam az írótábor hangulatába. Az idén még több írói / költői tehetséget ismertem meg, be tudtam vonzani az IRKA-ba. Jövőre pedig már feladatot is kaptam.

Nem hagyom ki!

Felolvasások, irodalmi tanulmányok, előadások, baráti beszélgetések, új kötetek fűszerezték naponta a hangulatot.

Mind közül kiemelkedik Madár János Döbrentei Kornélról írt csodálatos, mindenre kitérő gazdagságú monográfiája. Lélegzet-elállító. Nem lehet egyszerre behabzsolni.

A két kiváló szervező, Madár János és Hanács Erzsike remek munkát végzett. A szállás, az étkezés, a program kifogástalan (apróság, de jólesett, hogy a koktélpáradicsom, a szilva sose fogyott ki a tálakból), nekünk már csak a jó hangulatról, a műsorokról, az érdekes és szórakoztató, ismeretbővítő bemutatkozásokról kellett gondoskodnunk. A szépirodalmi felolvasások sokszínűsége, a gyönyörű díva vagy az énekesek szereplése is emlékezetes.

Számtalan költőt, szépíró tudnék kiemelni, akiknek műve, kötete elementáris hatással volt rám, reggelig lehetne sorolni a találó, tűpontos, újszerű költői eszközöket.

Hátha senki nem sértődik meg, ha egyedül Madár János lúdbőrzős gondolataiból válogatok:

„Ez az ország a lelkünkre hűl... másokért élni sose volt könnyű... ki tiltja meg az erkölcsnek az igazságot...szememben fénylik a kard...megfertőzte életünket az erkölcs teljes hiánya...” stb.

Úgy tűnt, mindenki tudta, csak nekem volt ilyen döbbenetes ráébredés-jellegű, hogy a köztünk élő, szerény, kedves Madár János mekkora jelentőségű. Jó szívvel ajánlom minden kötetét.

A tábornak vége. Csak azért nem vagyunk szomorúak, mert jövőre is lesz.

DLné

Sziciliában énekelt a diósdí kórus

Két év után ismét mert nagyot álmodni a Diósdí Gelért Kórus, és benevezett a szicíliai Taorminában rendezett nemzetközi kórusfesztiválra.

A tavasztól őszig tartó folyamatos felkészülés és gyakorlás mellett ennek az álomnak a megvalósításához nagy segítség volt a Nemzeti Együttműködési Alap Támogatási Programja keretében kapott anyagi támogatás.

Az október 5-én rendezett tárnoki kórustalálkozón előadott műsor már főpróbaként is szolgált, „élesben” tesztelték, hogy a szicíliai útra szánt újonnan tanult művek hol szorulnak még csiszolgatásra.

A fesztiválon 15 kórus vett részt Európa 9 országából, Magyarországot a diósdí kórus egyedül képviselte. A három estén átívelő koncertsorozat négy város csodálatos bazilikáiban és templomaiban zajlott. A magyar kórust az a megtiszteltetés érte, hogy a legnevesebb katedrálisokban adhatták elő műsorukat, a taorminai San Nicola di Bari Bazilikában, a messinai Basilica Cattedrale-ban és Acireale város San Sebastiano Katedrálisában.

Mindegyik fellépésre külön műsorral készültek, a helyszínhez méltóan egyházi műveket adtak elő, melyeket a nagyszámú közönség tapssal jutalmazott. Hihetetlen élmény volt az éneklet ezeken a csodálatos helyszíneken, lélekemelően visszahangzottak a különböző kórusok előadásában felcsendült dallamok a gyönyörű épületek hatalmas kupolái alatt.

Az őszi mediterrán napsütésben lehetőség nyílt rövid városnézésekre is, egyik délelőtt pedig az Etna vulkán egykori kitörésekor képződött Alcantara szurdokban tehettek egy kirándulást. Hab volt a tortán, hogy ott állhattak a taorminai görög színház romjainál, ahol Csontváry is állt egykor híres festményét vászonra álmódva.

Pálné Onódi Judit kórustag

Gondolatok a martonvásári Brunszvik Terézzől Büki Attila Az elhivatott című darabja kapcsán

Az érdi IRKA irodalmi klub egy ideje már támogatja működési körének határait, és kapcsolatokat ápol az ország más részein működő irodalmi társaságokkal. Egy ilyen együttműködésnek köszönhető, hogy a IV. BALATONI ÍRÓK-KÖLTŐK TALÁLKOZÓJÁN, az általuk Zamárdiban szervezett programsorozat részeként, megtekinthettem Büki Attila „Az elhivatott” című, Brunszvik Teréz életéről szóló monodrámáját a Vasvári Játékszín előadásában.

A témára a hely- és régiós történet és az ehhez kapcsolódó művészetek iránt érdeklődő érdekek bizonyára felfigyelnek, hiszen sokunk számára a martonvásári Brunszvik-kastély közelsége nagy kiterjedésű, természetes hatást keltő angolparkjával feltöltő és élménydús kikapcsolódás lehetőségét jelenti.

Azonban ez az ember által formált táj, mint a tájak általában, túlmutat a napjainkban elénk táruló látványon. Századokkal korábban élők vágyait, álmait, azok megvalósításában mutatkozó lankadatlan akaratát, szívós elszántságát idézi az ideérkezőket fogadó lenyűgöző, mesterségesen teremtetett kastélypark látványa. „Szépapámnak köszönhető, aki bérelte, majd megvette a nyolcezer holdnyi zsombékos, vízzel borított pusztaságot. Elszántan küzdött, hogy e vízi világot termőföldre nemesítse. Gyermekkoromban e mocsaras föld bűzét belehelve sokszor belázasodtam, különösen nagy nyári zivatarok után.” Brunszvik Teréz szavai ezek, Büki Attila érdi szerző darabjából. A fent említett hajdani mocsaras terület egyik tanúja a lecsapolás után fennmaradó tavacska, közepén kis szigettel, hatalmas, árnyas fákkal és a kastély gyakori vendégeként megjelenő Beethoven emlékére koncerteknek is helyt adó szabadtéri színpaddal. A park-

ba betelepített fésűs mocsári ciprusok egyik szép példányában gyönyörködhetünk itt, amelyet körülvevő légzőgyökerek, népies elnevezéssel ciprusbabák, mint kicsi „védelmező katonák” fogják körül az „anyaciprust”. Úgy, ahogy Brunszvik Teréz is magához ölelte az általa alapított kisdédóvók apró emberkéit.

Gyerekkorából a természet szeretetén kívül azonban más, szerető apja nevelése révén egész későbbi éle-

tét meghatározó, súlyosabb hagyatékot is magával hozott. A színdarabból kibontakozik előttünk Teréz legnagyobb példaképének, apjának, Brunszvik Antalnak személyisége. Kiváló gazdálkodóként vezette a martonvásári birtokot, ugyanakkor nagy műveltséggel bírt, és olyan nagyszabású elképzelések foglalkoztatták, mint a nemzeti szellemű nőnevelés és állami lányiskolák szervezése. Ezekre tervezetet is nyújtott be az országgyűlésnek, amit elfogadtak ugyan, de a megvalósításra már nem került sor.

Terézben apja szellemisége élt tovább, az iránta érzett szeretet és ragaszkodás motiválta őt arra, hogy életét az általa képviselt és fontosnak tartott ügyeknek szentelje. „Apám eredeti, önzetlen és művelt emberként él bennem. Hát nem szárnyalhatnék én is úgy, mint ő? Ki állíthatja, hogy nem lehetek hajadonként egész ember?” – olvashatjuk Büki Attila darabjában. Apja elvesztésével szellemi mentorát veszítette el, azt az embert, aki legtöbbet tett képességeinek kibontakoztatásáért. A „legjobb Atya” emlékére vörös márványból obeliszket emeltetett a kastélyparkban, és megfogadta, hogy soha nem megy férjhez.

Mivel nem illeszkedtek kora társadalmának a nőekkel szemben támasztott elvárásaihoz, Teréz gyermek- és nőnevelésről vallott nézetei csak kevesek körében találtak megértésre. A nőknek ebben a korban más utat jelöltek ki: neveltetésük (társalgás, kézimunka, művészetek) egyetlen és legfőbb célja a társadalmi osztályuknak, rangjuknak megfelelő „parti” megszerzése, a férjhezmenetel volt.

Ennek ellenére Teréznek sikerült megvalósítani álmait. Kisdédóvokat hozott létre szegények (hivatalnokok, iparosok, fuvarosok, mosónők, stb.) gyerekeinek, bár életének késői szakaszában meg kellett élnie, hogy ezeknek az intézményeknek a működését betiltották. Ismerte a nevelés legjelentősebb képviselőinek nézeteit, így például Pestalozzival személyesen is találkozott, és osztotta véleményét, mi szerint „a pedagógia nemcsak a szegények előtt nyitja meg a művelődés és az erkölcsi jobbulás útját, hanem az egész nemzet

felemelésére is alkalmas”*. Fontosnak tartotta, hogy a szegények is részesüljenek az oktatásban. Korábban ez az elképzelés még a haladó gondolkodásúak körében sem volt általánosan elfogadott, akik az oktatás jogosultságát legjobb esetben is csak a gazdag nemesek gyerekeire vonatkoztatták. „Miért ne lehetne minden ember nagy a maga hatáskörében? Miért ne lehetne tiszteletre méltó a kötelességérzet vezette paraszt, kocsis, konyhalány és mindenki, aki a hivatását teljesíti?”

A dráma fő témája mögött húzódik a történelmi háttér. Megismerjük nagy történelmi egyéniségeink

Terézével azonos vagy éppen eltérő véleményét, felsejlik a forradalom előtti és leverése utáni hangulat. „Az ármánykodók tették siker koronázta. A nádorral elhittették, hogy óvodáimban forradalmárokat nevelek” – fakad ki a főhős az intézményei beszüntetéséről értesülve.

A Brunszvik Teréz életével foglalkozó színdarab olyan érzékeny témákat vet fel, amelyek napjainkban is aktuálisak: a nők helye és szerepe társadalmunk-

ban, az oktatás céljai, tartalma és hatóköre, a „bevett” társadalmi normáktól eltérő értékek képviselőinek elutasítása.

Az út, amelyet a nők a XVIII. századtól napjainkig megtettek az egyenlővé válás során hosszú és göröngyös, de nem eredménytelen. Azonban, ha szétnézünk a világban, azt tapasztaljuk, hogy ennek a küzdelemnek még napjainkban sincs vége. Ehhez kellett és kellenek olyan nagyszerű egyéniségek, mint amilyen Brunszvik Teréz is volt. Hálával tartozunk neki.

A Vasvári Játékszín előadása élvezetes volt. Varga-Bodó Anita, a főhős szerepében, játékaival mindvégig fenn tudta tartani a darab drámai feszültségét és ezzel a nézők figyelmét. Különösen fontos ez monodrámák esetében, ahol a szövegmondást és állandó fizikai jelenlétet egyetlen színész képviseli. A darab dinamikáját Gergye Rezső kreatív eszköztárával biztosította: a főszereplő a játékteret mozgással töltötte ki, ami természetesen illeszkedett érzelmi hullámvázisához; a szereplőváltásokat a színész helyzetének változtatásával jelezte; a kivetítőn korabeli fotók jelentek meg, stb.

Büki Attila monodrámája igényes szórakoz-

zást nyújtott, olyan kulturális csemege, amely nem fejeződik be a „függöny” lehúzásával, hanem a téma továbbgondolására készített. Nagyszerű lenne az érdeklődő darabját érdeklődő színpadon is látni!

Szabó Ilona Valéria IRKA-tag

**Író-olvasó találkozó
a KF&T Galéria és Klubban**

Az esemény pazar hangulatban telt, hála Gárdonyi Nóra beszélgetőpartnerem és a felolvasók szakszerűségének, valamint a közönség lelkesedésének. Esett szó a Sötét sorsokról (a készülő harmadik részből elhangzott egy részlet), majd versekről, novellákról, friss antológiai megjelenésekről, pályázati eredményekről is beszélgettünk, végül az írói klubokra, egyetemi életre, hobbiakra is kitértünk. Akadt olyan a közönségben, aki először vett részt ilyen eseményemen, s veteránok is voltak – mindenki jól érezte magát, s pár könyv is gazdára talált. A műsor zárásaként pedig folytatva a hagyományt, farkasfalkába fogadtam Nórit, Csabát, valamint a jelen nem lévő, de korábban rengetegszer segédkező Garai János operatort.

Ezúton köszönöm meg mindenkinek a közreműködését! Gárdonyi Nóri alaposan, felkészülten és összehúzottan vezette az estet, izgalmas kérdésekkel készült. A felolvasásokban az Erdi IRKA tagjai, Daróci Lajosné főszerkesztő, Móczár Csaba költő és Barát Iván voltak segítségemre. A fotókat Cserni Annának köszönhetjük. A videókamera sajnos megadta magát, így felvétel hiányosan készült, de ettől függetlenül hősies volt Farkas Fanni Katinkától a kamera őrzése és kezelése! Mindannyiótoknak köszönöm! S nem utolsósorban hatalmas hálám a közönségnek, kedves Olvasóimnak, azért, hogy eljöttek! Nélkületek nem menne.

Az Ősök vigyázzák lépteiteket, drága barátaim!

Cserni András író-költő-egyetemista

Könyvajánló

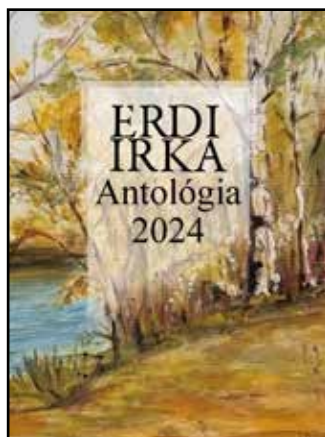
Jó-e élni?

„...Talán ha alkalmazkodunk a változásokhoz, rugalmasak vagyunk, motiváltak, erős érzelmek kapcsolnak egy közösséghez, együtt, csapatmunkában előrevisszük az ügyeinket, célokat érünk el – akkor jó élni.

A közösség, a valahová tartozás, ahol számítanak rád, önzés és irigykedés nélkül örülhetsz a többiekkel, mások sikere is boldoggá tesz... talán ez adja a minőségi jólétet. Barátság. Tisztelet.

Elismerés. Szeretet. Csupa patetikus szavak. Az a szerencsés, amikor tettek húzódnak meg a szavak mögött. Mert azok számítanak...

Energiát, időt, szeretetet, gondoskodást, figyelmet, törődést „pazarolunk” egymásra egy közösségben. Ettől is jobb a közérzetünk...” (Részlet az Előszóból)

IRKA-antológia
2024

„...Ez a kötet az IRKA 7. antológiája....Hitelesség, szakmai tudás, közösségi szemlélet, motiválás, inspirálás, egymásra utaltság és odafigyelés másokra. Tisztelet, becsület, őszinteség, egymás munkáinak segítése és elismerése –

ezek lettek az IRKA szinonimái. Az eltelt 13 év alatt. Választékosság, gördülékenység, egyedi stílus, szakmai fejlődés jellemző. A szinte kéthetente megtartott műhelymunka ezekre koncentrált.

Nem önmagunkban létezzünk, de kapcsolatot tartunk más klubokkal, irodalmi körökkel, látogatjuk egymás költői estjeit, könyvbemutatóit, művészbarátságok kötetnek, közös tagjaink vannak, együtt kirándulunk....” (Részlet az Előszóból)

Hírek

Az Érdi IRKA (RÁ)ÉBREDÉS c. őszi nagypályázatának eredményhirdetése

VERS, PRÓZA

ARANY MINŐSÍTÉS

PÁLFI NÁNDOR (mindkét kategóriában)

EZÜST MINŐSÍTÉS

CSERNI ANDRÁS (v.), KOVÁCS F. ISTVÁN (p.)

BRONZ MINŐSÍTÉS

CETTLER GERTRÚD (v.),
PÁLNÉ ONÓDI JUDIT (p.)

TARNÓCZINÉ BARABÁS IRÉN (v.),
NAGY-RAKITA MELINDA (p.)

ELISMERŐ OKLEVÉL

GANI ZSUZSANNA
TÓTH MÁRIA
TÓTH LÁSZLÓNÉ RITA
VARGA KATALIN

Az NKF – Nem Középiskolás Fokon c. sorozat (Dr. Hanisné Petró Valéria irodalmi műsora) Szabó Aida (Jampa drolma) kortárs költőnkét és a Misztérium című kötetet mutatta be a Szent István Rádióban (Youtube csatorna). Csodálatos 25 perc!

A műsorvezető, Kónya Éva részletezte Aida különleges neologizmusait, egyedi szóalkotásait (hópehely-álom, fényszárny, vérhold stb.), a háttérképek gyönyörűek, és külön kiemelendő néhány műnek értő, bölcs hangsúllyal történő felolvasása. A rövid életrajz, Aida kötetei, díjai, a kellemes aláfestő zene, a pályatárs, Móczár Csaba elismerő véleménye még közelebb hozza azokat is, akik most ismerkednek meg a mi tehetséges költőnőnkkel. A Napút c. folyóirat szerkesztői is rendeztek könyvbemutatót. Az IRKA-sokat egyre szélesebb körben ismeri meg az ország közönsége.

Október 5-én a Múzeumok Őszi Fesztiváljának keretében közösen túráztunk a Berda József Irodalmi Kör tagjaival. „A fán a levelek...” címmel a József Attila Emlékbizottság Csillebércre szervezett erdei sétát József Attila 1931-es kirándulásának tiszteletére. A Normafától gyalogoltunk fel az egykori úttörőtáborig, közben meg-megálltunk, József Attila-, Illyés Gyula- és Berda József-verseket olvastunk egymásnak. Utána a Látogatóközpontban kvízeztünk, igen szép eredménnyel. Hazafelé megnéztük a Bikás parkban a hagyományos ARC c. plakátkiállítást.

Most Család? a címe – életünk sokszínűségét, a szeretet-együttlét-konfliktusok-minták mentén fejbévágós, kreatív, a szólásszabadságra épülő, kritikai gondolkodásra sarkalló alkotások sorát láttuk.

80. születésnapja, valamint az oktatásügyben eltöltött 60 évéért Somfai István Érd Város Életmű Díját vehette át az október 23-i ünnepségen.

Ugyanekkor Pálvölgyi Margit, egykori KÉK-tagunk az Érd Város Szociális Munkájáért Díjat érdemelte meg, aki a Szociális Gondozó Központ munkatársaként több mint 25 éve végez példaértékű munkát.

Ugyanezen a napon a Vajdahunyad várában Kovács Mátyás is Életmű Díjat kapott erdőmérnöki, természet- és tájvédelmi szakmérnökként végzett kiemelkedő munkájáért. A kitüntetést Nagy István agrárminiszter adta át.

Kiemelkedő munkájáért Cettler Gertrúdöt Deákplakettel jutalmazta az iskolája (okt. 23. alkalmából)

Petrik István a szihalmi emlékező közösséggel idézte fel, 56 szellemét. Elmondhatta a Nem hazudtak c. versét. A Könyv, ami nincs c. pedig felkerült a Könyvkerek honlapjára. A Kalamáris Magazinban rendszeresen jelennek meg művei.

Ludwig Géza két könyvének (Tegnap és holnap között, Atlépett küszöb) bemutatóján ismételt sikerrel szerepeltek az IRKA-tagok. Köszönet illeti Pálné Onódi Juditot, Nagy-Rakita Melindát, Varga Katalint és Móczár Csabát. Cserni Andrisnak a prezentációért és a konferálásért jár a hatalmas hála.

A Napúton c. irodalmi folyóirat novemberi számában Szabó Aidának megjelent a Vörös láng a fákon c. verse és A kamaszszoza álma c. prózája, Tornai Xéniának pedig két verse (Holt költők társasága, Asszony a síneken) és egy prózaverse (Az idő tetején)

November 14-én a bp.-i KT&T Galéria és Klub kiállítótermében Cserni Andris író-olvasó találkozója kiválóan sikerült a maroknyi, főleg egyetemistákból álló közönség előtt. Gárdonyi Nóra (az író leszármazottja), aki a beszélgetést vezette, fiatal kora ellenére nagy szakértelemmel, hozzáértéssel irányított, rendkívül szórakoztató módon tárta elénk Andris könyveit, munkásságát, filozófiáját, alkotói gondolatait. Az IRKA-sok (Móczár Csaba, Baráth Iván és DLné) közreműködése révén több műfajba pillanthatott be a hallgatóság. Szó esett az egyetemi tudományos konferenciákról, a sajátos feladatokról is. Andris sokszínűsége, érdeklődésének sokféle irányultsága, sokoldalúsága, kreativitása minden alkalommal elkápráztatja a nézőt.

Safrankáné Rózsika (a Szárnyaló Sóllymok Haikucsoportból) I. helyezett lett AGold Pen heti haikuversenyén elért kiváló eredményéért.

Tóthárpád Ferenc decemberben elnyerte a Vas Vármegye Prima Díjat.

Cserni András = Magyar Rekorder. A Beöthy Művészeti Társaság eseménysorozatán az Akvarisztán krónikája c. kötetének felolvasásával, a részvétellel kapta ezt a kitüntető címet.

Cikk az ÉrdMost.hu-n (11.13.szám.)

Az Önkéntesek Világnapja alkalmából rendezett városi ünnepségre meghívást kapott az IRKA szerepelni. Műsorukban felolvasott: Móczár Csaba, Barát Iván, Pálné Onódi Judit, Nagy-Rakita Melinda, Szabó Aida és Daróci Lajosné.

A szeptemberi IRKA-ban már olvashattátok a hírt, hogy az ÉrdFM 101.3 Rádióban Madár Tamás kiváló riporter szervezésében elkezdődött az IRKA-tagokról egy interjúsorozat. A műsor címe: „**Majdnem szombat**”. A link: <https://open.spotify.com/show/0mj6JDPZgIVbisZaxyl8ah>. Amikor az oldal megnyílik, görgessétek kicsit, és a „Minden epizód” cím alatt találjátok a legfrissebb interjút.

A másik népszerű reggeli műsor címe:

Bundáskenyér. A link: <https://creators.spotify.com/pod/show/bundaskenyér>. Az oldalon görgetve dátum szerint találjátok meg a műsorokat. Szabó Ilona Valériával készült egy interjú: **2024.11.07. - Bundáskenyér - A nyelvtanítás aranykora.** Kicsit pontosítva a címet, de ez kiderül az interjúból, hogy ő igazából az angol nyelv-oktatás úttörő- és aranykoráról beszélt, mivel azt ismeri jól.

Érd latintanárával, a Vörösmarty Mihály Gimnázium címzetes igazgatójával, Somfai Istvánnal is van egy beszélgetés, mert nemrég Érd Város Életmű Díjat kapott. <https://erdmost.hu/2024/11/23/ha-engem-megszere-tenek-a-diakok-akkor-a-tantargyamat-sem-fogjak-utalni/?fbclid>

A Bálint Imre-émlékkiállításról pedig szintén az interneten, az ÉrdMost 11.18. számban olvashattok részletesen. Hála és köszönet a riportereknek, a fényképésznek és a Médiacentrum vezetőjének, valamint az Érdi Újság főszerkesztőjének, Kling Józsefnek.

Kitüntetések, díjak: A Bálint Imrének az emlékkiállításon posztumusz Tállai Katalin-díjat adományoztunk. Az özvegye, Bálint Edit vette át.

A Poly-Art Alapítvány hagyományos kiállításán a KÉK 10. éves évfordulója alkalmából posztumusz Poly-Art Díjban részesült Czabai Balázs (a felesége vette át). Ugyanekkor posztumusz Poly-Art Díjat adományoztunk az alapítónak, dr. Tállai Katalinnak (fia vette át), míg Kiss Sándor, a Szociális Gondozóközpont munkatársa Poly-Art Oklevél jutalomban részesült.

Az NKA ISMERETTERJESZTÉS ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA KOLLÉGIUMA kiírt egy pályázatot, országosan 20 fő nyert.

Szabó Ilona Valéria alkotói támogatást kapott a Kismarjai Bocskai István c. kézirat elkészítésére.

Tartalom

Vers	1
Próza	19
Diákoldal	24
Kedves versem	25
KÉP–VERS	27
Szárnyaló Sólymok Haikucsoport	28
Jankovits Márta rovata	30
Ábel András nyomában	31
Mozi-ZOOM	32
Tanulmány	34
Bemutakozás:	
Diótörők és Török Nándor	45
Beszámoló	48
Hírek	56
Könyvajánló	58

Illusztráció: Holocsi Réka diótörő-gyűjteménye és pillanatképek

A Csuka Zoltán Városi Könyvtár karácsonyfája

Honlap: www.poly-art.hu

Facebook:

Az Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat kedvelői
Szárnyaló Sólymok Haikucsoport

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048